

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇÖZÜM SÜRECİNE İLİŞKİN SİYASİ
HABERLERİN ANALİZİ: 2009 - 2014

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN HAZIRLAYAN
YRD. DOÇ. DR. HASAN TOPBAŞ FERİT ÖZONAT

MALATYA - 2015

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

“ÇÖZÜM SÜRECİNE İLİŞKİN SİYASİ HABERLERİN ANALİZİ: 2009 - 2014”

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. HASAN TOPBAŞ

HAZIRLAYAN
FERİT ÖZONAT

Jürimiz ~~08/07~~ 2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda, bu yüksek lisans tezi oybirliği ile başarılı bulunarak İletişim Bilimleri Anabilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

1. Yrd. Doç. Dr. HASAN TOPBAŞ (Danışman)

2. Prof. Dr. Mustafa YAĞBASAN

3. Yrd. Doç. Dr. MEHMET EMİN BABACAN

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun
tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet KARAGÖZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Yrd. Doç. Dr. Hasan Topbaş'ın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Çözüm Sürecine ilişkin Siyasi Haberlerin Analizi: 2009 - 2014**” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun bir biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Ferit ÖZONAT

ONAY

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece İnönü Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../2015

FERİT ÖZONAT

ÖN SÖZ

“Çözüm Sürecine İlişkin Siyasi Haberlerin Analizi: 2009 - 2014” başlıklı bu çalışmada Hürriyet, Milliyet, Sabah ve Zaman gazetelerinin İnternet haber sitelerinde Çözüm Süreci’ne ilişkin haberlerin ele alınışının ortaya konması hedeflenmiştir. Bu sayede Türkiye’nin gündemindeki en önemli konulardan biri olan Çözüm Süreci’ne yaklaşımlar belirginleşecektir.

Çalışma süreci boyunca yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Hasan Topbaş’a, bu günlere gelmemi sağlayan annem Fatma Özonat ve babam Hasan Özonat’a, akademik anlamda bana her anlamda yardımcı olan eşim Zübeyde Özonat’a, arkadaşlarım Işıl Şimşek, Yasemin Kuruca, Ayşenur Görgen, Mehmet Ali Gazi’ye ve varlığı ile moral veren biricik oğlum Ahmet Ömer Özonat’a teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Kürt sorunu Osmanlı Devleti'nin son döneminden başlayıp günümüze uzanan bir süreçte Türkiye'yi ilgilendiren en önemli sorunlardan biridir. Bu sorunun çözümü için devlet tarafından atılan en önemli adımlardan biri Çözüm Süreci olmuştur. İlk defa 2009 yılında ciddi şekilde ortaya konan ve kamuoyuna duyurulan Çözüm Süreci 2009-2014 yılları arasında bazen kesintiye uğramakla beraber şu ana kadar devam etmiştir. Kürtlerin haklarını ortaya koyan ve uzun bir süreden sonra ilk kez Kürt kimliğinin tanınmasına olanak veren Çözüm Süreci'ni anlatan çalışmalar yapılmış, kitaplar yazılmıştır.

Bu araştırma da Çözüm Süreci'ne olan yaklaşımları konu almaktadır. Araştırmanın amacı, Çözüm Süreci haberlerinin ana akım İnternet haber sitelerinde ele alınışının ortaya konmasıdır. Araştırmanın evrenini İnternet haber siteleri oluşturmaktadır.

Örneklemini ise Hürriyet, Milliyet, Sabah ve Zaman gazetelerinin İnternet haber siteleri oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin toplanmasında doküman incelemesi kullanılmıştır. Verilen analizinde içerik analizi kullanılmış, oluşturulan içerik analizi değerlendirme formu ile elde edilen veriler çözümlenerek bulgular ortaya konmuştur.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre Çözüm Süreci ile ilgili haberler en fazla 2014 yılında verilmiştir. Süreçle ilgili en fazla habere yer veren İnternet haber sitesi milliyet.com.tr olmuştur. Süreçle ilgili gazetelerde en fazla kullanılan isimler "Çözüm Süreci" ve "Demokratik Açılım" isimleridir. Sorunun kaynağına yönelik en fazla "Kürt Sorunu" ifadesi gazetelerde yer almıştır. Araştırmada gazetelerin genel olarak süreç haberlerini nötr bir şekilde sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular tablolarda ayrıntılı bir şekilde gösterilmiş, yorumlar ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Haber Siteleri, Haber, Kürt Sorunu, Çözüm Süreci

ABSTRACT

The Kurdish problem, which has started in the last period of the Ottoman Empire and extended to the present day, is one of the most important issues that concern Turkey. This is one of the most important steps taken by the government to solve the problem has been Kurdish–Turkish peace process or shortly “Solution Process”. Solution Process announced for the first time and laid down dramatically in 2009, although sometimes interrupted between 2009-2014, it has continued until now. After a long period of time books have been written and studies have been made about this process that allows recognition of the first Kurdish identity.

This research is the subject of approaches to Solution Process, too. The aim of the research is to demonstrate the handling of news on the main stream of the Internet news sites about solution process. The population of the study consisted of Internet news sites.

The sample space is in the form of Internet news sites of Hurriyet, Milliyet, Sabah and Zaman newspapers. Document analysis was used for the collection of data on research, content analysis was used to analyze the data and generated content analysis were revealed to evaluate the data obtained by the form analyzing findings.

According to the results obtained in the study the maximum news about "Resolution Process" has given in 2014. Internet news site that gives the most news about it has been www.milliyet.com.tr. The most widely used names in the newspapers were “Solution Process” and “Democratic Opening”. "Kurdish problem" phrase was included in the newspaper as the maximum for the source of the problem. This study have been reached results that the newspaper presented these news in a neutral way. As a result, obtained data is shown in the table in detail and reviews have been revealed.

Keywords: Internet News Sites, News, The Kurdish Problem, Solution Process.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
ONUR SÖZÜ.....	iii
BİLDİRİM SAYFASI.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLOLAR.....	xii
KISALTMALAR.....	xv
LİSTELER.....	xvii

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Araştırmanın Sınırlıkları.....	4

BÖLÜM II

KAVRAMSAL BİLGİLER

2. KİTLE İLETİŞİMİ.....	5
2.1. Kitle İletişiminin Fonksiyonları.....	7
2.1.1. Toplumsallaştırma İşlevi.....	9

2.1.2. Eğitim İşlevi.....	10
2.1.3. Eğlendirme İşlevi.....	11
2.1.4. Kültür Geliştirme.....	11
2.1.5. Kamuoyu Oluşturma ve Açıklama.....	11
2.1.6. Denetim ve Eleştiri.....	12
2.1.7. Siyasal Toplumsallaştırma.....	12
2.1.8. Haber ve Bilgi Verme İşlevi.....	13
2.1.8.1. Haberin Tanımı.....	14
2.1.8.2. Haberin Özellikleri	15
2.1.8.3. Haber Seçiminde Kullanılan Ölçütler (Haber Değeri).....	18
2.2.8.4. Haberin Nesnelliği.....	20
2.1.8.5. Haber Türleri.....	23
2.2. Kitle İletişimi Bağlamında Habere Yaklaşımlar.....	25
2.2.1 Liberal Yaklaşım.....	25
2.2.2. Eleştirel Yaklaşım.....	30

BÖLÜM III

KÜRT SORUNUNUN TANIMLANMASI VE ÇÖZÜM SÜRECİ

3.1. Kürtler ve Etnik Yapısı.....	41
3.2. Kürt Sorununun Tanımlanması.....	43
3.3. Kürt Hareketinin Başlaması.....	45
3.4. Kürt Tabanlı Siyasi Partiler.....	48
3.5. Kürt Sorununa İlişkin Yeni Politika Belirleme Çabaları(1990–2002).....	50

3.5.1. Demokratik Açılım Projesi(2009-2012).....	51
3.5.2. Çözüm Süreci (2012- 2014).....	52

BÖLÜM IV

YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Yöntemi.....	55
4.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	56
4.3. Verilerin Toplanması.....	56
4.4. Verilerin Analizi.....	57
4.5. İçerik Çözümlemesinde Kullanılan Formun Özellikleri.....	57

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

5.1. Hürriyet.com.tr Haber Sitesinin Bulguları.....	59
5.2. Milliyet.com.tr Haber Sitesinin Bulguları.....	65
5.3. Sabah.com.tr Haber Sitesinin Bulguları.....	71
5.4. Zaman.com.tr Haber Sitesinin Bulguları.....	77
5.2. Haber Sitelerinin Karşılaştırılması.....	84
5.2.1.Frekans Analizi.....	84
5.2.1.1. Süreçle İlgili Haber ve Haber Unsurlarının Kullanımı.....	84
5.2.1.1.1. Çözüm Süreci İle İlgili Toplam Haberler.....	84
5.2.1.1.2. Çözüm Süreci ile İlgili Metin Haberler.....	87
5.2.1.1.3. Çözüm Süreciyle İlgili Fotoğraf Destekli Metin Haberler ve Fotoğraflar.....	88

5.2.1.1.4. Süreçle İlgili Okuyucu Yorumlu Haberler ve Toplam Okuyucu Yorumu.....	91
5.2.1.2. Anahtar Sözcüklerin Frekansları.....	94
5.2.1.2.1. Haber Sitelerinde Çözüm Sürecinin Adlandırılması.....	94
5.2.1.2.2. Haber Sitelerinde Sorunun Kaynağının Belirtilmesi.....	95
5.2.1.2.3. Haber Sitelerinde Sürecin Taraflarının Belirtilmesi.....	96
5.2.1.2.4. Haber Sitelerinde Sık Kullanılan Barış Temalı Sözcükler.....	97
5.2.2. Kategori Analizi.....	98
5.2.2.1. Çözüm Sürecine Yönelik Sunumlar.....	98
5.2.2.2. Haberlerde İşlenen Temalar.....	100
5.2.2.3. Haberlerde Gözlenen Amaç.....	101
5.2.2.4. Haberlerin Niteliği.....	102
5.2.2.5. Haberlerin Kaynağı(Vesilesi).....	103

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ.....	104
KAYNAKÇA.....	109
EKLER.....	116

TABLolar

Tablo 1: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haber ve Haber İmgelerinin Sayıları..59	59
Tablo 2: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Gözlenen Amaç.....60	60
Tablo 3: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Niteliği.....60	60
Tablo 4: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Kaynağı.....61	61
Tablo 5: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Sunum Şekli.....61	61
Tablo 6: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde İşlenen Temalar.....62	62
Tablo 7: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Sürecin İsimlendirilmesi.....62	62
Tablo 8: Hürriyet.com.tr Sitesinde Sorunun Kaynağını Belirten Kelimeler.....63	63
Tablo 9: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Sık Kullanılan Kelimeler.....63	63
Tablo 10: Hürriyet.com.tr Haber Sitesinde Sürecin Taraflarını Belirten Kelimeler.....65	65
Tablo 11: Milliyet.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haber ve Haber İmgelerinin Sayıları.....65	65
Tablo 12: Milliyet.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Gözlenen Amaç.....66	66
Tablo 13: Milliyet.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Niteliği.....66	66
Tablo 14: Milliyet.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Kaynağı.....67	67
Tablo 15: Milliyet.com.tr Haber Sitesinde Süreçle İlgili Haberlerin Sunum Şekli.....67	67
Tablo 16: Milliyet.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde İşlenen Temalar.....68	68
Tablo 17: Milliyet.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Sürecin İsimlendirilmesi.....69	69
Tablo 18: Milliyet.com.tr Haber Sitesinde Sorunun Kaynağını Belirten Kelimeler.....69	69
Tablo 19: Milliyet.com.tr Haber Sitesinde Süreçle İlgili Sık Kullanılan Kelimeler.....70	70
Tablo 20: Milliyet.com.tr Haber Sitesinde Sürecin Taraflarını Belirten Kelimeler.....71	71
Tablo 21: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haber ve Haber İmgelerinin Sayıları.....71	71
Tablo 22: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Gözlenen Amaç..72	72
Tablo 23: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Niteliği.....73	73
Tablo 24: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Kaynağı.....73	73

Tablo 25: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Sunum Şekli.....	74
Tablo 26: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde İşlenen Temalar..	74
Tablo 27: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Sürecin İsimlendirilmesi.....	75
Tablo 28: Sabah.com.tr Haber Sitesinde Sorunun Kaynağını Belirten Kelimeler.....	76
Tablo 29: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Sık Kullanılan Kelimeleri.....	76
Tablo 30: Sabah.com.tr Haber Sitesinde Sürecin Taraflarını Belirten Kelimeler.....	77
Tablo 31: Zaman.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haber ve Haber İmgelerinin Sayıları.....	77
Tablo 32: Zaman.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Gözlenen Amaç.....	78
Tablo 33: Zaman.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Niteliği.....	78
Tablo 34: Zaman.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Kaynağı.....	79
Tablo 35: Zaman.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Sunum Şekli....	79
Tablo 36: Zaman.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde İşlenen Temalar.....	80
Tablo 37: Zaman.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Sürecin İsimlendirilmesi.....	81
Tablo 38: Zaman.com.tr Haber Sitesinde Sorunun Kaynağını Belirten Kelimeler..	81
Tablo 39: Zaman.com.tr Haber Sitesinde Süreçle İlgili Sık Kullanılan Kelimeler..	82
Tablo 40: Zaman.com.tr Haber Sitesinde Sürecin Taraflarını Belirten Kelimeler....	83
Tablo 41: Haberlerin Yıllara Göre Dağılımı.....	85
Tablo 42: Metin Haberlerin Yıllara Göre Dağılımı.....	87
Tablo 43: Fotoğraf Destekli Metin Haberlerin Yıllara Göre Dağılımı.....	89
Tablo 44: Fotoğrafların Yıllara Göre Dağılımı.....	90
Tablo 45: Okuyucu Yorumlu Haberlerin Yıllara Göre Dağılımı.....	92
Tablo 46: Toplam Okuyucu Yorumlarının Yıllara Göre Dağılımı.....	93
Tablo 47: Sürecin İsimlerinin Haber Sitelerine Göre Dağılımı.....	94
Tablo 48: Sorunun Kaynağının Haber Sitelerine Göre Dağılımı.....	95
Tablo 49: Sürecin Taraflarının Haber Sitelerine Göre Dağılımı.....	96
Tablo 50: Sık Kullanılan Barış Temalı Sözcüklerin Dağılımı.....	97
Tablo 51: Sık Kullanılan Savaş Temalı Sözcüklerin Dağılımı.....	98
Tablo 52: Çözüm Sürecine Yönelik Sunumların Yüzdesel İfadesi.....	99

Tablo 53: Haberlerde İşlenen Temaların Haber Sitelerine Göre Dağılımı.....	100
Tablo 54: Haberlerde Gözlenen Amaçların Haber Sitelerine Göre Dağılımı.....	101
Tablo 55: Haberlerin Niteliklerinin Haber Sitelerine Göre Dağılımı.....	102
Tablo 56: Haberin Kaynaklarının Haber Sitelerine Göre Dağılımı.....	103

KISALTMALAR

AB: AVRUPA BİRLİĞİ

ABD: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

AKP: ADALET VE KALKINMA PARTİSİ

ASALA: ERMENİSTAN'IN KURTULUŞU İÇİN ERMENİ GİZLİ ORDUSU

BDP: BARIŞ VE DEMOKRASİ PARTİSİ

BDP: BARIŞ VE DEMOKRASİ PARTİSİ

CHP: CUMHURİYET HALK PARTİSİ

DDKO: DEVRİMCİ DOĞU KÜLTÜR OCAKLARI

DEHAP: DEMOKRATİK HALK PARTİSİ

DEP: DEMOKRASİ PARTİSİ

DİA: DEVLETİN İDEOLOJİK AYGITLARI

DP: DEMOKRAT PARTİ

DTK: DEMOKRATİK TOPLUM KONGRESİ

DTP: DEMOKRATİK TOPLUM PARTİSİ

DYP: DOĞRUYOL PARTİSİ

FKÖ: FİLİSTİN KURTULUŞ ÖRGÜTÜ

GUMG: GLASGOW MEDİA GRUP

HADEP: HALKIN DEMOKRASİ PARTİSİ

HDP: HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ

HEP: HALKIN EMEK PARTİSİ

IKDP: İRAN KÜRDİSTAN DEMOKRAT PARTİSİ

KCK: KÜRDİSTAN TOPLULUKLAR BİRLİĞİ

KYB: KÜRDİSTAN YURTSEVERLER BİRLİĞİ

MHP: MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

MİT: MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI

OHAL: OLAĞAN ÜSTÜ HAL

ÖZDEP: ÖZGÜRLÜK VE DEMOKRASİ PARTİSİ

PKK: PARTİYA KARKEREN KÜRDİSTAN (KÜRDİSTAN İŞÇİ PARTİSİ)

PSKT: ÖZGÜRLÜK YOLU

PYD: DEMOKRATİK BİRLİK PARTİSİ(SURİYE)

RP: REFAH PARTİSİ

SHP: SOSYAL DEMOKRAT HALKÇI PARTİ

STK: SİVİL TOPLUM KURULUŞU

TİP: TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

UNESCO: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER EĞİTİM, BİLİM VE KÜLTÜR ÖRGÜTÜ

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Toplam Haber Kullanımı Dağılım Grafiği.....	86
Şekil 2: Toplam Metin Haber Kullanımı Dağılım Grafiği.....	88
Şekil 3: Fotoğraf Destekli Metin Haber Kullanımı Dağılım Grafiği.....	89
Şekil 4: Fotoğrafların Dağılım Grafiği.....	91
Şekil 5: Okuyucu Yorumlu Haber Dağılım Grafiği.....	92
Şekil 6: Yorumların Dağılım Grafiği.....	93

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Kürt Açılımı, 1 Ağustos 2009'da Kürt Meselesi'nin Çözümü: Türkiye Modeline Doğru adlı çalıştayla başlatılmıştır. Resmi adı Ocak 2010, Demokratik Açılım: Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi olan bu çalışmalarda ekonomik kalkınma, güvenlik, demokratikleşme gibi konular işlenmiştir (Aydın, 2014: 525). 2009-2012 yıllarında açılımdaki en önemli iki olay Oslo görüşmeleri ve Habur Süreci'dir. Oslo Görüşmeleri, Demokratik Açılım adları ile de anılan ve 2009'da başlayan Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) ile Kürdistan İşçi Partisi (PKK) temsilcileri arasında gerçekleşen görüşmeler 2015 yılına kadar devam etmiştir. Bu durumun ardından Silvan saldırısı, Barış ve Demokrasi Partisi (BDP)'nin özerklik ilan etmesi görüşmelerin sona ermesine yol açmış ve Çözüm Süreci ile ilgili yeni adımların atılmasına kapı aralamıştır (Bahar, 2013: 93-94).

Sorunun çözümü için bu dönemde STK'lar, üniversiteler, medya kuruluşları, aydınlar ve kanaat önderleri ile görüşülmüştür. Yirmi dört saat Kürtçe yayın yapan bir devlet kanalının kurulması, yasaklanmış Q, W,X harflerinin kullanımının serbestleşmesi gibi gelişmeler de bu dönemde çözüm süreci kapsamındaki diğer girişimlerdenidir.

Türkiye'nin yaklaşık olarak bir asırdır çözmeye uğraştığı Kürt sorununun çözülmesi süreci, hem ülke gündeminde hem de medya gündeminde önemli bir yer almıştır. Süreç içerisinde yeni dönemin başladığı 2000'li yıllarda hükümet ve muhalefet partileri arasında yeni görüşmeler başlamış, 2000'li yılların ikinci yarısında görüşmeleri yeni uygulamalar takip etmiştir. Medya da bu dönemde konuyla ilgilenmiş ve bu uygulamaların nasıl sonuçlara yol açacağı noktasında kamuoyunu hem aydınlatmış hem de tartışmalara dâhil olmuştur.

Bu çalışma, 2009-2014 yılları arasında İnternet ortamında yayımlanan hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber sitelerinin arşivlerinden derlenen çözüm sürecine ilişkin politik haberlerin verilişlerini ele almıştır. İçerik analizi yöntemi ile sitelerin "Çözüm Sürecine" yaklaşımlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Medya, toplumumuzda kitleleri yönlendirme adına büyük bir güç olarak görülmektedir. Kitle iletişim araçları ve özellikle gazeteler çeşitli konularda verdikleri haberler ve sağladıkları bilgi akışı ile insanlar üzerinde önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Kitle iletişim araçları ve gazeteler gündem oluşturmakta, oluşturdukları gündem konularına bireyleri taraf kılmakta veya bazı konulardan bireyleri uzaklaştırmaktadır. Gazetelerin bunu nasıl yaptığını anlamak için haberler vasıtası ile toplumda nasıl bir etkiye sahip oldukları ve insanları bu haberlerle nasıl etkileyeceklerinin ortaya konulması gerekmektedir.

Türkiye'nin yaklaşık olarak bir asırdır çözmeye uğraştığı Kürt sorununun çözülmesi süreci, hem ülke gündeminde hem de medya gündeminde önemli bir yer almıştır. Süreç içerisinde yeni dönemin başladığı 2000'li yıllarda hükümet ve muhalefet partileri arasında yeni görüşmeler başlamış, 2000'li yılların ikinci yarısında görüşmeleri yeni uygulamalar takip etmiştir. Medya da bu dönemde konuyla ilgilenmiş ve bu uygulamaların nasıl sonuçlara yol açacağı noktasında kamuoyunu hem aydınlatmış hem de tartışmalara dâhil olmuştur.

Süreç içerisinde en çok tartışma konusu olan iddialardan biri de ülkenin bölüneceği tezidir. Bu iddianın geçmişte yaşanan olumsuzluklarla ilişkilendirilmesi, konunun gündemde kalmasını sağlamıştır.

Bu çalışma, 2009-2014 yılları arasında İnternet ortamında yayımlanan hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber sitelerinin arşivlerinden derlenen çözüm sürecine ilişkin politik haberlerin verilişlerini ele almıştır. İçerik analizi yöntemi ile sitelerin “Çözüm Süreci”ne yaklaşımlarının belirlenmesi amaçlanmış ve bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber sitelerinde çözüm sürecini doğrudan ilgilendiren toplam kaç politik habere yer verilmiştir?
2. İncelenen haber sitelerinde haberlerin yanında verilen imgelerin dağılımı nasıldır?

3. Hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber sitelerinin çözüm süreci ile ilgili politik haberlerinin kaçında sürece karşı çıkmış, kaçında süreç desteklenmiştir?
4. Hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber sitelerinde sürece ilişkin kaç nötr(tarafsız), kaç olumlu, kaç olumsuz haber yer almıştır?
5. İncelenen haber sitelerinin süreci destekleyen politik haberlerinde hangi sebeplerden dolayı sürece destek verilmiştir?
6. Söz konusu haber sitelerinin süreci eleştiren haberlerinde hangi sebeplerden dolayı sürece karşı çıkmıştır?
7. İncelenen haber sitelerinde çözüm sürecine olumlu ve olumsuz yaklaşan politik haberler hangi temalar etrafında işlenmiştir?
8. Sitelerde, süreçte sorunun kaynağı, sürecin adlandırılması, tarafları, sürece karşı endişeler belirtilirken en sık kullanılan kelimeler ve sözcükler nelerdir?

Çalışma, ulusal basın üzerinden yürütülmüştür. Söz konusu sitelerde yer alan haberlerin analiz edildiği çalışmada, evreni temsil eden örneklem, haber siteleri incelenerek belirlenmiştir. Haber içeriklerinin ortaya çıkarılması amacıyla bir içerik çözümlemesi kodlama formu oluşturulmuştur. Bu form, haber sitelerinde yer alan süreçle ilgili haberlerin her biri için ayrı ayrı doldurulmuştur.

Söz konusu alt amaçlardaki sorulara cevap bulunabilmesi için yapılan frekans ve kategori analizleri ile belirlenen medya kuruluşlarının çözüm sürecine yaklaşımları, sürece ilişkin çekinceleri, süreç içindeki olası gelişmelere ilişkin öngörüler ve bunları belirtirken sık kullandıkları sözcükler belirlenmeye çalışılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada ele alınan konu Türkiye’de ülke içi huzuru ve demokrasiyi sağlama adına çok önemli görülmektedir. Bu nedenle ulusal basının konuya yaklaşımları, konu ile ilgili olumlu, olumsuz değerlendirmeleri ve kamuoyunu bilgilendirme faaliyetleri de bu kapsamda ele alınmıştır. Süreci destekleyen ve eleştiren tarafların bunu yapmadaki amaçlarını ve bakış açılarını ortaya çıkarması açısından 2009-2014 yıllarını kapsayan akademik bir çalışmaya rastlanmaması çalışmayı önemli kılmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlıkları

Bu araştırma 2009-2014 yılları arasında ulusal medya kurumlarından olan hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber sitelerinin İnternet arşivlerinde yer alan çözüm sürecine ilişkin politik haberler ile sınırlıdır. Adı geçen haber sitelerinin seçilme nedeni, İnternetin gazetecilik alanına girmesi ile kendini bu mecrada ilk olarak konumlandırarak haber arşivlerini sistematikleştirerek ve bilgiye ulaşımı kolaylaştıran kuruluşlar olmalarıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

1. Ele alınan hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber sitelerinin söz konusu süreçle ilgili haberleri, kendi kurumlarının politikalarını yansıtacak şekilde yayımladıkları varsayılmıştır.
2. İncelenen haber sitelerinin ulusal basınının konuya yaklaşımını yansıttığı varsayılmıştır.
3. Ele alınan hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber sitelerinin konuya ilişkin bütün haberlerinin İnternet sitelerinde yer aldığı varsayılmıştır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL BİLGİLER

2. KİTLE İLETİŞİMİ

Kitle iletişimiyle ilgili “belli ekonomik değişimleri ve onunla birlikte gelen siyasal, kültürel ve ideolojik amaçları gerçekleştirmeye yönelik, modern teknolojilerle desteklenmiş örgütlü etkinliklerle gelen bir ekonomik örgütlenme ve bilinç (ve davranış) yönetimi sistemi” tanımını yapan Erdoğan (2001: 278) kitle iletişiminin ekonomik yönüne vurgu yapmaktadır.

Kitle iletişimi ve kitle iletişiminin gerçekleşmesine aracı olan kitle iletişim araçlarının varlığı toplumsal anlamda bir iletişimin gerçekleşmesi adına önem taşımaktadır. Bu bağlamda bir iletişimin gerçekleşmesiyle insanlar arasında ilişki kurma işlevinin daha etkili olması adına da önem taşıyan kitle iletişiminin de kendine özgü bazı işlevleri bulunmaktadır. Laswell’e (1948) göre kitle iletişimini de kapsayan sosyal iletişimin üç ana işlevi vardır:

Kitle iletişiminin ilk işlevi çevreyi gözlemektir. Yani, medyanın takibi, gazete ve gazetecilerin yaptıklarının gözlenmesi bu işlevin örneklendirilmesidir. İkinci işlev çevreye karşılık vermek ve toplumun çeşitli unsurları arasında bağlantı kurmaktır. Diğer işlev ise toplumun maddi ve manevi değerlerini, kültür ve birikimini nesilden nesile aktarmaktır (akt. Erdoğan, 2002: 323).

Kitle iletişiminin bazı özelliklerinden söz etmek gerekirse bunlar aşağıdaki gibi söylenebilir:

Kitle iletişimi örgütseldir. Kitle iletişiminin işlemesi için karmaşık biçimsel örgütlere ihtiyaç vardır. Örgütün işleyişinde makineler-araçlar etkilidir. Hedef kitlesi çok geniş bir alanı kapsar. Alıcı kitle heterojendir. Kitle iletişimi, tek yönlü ve kaynak egemendir. Kitle iletişimi kamusaldır. Kitle iletişimi sağlayanlarla, alıcılar arasındaki ilişki informaldır. Kitle iletişimi, modern topluma özgü bir iletişim biçimidir (Tan, 1981, akt. Aydın, 2008: 159).

Kitle iletişiminin özellikleri incelendiğinde bu iletişim türünün çok yönlü ve etkisinin geniş kitleleri üzerinde görüldüğü anlaşılmaktadır. Kitle iletişiminde kaynak önemli olup bilgi akışını sağlayan ve yönlendirme işlevini yapan da kaynaktır. Bilimsel gelişmelerin teknoloji olarak toplumda yaygınlık kazanması ile kitle iletişimi de ilerleme sağlamış, çağa ayak uydurarak modern toplumlarda yerini almıştır.

Son yıllarda kitle iletişim araçlarının hızlı gelişmesi ile dünya birçok yenilik ve farklılıkla tanışmıştır. Bu yenilik ve değişimlerin başında dünyanın evrensel düzeyde bir kitle iletişimine geçmesi gelir. Bunu sağlayan başta İnternet olmak üzere televizyon, radyo, sinema vb. kitle iletişim araçlarıdır. Özellikle ikinci dünya savaşının ardından “kamuoyunu biçimlendiren dört büyükler, yani basın, film, radyo ve televizyon” ve sonrasında ise bilgisayar-İnternet gibi değişik kitle iletişim araçları toplumsal ve kişisel hayatı etkilemeye devam etmektedir (Abadan-Unat, 1983: 65).

Denilebilir ki kitle iletişimini önemli kılan ve toplumun bir parçası yapan fonksiyonu, toplumun çeşitli unsurlarını birbirine bağlamak ve önemli olaylardan toplumu haberdar etmektir. Kitle iletişiminde bu görevler radyo, televizyon, İnternet, sinema gibi çeşitli medya ortamları gibi kitle iletişim araçları kullanılarak yapılır. Güngör (2011: 199) kitle iletişiminin bu araçlarından bahsederken bunların önemli olduğunu fakat zorunlu olmadığını altını çizmiştir. Çeşitli olayların duyurulması amacıyla düzenlenen mitingler, stadyumlarda yapılan kutlamalar, çeşitli tören ve etkinlikler de kitle iletişiminin ilklerini oluşturduğu bilinmektedir. Bununla birlikte kitle iletişim araçlarının varlığının kitle iletişimini hızlandırdığı ve kısa zamanda çok daha fazla kişiyi iletişimin içine aldığı yadsınamaz bir gerçektir.

Kitle iletişim araçları toplumla iç içedir. Bunların dünyayı evrensel bir köye dönüştürdüğü eleştirileri yapılsa da kitle iletişim araçlarının meslek grupları, kültür, cinsiyet, yaşanılan bölgenin özellikleri, politik tutumlar gibi değişkenlere göre biçimlendiği bir gerçektir (Anık, 1994, akt. Kayaaltı, 2006: 86). Toplumla iç içe olan ve çeşitli kurumlar arasında sıkı bir bağ kuran kitle iletişim araçları ortak tutumları belirler ve bu tutumları kamuoyuna göstererek belli eğilimlerin oluşmasına yardımcı olur (Waldahl, 1994, akt. Kayaaltı, 2006: 86).

Verilen mesajları çoğaltan ve aynı anda milyonlarca kişiye ulaştıran kitle iletişimi, matbaa gibi çeşitli teknik buluşların etkisi ile gelişmiş ve bugünkü anlamda yirminci yüzyıla damgasını vurmuştur. Kitle iletişim araçları önce kitap, daha sonra ise dergi ve gazetelerin basılması ile büyük kitlelere bilgi akışını sağlamıştır (Aziz, 2010: 105).

Kitle iletişiminin gerçekleşmesini sağlayan, göze, kulağa, hem göze hem kulağa hitap eden (Aziz, 2010: 105) birçok kitle iletişim aracı mevcuttur. Kitap, dergi, gazete, radyo, televizyon, İnternet, sinema, cd vb. kitle iletişim araçlarının örneklerindedir. Bunlar aynı zamanda belirli fonksiyonları taşıyarak medyayı da oluşturmaktadır.

2.1. Kitle İletişiminin Fonksiyonları

Kitle iletişim araçlarının toplumsal alanda işe koşulması ile oluşan kitle iletişimi birçok farklı fonksiyonu ile toplumda önemli bir yere sahiptir. Kitle iletişimini makro bir iletişim olarak sayan Güngör bu türden bir iletişimi ikili ilişkilerden doğan bir iletişimden ayırmaktadır. “Kitle iletişimi ile toplum arasında birebir ilişki olması nedeniyle bu iletişim düzeyini diğerlerinden ayrı bir yere koymalıyız” (Güngör, 2011: 200).

Her gün bir öncekine göre daha fazla gelişen iletişim teknolojileri sayesinde kitle iletişim araçlarının da etkisi ve gücü artmaktadır. Dünyanın her yerinde yaygın biçimde kullanılan kitle iletişim araçları “mekân farklılıklarını ve uzaklıkları ortadan kaldırarak öğrenmeyi herkes için mümkün kılmış, yeni eğitim teknolojilerinin de gelişmesine yol açmıştır(Kocadaş, 2005:6). Aynı zamanda kitle iletişim araçları kitle kültürünün yaygınlaşmasını da sağlayarak toplumsal ve siyasi hareketliliğe hız kazandırmış, bilgi ve enformasyonun yayılımını arttırmış ve bireylerin toplumla bütünleşmesine yardımcı olmuştur (Şenyapılı, 1981, akt. Kocadaş, 2005: 6).

Kamuoyu oluşturmada ve bunu yaparken kitlelerin yönlendirilmesi ile politik gündemin belirlenmesinde kitle iletişiminin bazı görevler aldığı bu bakımdan bir güç olarak kabul edildiği artık bilinmektedir. Güngörmez (2002: 2) kitle iletişim araçlarının “iktidar olmak, iktidarda bulunanları yıpratmak, seçimleri manipüle etmek, bir ideolojiyi yaymak ya da demokrasiyi kesintiye uğratmak için kullanılabileceğini” ileri sürmektedir. Kültürel, ekonomik, politik, sanatsal ve kültürel vb. toplumu ilgilendiren birçok konu Kitle iletişim araçları aracılığı ile gündeme getirilmekte ve bu araçlar yoluyla da gündemden çekilmektedir (Kaplan, 1991: 1).

Diğer iletişim türlerinden çeşitli yönleri ile ayrılan kitle iletişiminin kendine özgü bir takım özellikleri ve yüklediği işlevler vardır. Kitle iletişiminin başlıca fonksiyonları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- ✓ Toplumsallaştırma işlevi
- ✓ Eğitim
- ✓ Eğlendirme işlevi
- ✓ Kültür Geliştirme
- ✓ Kamuoyu oluşturma ve açıklama işlevi
- ✓ Denetim ve Eleştiri
- ✓ Siyasal Toplumsallaştırma
- ✓ Haber ve bilgi verme işlevi

Bu fonksiyonlardan kamuoyu oluşturma ve açıklama, denetim ve eleştiri ve siyasal toplumsallaştırma işlevleri kitle iletişim araçlarının siyasal işlevleri olarak nitelendirilirken diğer işlevler toplumsal işlevleri olarak adlandırılmıştır.

Kitle iletişiminin bunlar dışında da bazı işlevleri vardır. Kitle iletişiminin bir diğer fonksiyonu olan çevreye uyum sağlama, bireylerin hayatının kolaylaşmasına yardımcı olan bir fonksiyondur. Bireyler kitle iletişiminin sağladığı haberler yolu ile olup bitenden haberdar olmakta ve yaşamını düzenlerken bunları dikkate almaktadır, bu yolla çevreye uyum sağlamaktadır. Aziz (2010: 59-60) bu işlevle ilgili : “Özellikle kitle iletişim araçları ile verilen hava, trafik, yol durumu, şehirdeki kültürel ve sportif etkinlikler bireyin çevreye uyumunu sağlayan mesajlardır.” demektedir. Bir başka fonksiyon ise kitle iletişim araçlarının ekonomide aldığı paydır. Özellikle burada reklamların kullanımı ile tüketicileri ürünler, talepler, ürün özellikleri ve fiyatları hakkında bilgilendiren reklamlar ayrıca reklamı yapılan ürüne talebi arttırıcı şekilde özendirmeye de sahip olmaktadır. Ekonomi ve alışverişin canlı tutulmasına yardımcı olan reklamların yanıtıcı olanları da mevcuttur.

Mcquail (1983; akt. Erdoğan, 2005: 311; Güz, 2005: 13) kitle iletişiminin benzer biçimde toplumda sağladığı beş işlevden bahsetmektedir:

- **Enformasyon Görevi:** Bilgi sağlama işlevini yerine getiren bu işlevle kitle iletişimi çıkar grupları ve örgütsel ve örgütler arası ilişkileri gösterme, güç ilişkilerini gösterme, dünyada ve toplumda olan bitenden haberdar etme görevlerini yerine getirir, yenilikleri ve gelişmeyi sağlar.

- **Karşılıklı Bağ Kurma Görevi:** “Enformasyon ve olayların anlamı hakkında açıklama ve yorum yapma, yerleşmiş kurallar ve egemenlik için destek sağlama, farklı etkinlikleri yapma, fikir ya da oy birliği sağlama, toplumsallaştırma ve birbirine bağlı toplumsal durumlara işaret etme” gibi eylemleri içine alan bir işlevdir (Erdoğan, 2005: 311).

- **Devamlılık Sağlama Görevi:** Kitle iletişiminin kültürler ve değerlerle ilgili işlevidir. İçinde bulunulan kültürü tanıma ve ifade etme, alt kültürlerden haberdar etme ve yeni kültürel gelişmeleri takip etme, ortak ve farklı değerleri ortaya koyma gibi farklı görevler bu kapsama girmektedir. “Hâkim kültürü ifade etme, alt kültürler ve yeni kültürel gelişmeleri tanıma değerlerin yaygınlığını iletme ve sürdürme” de devamlılık ile açıklanabilir (akt. Güz, 2005: 13).

- **Eğlendirme, Avuntu Görevi:** İyi, hoş vakit geçirme, sosyal tansiyonu düşürme ve dinlenmeyi sağlama gibi işlevleri içinde barındırmaktadır.

- **Harekete Geçirme (Seferber Etme) Görevi:** Savaş, seferberlik, ekonomik gelişmeler, devletlerarası birtakım politika ve anlaşmalar vb. durumlar için halk arasında kampanyalar düzenleme gibi görevlerdir.

Bu işlevlere bakıldığında kitle iletişiminin genel olarak “toplumda işlevsel bağlar kurmak ve bunu sürdürmek” (Erdoğan, 2005: 312) işini yaptığı görülmektedir. Toplumun birbiri ile sıkı bir ilişki içinde bulunan çeşitli örgüt ve kurumları arasında kitle iletişim araçlarının yardımıyla birtakım amaçlarla bağlar kurulmakta ve yine bu araçlar yardımı ile bu bağlar sürdürülmektedir.

2.1.1. Toplumsallaştırma İşlevi

Kitle iletişiminin en önemli işlevlerinden biri olan toplumsallaştırma işlevi, bireyin içinde bulunduğu toplumla bütünleşmesi ve toplumun değer ve yargılarını özümseyip kendine mal etmesi anlamına gelmektedir. Bu ise ancak toplumsal düzeyde bir ilişki ile mümkün olmaktadır (Aziz, 2010: 57, Gökçe, 2006: 126).

Bilindiği üzere insanlar tarih boyunca birbirleri ile ilişki kurmuş ve beraber yaşamışlardır. Bu durum geçmişten günümüze öyle gelmiş ve böyle de gidecektir.

İnsanların kendilerini toplumsal yaşamdan soyutlayarak bir köşeye çekilip yalnız yaşaması ve hiç kimse ile ilişki kurmaması düşünülemez.

Kitle iletişimi insanlar arasında ilişki kuran ve ilişkilerin gelişmesini sağlayan temel iletişim türlerinden biridir.

Kitle iletişiminin toplumsallaştırma işlevi ile ilgili olarak özellikle bazı noktalara dikkat çekilmiştir. Bunlardan biri “düşünceyi yönlendiren norm ve değer sistemleri ile toplumdaki örnek kimselerin tanıtılması”dır ki bununla kitle iletişim araçları başka kurum ya da fertlerin de katkısı ile değer ve normların ortaya çıkarılıp benimsenmesini sağlar. Kitle iletişim araçları ayrıca gündeme getirdiği konular amacı ile yayımlanan film, belgesel vb. programlar aracılığı ile açık ya da gizil olarak birtakım düşünce ve değerleri topluma gösterir. Burada bireylerin bu yolla verilen değer ve düşünceleri kendi becerileri ile keşfetmesi beklenir. Bu işlev de “karmaşık bir toplumda yaşamı kolaylaştıran düşünce ve davranış şekillerinin aktarılması ve böylece sosyal sistemin sürekliliğinin korunması” şeklinde ifade edilebilecek bir yargıyı açıklamaktadır (Ronneberger, 1971, akt. Gökçe, 2006: 127).

Kitle iletişim araçlarının toplumsallaştırma işlevinde yönlendirme de söz konusu olmaktadır. İnsanların bilme, anlama ve zekâ kapasitelerinin bir sınırı vardır. Haberdar edilmedikleri zaman birçok şeyden uzak olabilirler. Bu açıdan kitle iletişim araçlarının birtakım olay ve düşüncelerden haberdar etmek ve bunların olumlu ya da olumsuz yanlarını göstermek suretiyle insanlara yol gösterici bir yönü vardır. Ayrıca karar verme aşamasında ve bir tutum belirleme sırasında da kitle iletişim araçlarının etkisi önemli olmaktadır.

2.1.2. Eğitim İşlevi

Kitle iletişiminin eğitime dair işlevleri de vardır. Bilgi çeşitli eğitim programları ve gazete, dergi, televizyon gibi kitle iletişim araçlarında verilerek halkın bilinçlenmesi ve çeşitli konularda bilgilenmesi sağlanır. “Gelişen teknoloji ve eğitimin yaygınlaşması ile birlikte kitle iletişim araçlarının doğrudan bireylerin ve toplumun eğitilmesi işlevini üstlenmesidir.” (Güz, 2005: 14).

Kitle iletişim araçları topluma bilgi aktarıırken aynı zamanda toplum üyelerinin bilgi düzeyleri, yetenek ve beceri düzeylerini de arttırmaktadır (Yüksel, 2001, akt. Işık, 1998: 92). Bu anlamda kitle iletişim araçları eğitime katkıda bulunmaktadır.

2.1.3. Eğlendirme İşlevi

Yoğun ve tempolu geçen bir günün ardından bireyler dinlenmeye; stresli bireyler ise streslerini gidermek ve bir nebze rahatlamak amacı ile kitle iletişim araçlarından yararlanabilirler. Müzik dinlemek için kullanılan mp3 çalarlar, kaset ve CD'ler bireyin zihinsel açıdan rahatlayıp dinlenmesine yardımcı olabilir. Bunun dışında TV ve radyoda yayımlanan bazı dizi, film ve çeşitli programlar bu amaca hizmet etmekle birlikte bazı fikir ve eylemleri göstermek, yerleştirmek için de kullanılmaktadır.

Eğlence işlevi olarak da kabul edilebilecek bu işlev eleştirilere de maruz kalmıştır. Bu işlev kullanılarak düzenlenen programlarla bireylerin uyutulup toplumsal gelişme ve sorunlara ilgisiz kalmalarının sağlanması ve pasifleştirilmesi, taklitçiliğe sürüklenmesi gibi eleştiriler bunların başında gelmektedir (Postman, 1975).

2.1.4. Kültür Geliştirme

Bireyin çevresini tanımasına ve çevresi ile bütünleşmesine yardımcı olan kitle iletişim araçları topluma sundukları kültürel öğelerle toplumun kaynaşmasına ve bütünlük içinde olmasına yardım eder. Ayrıca kitle iletişim araçları sayesinde bireyler kültürel mirastan haberdar olur ve bunların korunmasına katkıda bulunur (Güz, 2005: 17). Kitle iletişim araçları sayesinde uluslararası ilişkiler ve iş birliği; ayrıca kültürel temaslar da gerçekleşmektedir. Uluslararası temas ve anlaşmaları an be an takip etmemizi sağlayan kitle iletişim araçları kültürel gelişmelerin de yayılmasını kolaylaştırmaktadır (İlgaz Büyükbaykal, 2005: 71-73).

2.1.5. Kamuoyu Oluşturma ve Açıklama

Kitle iletişim araçları bireylere topluma katılmayı sağlayıp toplumla fikri açıdan bütünleşmeyi sağlayacak ve toplumu ilgilendiren konularda onların bilinçlenmelerine yardımcı olacaktır (İlgaz Büyükbaykal, 2005). Bunu gündem oluşturma ile yapar. Belli bir konuda toplulukları ikna etme konusunda kitle iletişim araçları büyük bir güce

sahiptir. Kitle iletişiminin kamuoyu oluşturma işlevinin etkililiği ile ilgili olarak Ilgaz Büyükbaykal (2005: 73) şunları dile getirmektedir:

Kamuoyunun gündemini oluşturmaktan kaynaklanan güç sayesinde kitle iletişim araçları günümüzün en etkili siyasal güçlerinden biri haline gelmiştir. Bu araçların toplumsal bir işlevi de gündem oluşturmadaki başarılarıdır. Bunun en büyük örneğini seçim dönemlerinde görmekteyiz. Seçim öncesi yapılan olumlu ya da olumsuz yayımlarla kamunun görüşleri ve düşünceleri etki altına alınmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının kamuoyu oluşturma ve açıklama işlevi ile ilgili denilebilir ki kitle iletişim araçları ile bir toplum ve dünya imajı çizilip bu imajda neler olabileceği belirtilir ve düşünceler çeşitli yollarla empoze edilirken bireylerin nasıl düşüneceği üzerinde de etki yapılır ve bireyler bilgi edinme, kültür, siyaset vb. çeşitli konularda sürekli yönlendirilir (Kocadaş, 2005: 9).

2.1.6. Denetim ve Eleştiri

Kitle iletişim araçlarına yasama, yürütme ve yargının ardından dördüncü güç olma özelliğini kazandıran işlevi de denetim ve eleştiri işlevidir. Seçimle yasama, yürütme ve yargı ile ilgili yasal düzenleme yapıp uygulayacakları ve belli bir süreliğine hükümeti başına getiren toplum işbaşındakilerin işlerini iyi yapıp yapmadıklarını, doğrularını, yanlışlarını görmek ve eksiklerin düzeltilmesi adına seslerini duyurmak adına kitle iletişim araçlarını denetim ve eleştiri işlevi ile etkin olarak kullanmak durumundadır. Bu anlamda kitle iletişim araçları toplumun “ağzı, gözü ve kulağı” olarak görev yapar (Işık, 1998: 47-48). Ayrıca kitle iletişim araçları bu yönüyle farklı fikirlerin kendine yer bulabildiği çoksesliliğin egemen olduğu demokrasi ortamlarında kişi ve kurumların seslerini duyurmalarına bir aracı olmaktadır (Işık, 1998: 49).

2.1.7. Siyasal Toplumsallaştırma

Kitle iletişim araçlarının siyasal işlevlerinden biri olan siyasal toplumsallaştırma, Gökçe (2005: 179) tarafından “Kitle iletişim araçları, siyasal sistemleri anlaşılır kılma ve siyasal bilinçlenmeyi sağlama işlevi görür. Bu da kitle iletişim araçlarının siyasal toplumsallaştırma işlevi olarak adlandırılır.” şeklinde ifade edilmiştir. Burada toplumun siyasal sistem ve bu sistemin birer parçası olan grup ve kurumlardan toplumun haberdar edilip bunları anlamasına yardımcı olma ve sonraki aşamada kendi siyasi tutumunu belirleme adına kitle iletişim araçlarının önemli bir işlevi vurgulanmaktadır.

2.1.8. Haber ve Bilgi Verme İşlevi

Gazete, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının kamuoyunu bilgilendirmesi ve çeşitli konularda toplumu yönlendirmesi anlamına gelmektedir. Bu işlev ile insanlar bazı olay ve fikirlere yakınlaşır, gündem oluşur, tutum ve eğilimler belirlenir. Bu işlevin bir anlamda toplumsallaştırma işlevinin kapsamına girdiğini dile getiren Aysel (2010: 59) bu işlevin dar anlamı ile kişilere haber ve bilgi aktarma olarak tanımlanabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca bu işlev ile kültürleşme kavramını da içine alan türde bilgi sağlama ve aktarma olabileceğini ifade etmiştir. Bu işlev enformasyon sağlama işlevi olarak da anılabilir. Kitle iletişim araçlarının enformasyon işlevi ile medyanın yer vermediği olaylardan haberdar olunmazken yer verdiği olaylar bilinir, bu da kitle iletişim araçlarının bilgi vermede ne kadar etkili olduğunu gösterir (İmik Tanyıldızı, 2011: 95). Kitle iletişimi bu yönüyle ayrıca çıkar grupları ve örgütsel ve örgütler arası ilişkileri gösterip yenilikleri ve gelişmeyi sağlamaktadır (Mcquail, 2010: 79-80).

Bektaş (2007) kitle iletişim araçlarının “halka yönetim ve siyaset hakkında bilgi aktarmakta, kriz anlarında kitleleri süratle uyarmakta, bireylerin rahatlamasına ve değerlendirmesine yardımcı olmakta, yönetimin yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü kuvvet durumunda olmasını” belirterek bu araçların önemini vurgulamak istemiştir (akt. İmik Tanyıldızı, 2011: 95).

Kitle iletişiminin bilgi verme işlevi küreselleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Küreselleşme ile bilgiler çoğalmış ve kolay ulaşılabilir hale gelmiştir. Küreselleşmenin oluşup yaygınlaşmasında kitle iletişim araçları en büyük rolü oynamaktadır. Dünyada var olan yeni fikirler, eğitim, iletişim teknolojilerinin gelişmesi, inanç ve değerler vb. pek çok bilgi ve değişimler kitle iletişim araçları sayesinde dünyanın her yerinde bilinir ve ulaşılabilir hale gelmiştir (İlgaz Büyükbaykal, 2005).

2.1.8.1. Haberin Tanımı

Haber en genel anlamda toplumda çeşitli zamanlarda ortaya çıkan, ilgi çekici veya toplumu etkileyen belli olay ve olguların bireylere iletilmesi işidir. Girgin (2008) haberle ilgili olarak “Haber olaydır. Olay ise çeşitli olguların, belli bir yer ve zaman içinde gerçekleşmesi sürecidir. Olay ayrıca, ortaya çıkan, oluşan durum ve sıradan olmadığı içim topluluğun geniş ölçüde ilgisini çeken durumdur.” (Girgin, 2008: 108). Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi raporuna göre ise haber “gerçeklere ve verilere dayalı bilgilendirmedir.” (akt. İçin Akçalı, 2002). Başka bir tanım da haberle ilgili şunlar ifade edilmiştir: “Haber insanların gelecekle ilgili kararları almakta, diğer insanlar ve çevre ile anlamlı ilişkiler kurmakta, dünyayı algılamakta en önemli unsuru oluşturan bilgilerdir.” (Zeytinli, 1996, akt. İçin Akçalı, 2002: 4). “Haber; olayların normal akışındaki bir kesinti ve beklenenin kesintiye uğraması konusundaki bilgidir.” (Tokgöz, 1987: 56). Haberin tanımı ile ilgili olarak John Hohenberg “The Professionel Journalist” kitabında haberin tanımını “insanları ilgilendirecek zamanlı olan bir fikrin, olayın veya sorunun özetidir.” şeklinde yapmıştır (akt. Demir, 2008: 10). Haberde verilen bilgi, olay ve mesajlar görüntü ve ses kullanılarak verilir, tabii ki haberi düzenleyen ve duyuran gazetecilerin de buradaki yorumu önemlidir (Demir, 2008). Haberle ilgili pek çok tanım yapılmıştır. Demirkent’e göre haber kavramı geniş ve çok yönlü olduğundan dünyadaki her gazeteci kendi haber tanımını yapabilir. Bunda kültürler ve yaşam biçimlerinin farklı olması dolayısı ile gazetecilerin haber kavramı ile ilgili farklı görüşlerinin de olması etkilidir (Demirkent, 1982: 92). Tanımları çoğaltmak mümkündür.

Haber insanlığın var oluşundan bu yana en ilgi çekici olan unsurlardan biri olmuştur. Mısır’da M.Ö 1750 yıllarda çeşitli bilgi ve olayların yer aldığı bir çeşit gazete çıkarılmıştır. İlk defa 14. Yüzyılda ise Venedik’te birtakım bilgiler elle yazılmıştır. Bunlar daha sonraları Venedik’te “avvisi” ve Hollanda’da “zeytungen” gibi adlarla anılmıştır. 17. Yüzyılda ise Avrupa’da haberle ilgili önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Bu dönemde önemli ve ilgi çekici bilgiler kaydedilip para karşılığı yayımlanmaya başlanmıştır (Doğan, 1993, İnuğur, 1982, Guilluma, 1990; akt. Girgin, 2008: 107). Tarihten bu yana gelişimini sürdüren ve toplum üzerinde önemli etkileri olan haber basit bir kavram olmayıp çok boyutlu, karmaşık ve birtakım özelliklere sahip olan göreceli bir kavramdır.

2.1.8.2. Haberin Özellikleri

Haber sıradan bir yazı ya da rapor olmayıp bazı unsurları içeren özel hazırlanmış yazılardır. Haberi haber yapan özelliklere geçmeden önce haberin bazı öğelerinin açıklanmasında fayda vardır. Bu unsurlar haberin özelliklerinin kavranması ile ilgili kolaylık sağlayacak ve bu özelliklere ışık tutacaktır. Güz'e (2005 :61) göre zamanlılık kavramı, haberin ömrü ile ilgilidir. Bir haberin ömrü çoğu zaman onun yerini yeni haber alana kadardır ya da günlük bir gazetede çıkan bir haber ertesi gün yerini yeni haberlerin alması ile eskimiş ve güncelliğini yitirmiş olur. Başka bir deyişle ömrünü tamamlamıştır.

Haberin unsurlarından ilki "yeni"liktir. Bunun anlamı, haberin yeni ve daha önce karşılaşılmamış olması ve gündeme yeni gelmiş bir haber olmasıdır. Daha önce gündeme getirilen ve üzerinde konuşulan olayların "yeni" haberler olarak sunulması ve kabul görmesi düşünülemez. Haber olarak sunulanların yeni ve daha önce bilinmeyen olaylardan oluşması gerekir.

İkinci unsur aniliktir. Bir olayın yavaş gelişmesi ve kamuoyunun onu kolaylıkla takip edip yorumlarda bulunabilmesi bu olayı ilgi çekici bir haber olmaktan uzaklaştırır. Ancak kamuoyunun tahmin etmediği bir zamanda birdenbire oluşan ve neticeye ulaşan olaylar haber yapılabilir.

Son unsur ise haberin geçerliliğidir. Haberin oluşturulduğu süreçte bulunan yeni bilgi ya da belgeler haberin doğruluğunu ve geçerliliğini ortadan kaldırıyorsa bu da haberin yapılmasını güçleştirir. Böyle bir haberin yapılması durumunda haber "yalan haber" olma özelliğini taşır. Sözü edilen unsurlar haberin zamanlılık kavramı ile ilgilidir. Haberin bu unsurları yapılan haber tanımlarında da açıkça görülmektedir. "Haber değişikliktir; haber bugün olup biten her şeydir. Haberin yayımlanmasından sonra dünyada yeni olan her şeydir." (Milburn, 1998, akt. Güz, 2005: 60) gibi tanımlar ve başlangıçta verilen tanımlar da haberin bu unsurlarını içlerinde barındırmaktadır.

Haberi özel kılan ve edebi türler, tarih, rapor, bildiri ve diğer birçok yazıdan farklı kılan bazı özellikleri mevcuttur. Haberde bulunan bazı özellikler sıralanmıştır:

- **Haberin Devamlılığının Olması:** Verilen haberin devamlılığı vardır. Yani haberin bir başı ve sonu olmalıdır. Bir gazetede bugün verilen bir olayla ilgili gelişmelerin

takip eden günlerde de belirtilmesi ve okuyucunun bunu takip etme isteği göz önünde bulundurulmalıdır.

- **Haberin Güncelliği:** Habere konu olan olayın eskimeden ve güncelliğini yitirmeden verilmesidir. Kamuoyunun gündeminden düşen olayların haber olması mümkün görünmemektedir. Haberin güncelliği habere aynı zamanda zamanlılık özelliği de vermektedir. Geçmişte kalan olaylar haber olarak sunulamaz.

- **Kesinlik:** Haberin bir diğer özelliği de kesinliktir. Haberde yer alan bilgilerin gerçekliği ve doğruluğu kesin bir dille ifade edilmeli ve şüpheye yol açmamalıdır. Ayrıca ifadelerin kesin ve net olması ve ifadelerde belirsizliğin bulunmaması okuyucunun ikna edilmesi bakımından önemlidir (Demir, 2008: 35).

- **Tutarlılık:** Haberdeki bilgi ve olayların, cümlelerin birbiri ile bütünlük içinde olması, çelişmemesi anlamına gelir. Bunun sağlanması adına dilin kurallarının iyi işlenmesi gerekir. Ancak haberin kendisinde bir çelişki ve tutarsızlık söz konusu ise dilin iyi kullanımı da tutarsızlığı ortadan kaldırmaz (Demir, 2008: 36).

- **Haberin Anlaşılrlığı:** Haberin yazımında sade ve açık bir dil kullanılması haberin herkes tarafından anlaşılmasını kolaylaştırır. Haberin sadece eğitim düzeyi yüksek olan kesime değil toplumun her kesimine hitap etmekte olduğu düşünülürse açık ifadelerle yazılması önemlidir. Verilen haber yalın olmalıdır, kullanılan ifadeler, kesin, net ve herhangi bir şüphe uyanmasına yol açacak nitelikte olmamalıdır.

- **Haberlerin Olaydan Önce ve Sonra Verilebilmesi:** Haberler olaylar gerçekleştiikten sonra verilebileceği gibi olayın gerçekleşmesinden önce de verilebilir. Bir toplantının, mitingin, seçim konuşmasının, devlet büyüklerinin ziyaret haberleri gibi haberler olaylar gerçekleşmeden önce duyurulur.

- **Haberin Önemliliği ve Değerliliği:** Haber niteliği taşıyan onlarca olaydan en önemlileri ve kamuoyunu en çok ilgilendirenler öncelikli olarak haber yapılır. Bir olay toplumu doğrudan etkileyip, sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda değişikliğe yol açıyorsa önemli olarak kabul edilebilir. Girgin (2008) olayların önemlilik öğesi ile ilgili iki noktaya dikkat çekmiştir. Bunlardan biri olayın ölçüsü iken diğerisi olayın sonuçlarıdır. Bir trafik kazasında ne kadar ölü ve yaralı olduğu olayın ölçüsü ile ilgili

iken, bir savaş, barış ya da anayasa değişikliğinin milleti nasıl etkileyeceği olayın sonucu ile ilgilidir.

Haberin önemliliği konusunda bir haberin önemliliğini ortaya çıkaran onun ilginçliği ya da ilgi çekiciliği olmayabilir. Altun (2007) haberin konusunun tüm toplumu ilgilendirmesinin haberi önemli yapacağını vurgulamıştır. Ayrıca haberin sunulmasında toplumda ilgi çeken ve ünlü kişilerin kullanılmasının haberin önemli olarak algılanmasını sağlayabileceğini dile getirmiştir.

- **Haberin İlginçliği:** Haberın sıradan olmayıp ilgi çekici olması haberin değerini arttırır. Haberın ilgi çekici olması gerektiği ile ilgili Girgin'in (2008: 122) ifadeleri şu şekildedir:

Bireyin yaşam alanını, temel bilgi ve görüşlerini değiştirmeye yönelik, olağan kabul edilenden farklı her şey "ilginç" sayılabilir. Günümüzde kişilerin ilgisi sempati, duygu, seks, gelişme, yaş, uyumsuzluk, çelişki, olumsuzluk, çatışma, drama, alışılmadık çıkış, gerilim, heyecan, romantizm, bilim, hayvanlar dünyası, macera, riziko gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. "İlginçlik"ten amaç, sıradanlıktan kurtulma, olağandışı eylem ya da söylem arayışıdır. Haber dilinde ilginçliğin en belirgin tanımını, New York Sun'da gazeteci John Bogart, 1880 yılında "Köpek insanı ısırırsa haber değil; insan köpeği ısırırsa haberdır." diyerek yapmıştır.

- **Haberin Bilgi Verme ve Toplumunu Aydınlatma Fonksiyonu:** Yazılı basın ya da radyo, televizyon, sinema gibi kitle iletişim araçlarının en önemli işlevlerinden biri de bilgi verme ve toplumu aydınlatma fonksiyonudur. Güvenirlilik adına haber hazırlanırken ve sunulurken kaynaklardan yararlanılıp bunlar açıkça belirtilmelidir. Ayrıca gazetelerin verdikleri haberlerin onların en önemli ürünleri olduğu ve haberler sayesinde kamuoyu oluşturulup fikirlerin tartışıldığı unutulmamalıdır.

- **Haberin Gerçeği Yansıtması:** Haberlerin gerçeği yansıtması haberin önemli özelliklerinden biridir. Toplumun güvenini sağlama ve doğru bilgi verme adına haberlerin gerçeği yansıtması ve içinde yanlış ya da eksik bilgi olmaması gerekir. İçinden bazı önemli kısımların çıkarıldığı bir haberin gerçeği yansıttığı ve doğru olduğu söylenemez. Aynı şekilde okuyucuyu yanlış yönlendiren, bilgileri çarpıtan veya olayla ilgisiz olan birtakım ayrıntıların olayla ilgiliymiş gibi gösteren anlatımlar da haberin gerçeği yansıtmasını engeller. Haberın toplanma ve oluşturulma sürecinde sağlam kaynaklardan veri alınması ve iyi bir araştırma yapılması haberin gerçekliğini sağlayan unsurlardır (Özbay, 2007: 28-31; Girgin, 2008: 118-124; Güz, 62-63).

Bir haberin gerçeği yansıtması ne kadar önemli olsa da haberin yapımında, hazırlanmasında, muhabir, editör ve haberi yapanların görüş ve tutumları belirleyici olmaktadır. Bilgiler ve olaylar sahip olunan görüş ve eğilimler doğrultusunda seçilir (Altun, 2007: 8). Haberin gerçekleri yansıtması gerekliliği ile ilgili Dileklen (2005, akt. Altun, 2007: 8) şu sözleri dile getirmiştir:

Haber, gerçeğe en uygun biçimde yansıtılmalıdır. Çünkü, haber yapma sürecinin her aşamasında işin içine giren insan unsuru, haberi nesnel gerçeklikten (objektiflikten) uzaklaştırır...Haberci, vicdani-aktörel (etik) sorumluluğunun gereği olarak, haber kaynağının güvenilirliğinden emin olmalıdır. Emin olması için, haberi bir değil birkaç kaynaktan doğrulatması gerekmektedir. Bir olay doğrulanmadıkça haber değildir.

2.1.8.3. Haber Seçiminde Kullanılan Ölçütler (Haber Değeri)

Haber, çok fazla tanımı olan ve birçok özelliğe sahip bir kavramdır. Gün içinde haber niteliği taşıyan ya da buna yaklaşan onlarca olay meydana gelebilir. Bunların bir kısmı haber olarak nitelendirilip kamuoyuna sunulurken bir kısmı da gündeme getirilmemekte ya da gündeme gelmesi başka bir zamana ertelenmektedir. Bir haberin topluma ulaşması bağlamında bazı değer ölçütlerine sahip olması gerekir.

Haber değerinin ne olduğu ile ilgili bazı tanımlar mevcuttur: “Muhabirlerden genel yayın yönetmenine kadar, üretimde görevli gazetecilere elde edilen enformasyondan hangisinin haber yapılacağı konusunda yardımcı olan ölçütlere haber değeri denilmektedir.” (Bülbül, 2001: 131).

Medya kuruluşlarının haber üretimi ve haberin seçimi için kullandıkları bir format olan haber değerinin belirlenmesinde bu kuruluşların veya gazetecilerin kişisel değer ve görüşlerinin yansısı kamuoyu ve piyasanın ilgi ve istekleri ile de belirlenebilir. Bu konuda Güz (2005: 63) “Medyada neyin ne kadar verileceği piyasadaki tüketici, yani hedef kitle eğilimleri ile belirlenir... Bir olayın haber değeri çoğu kere onun gerçeklik değerine değil olayın hedeflediği piyasaya yönelik bir işleve bağlı olacaktır. Piyasa, bir haberde olayın hangi yönünün aktarılacağını sistematik olarak belirler...”. Haber değeri ya da haber seçiminde kullanılan ölçütler zaman içerisinde birtakım değişikliklere uğrayabilir, tamamen ortadan kalkıp yerlerine yenileri gelebilir (Girgin, 2008: 112).

Haber değeri ile ilgili belirlenen çeşitli ölçütler, bir haberin neye göre seçileceğinin önemli göstergeleridir. Bu konuda farklı kişiler tarafından benzer ölçütler belirlenmiştir. Galtung ve Ruge (1973) konu ile ilgili on iki ölçüt belirlemiştir:

- **Sıklık:** İşitsel ve görsel olan televizyonun günün her saatinde yayın yapmasına karşın gazete bunu günde bir kez yapar. Yavaş seyreden olayların süreç içinde duyurulmasından ziyade bu olayların başlangıç ya da sonuçları haber yapılır.

- **Eşik:** Bir olayın haber yapılabilmesi için o olayın belli bir eşiği geçmesi ve önemli olarak algılanması gerekir.

- **Kesinlik:** Haber yapılacak olayın kesin olması ve haberin de kesin bir dille yazılmış olması, haberin güvenilirliğini de etkilemektedir.

- **Anlamlılık:** Haberın anlamlı sayılabilmesi ve takip edilmesi için öncelikle habere konu olan olayın kültürel ve toplumsal bağlamda okuyuculara yakın olması gerekir.

- **Uyumluluk:** Bir olayla ilgili beklenti içine girmek, takibini arttırır, beklentilerin tersi yönünde sonuçlar çıktığında ise kişilerin taleplerini karşılayamadığı için konu anlaşılabilir, konudan uzaklaşılabilir.

- **Anilik:** Haberın zamanlılık kavramı ile ilgili olan anilik habere konu olan olayları hızlı bir şekilde ve beklenmeyen bir zamanda aniden ortaya çıkmasını ifade etmektedir.

- **Devamlılık:** Habere konu olan olayın ertesi günlerde de çeşitli yönleri ile haber yapılması, devam etmesi anlamına gelir.

- **Düzenleme:** Medya kurumlarına servis edilen haberlerin içinden seçilecek haberlerin, yerel, ulusal ve yabancı haber verilme düzenini bozmamasıdır.

Galtung ve Ruge, haber değerini belirlemede farklı ulusların kendilerine özgü birtakım ölçütlere göre hareket edebileceğini belirterek başka ölçütler de saptamıştır:

- **Seçkin Uluslarla İlgililik:** Haber konuları seçkin milletlerle ilgili ise haber değeri yüksektir ve bu konular haber yapılabilir.

- **Seçkin İnsanlarla İlgililik:** Haber konusu seçkin insanlarla ilgili ise değerlidir. Seçkin insanların haberde kullanılması, medyaya yön verme ve kamuoyunu etkilemede önemli olabilir.

- **İnsanlarla İlgililik:** Haberi takip eden insanlar haberde verilen kişilerle kendilerini çeşitli yönlerden ne kadar özdeşleştirir ve benzetirse habere olan ilgisi de o oranda artar.

- **Olumsuz Şeylerle İlgililik:** Olumsuz ve zıt şeyler haberde insanların dikkatini çektiği için haber konusu ne kadar olumsuzsa haber yapılma ihtimali o kadar yüksek olur (Güz, 2005: 65-68; Mcquail ve Windahl, 2010: 218-219).

1970’li yıllarda Galtung ve Ruge’nin ölçütlerini yetersiz bulan Gans, haberin değer ve tercihleri belirtmekle beraber gerçekleri de yansıttığını savunmuştur.

Bell (1991) haber değeri ölçütlerini üç kategoride toplamıştır. Bu kategoriler Galtung ve Ruge’nin ölçütlerini de içine almakta ve daha ayrıntılı ve geniş biçimde düzenlenmiştir. Bu ölçütler şunlardır:

- ✓ **Haber Aktörleri ve Olaylardaki Değerler:** Olumsuzluk, yenilik, yakınlık, uyumluluk, anlaşılabilirlik, beklenilmediklik, ilişkili olma, kişiselleştirme, gerçeklik, elitlik ve atıf gibi ölçütlerdir.
- ✓ **Haber Sürecindeki Değerler:** Devamlılık, rekabet, ortak tercih, karışım, kestirilebilirlik, ön üretim.
- ✓ **Haber Metnindeki Değerler:** Açıklık, özlük, renk uyumu (akt. Özer, 2008: 147-148).

2.2.8.4. Haberin Nesneliliği

Nesnellik ve objektiflik aynı anlama gelen iki sözcüktür. Objektiflik sadece haberle ilgili olmayıp hayatın her alanında kullanılan bir kavramdır. Genel anlamı ile objektiflik “ bir konu ya da olay hakkında duygularımıza, kişisel ya da grupsal eğilim ve çıkarlarımıza göre değil, herkes için bağlayıcı genel ilkelere göre düşünmeyi, karar vermeyi ve eylemde bulunmayı ifade eden” bir kavramdır (Özer, 2008: 91). Gazetecilik açısından bakıldığında ise objektiflikle (nesnellik) ilgili “ haber konusu olayı bireysel

etkilerden uzak doğruyu yansız bir dzenleme ile olduğu gibi vermek ve gerçeklerden ayrılmamaktır.” (Bülbül, 2001: 269).

Haber, toplumsal yaşamda yalnızca bir grup ya da fikre dayandığında yaşaması zor olacaktır. Bu açıdan bakıldığında, tarafsızlık ve nesnellikten olabildiğince uzaklaşmaması ve fikirlere ve gruplara eşit mesafede yaklaşması gerekir. Ancak, toplumun yapısı eşitsizlikler üzerine kurulduğundan, haber de bu yapıdan payını almaktadır. (Hartley, 1987; akt. Karakuşcu, 2003: 50-60). Liberal yaklaşım, haber retenleri nesnel haber yazabilen, tarafsızlıktan ödün vermeyen ve çeşitli siyasal ve toplumsal grupların etkisine girmeme adına çabalayan kişiler olarak görürken eleşitrel yaklaşım “1970 sonrasındaki haber çalışmalarında farklı yayın politikalarına sahip basın kuruluşlarının, farklılıktan çok ortak bir paydada birleştikleri ve bunun da haberde yapısal bir yanlılık olarak açığa çıktığı”nı savunmuştur (İnal, 1995; akt. Karakuşcu, 2003: 50-60).

Haberin en önemli özellik ve ilkelerinden biri de haberin nesnel ve tarafsız olma gerekliliğidir. Haberin nesnel ve tarafsız olması haberde sunulan bilgilerin doğru, gerçek ve güvenli olması ve sağlam belgelere dayandırılması ile mümkün olur. Ayrıca haberde verilen bazı bilgilerin gizlenmesi ya da çarpıtılması da haberin güvenirliğini olumsuz etkiler, haberi tarafsızlıktan uzaklaştırır. Bir haber ne kadar tarafsız olmaya çalışsa da bazı etkenler onu tarafsızlıktan uzaklaştırabilir. Girgin (2008: 128) haberin sunuluşunda başlığı, dizgisi, puntosu; haberlerin sayfada kapladığı alan, haberlerin sayfanın neresinde yer alacağı ile ilgili seçimler, haberlerin farklı zamanlarda kaç kez ve nasıl tekrarlandığı ile ilgili seçim ve kararlar haberi yanlı hale getirilebildiğini ifade etmektedir.

Haberde tarafsızlığı sağlamak adına çeşitli yönleri ile işlenen konuları yansız ve dengeli bir biçimde yansıtmak gerekir. Haberin dzenlenmesi ve sunumunda ana hatları verirken tarafsız davranmak ve bilgileri değiştirmemek gerekmektedir. Gazetecinin haber ve yorumu birbirine karıştırmamalı ve haber yazarken de kendi yorumunu habere katmamalıdır. Ayrıca haberin dzenlenmesi sırasında  alma, öfke duyguları ve taraflı tutumlardan olabildiğince uzak durmak haberin tarafsızlığının sağlanması adına önemlidir (Bülbül, 2000, akt. Yıldız, 2013: 13).

Haberde nesnellik konusu çok önemsenmiş ve bu konuda çeşitli fikirler sunulmuştur. UNESCO 1983'te Paris ve Prag'da toplantılar düzenlemiş ve gazetecilikle ilgili çeşitli ilkeler belirlemiştir. Bunlardan biri de gazetecinin dürüst olması ile ilgilidir (Bülbül, 2001: 269). Haber nesneliliği ile ilgili bilim insanları çeşitli fikirler ortaya koymuştur. John Hohenberg haberin dürüst olması gerektiğini ama günümüzde bunun zor olduğunu “20. Yüzyılın başında tanımlandığı ölçüde objektif haber verme hoş, tatlı bir mit olmadan öteye geçememiştir. Bu konuda geçerli olan ve bunu devam ettiren, haberlerin verilmesindeki dürüstlük, tarafsızlık ve iyi niyet anlayışıdır.” sözleri ile dile getirmiştir. Benzer görüşleri savunan bilim insanlarından biri de Doç. Dr. Sadi Çelebi'dir. Haber nesneliliğinin bir efsane olduğu düşüncesini “ Medyada yer alan haber içerikleri tarafsız ve yönsüz olamaz. Haber içerikleri gazeteciler, mesleki pratikler ve rutinler, medya kurumları, sosyal (kurumsal) çevre, ideoloji gibi çeşitli etmenlerin çok yönlü etkilerine maruz kalarak biçimlenir...” ifadeleri ile dile getirmektedir.

Uçar (2011) benzer şekilde “Gazeteci duygusallığının etkisinde kalabileceği gibi ayrıca, ekonomik, siyasi ve ideolojik etkilerin altında da kalabilir ki çoğu zamanda kalmaktadır. Bunlardan tamamen soyutlanan gazeteci bulmak çok zordur.” ifadesiyle haberde tarafsızlığın çok zor olduğu görüşünü yansıtmıştır (akt. Yıldız, 2013: 13).

İbn-i Haldun ise haberin tarafsızlığı ile ilgili olarak;

- ✓ Bir düşünceye veya mezhebe aşırı bağlılık gazeteciyi yanıltabilir.
- ✓ Haberi anlatanın söylediklerini ispatlamak gerekir. Aksi halde haberin güvenilirliği düşer.
- ✓ Habere konu olan olayların arka planını irdelemek ve sebeplerini ortaya çıkarmak gerekir.
- ✓ Birtakım, kişi ve kurumlara ya da devlet büyüklerine iyi görünme isteği gazeteciyi yanıltır ve kötüyü iyi göstermesine sebep olabilir.
- ✓ Olayları, olayı ortaya çıkaran sebeplerle karşılaştırmak gerekir, çünkü olayı anlatanların duyduklarına göre anlatması ve anlatılanlarda eksik ve fazla bilgi olması olasılığı düşünülerek olayları ve durumları karşılaştırmayı gerektirir (Yücedoğan, 1998 akt.Girgin, 2008 tasam.org; Bülbül, 2001: 277) gibi bazı fikirler ortaya sunmaktadır.

2.1.8.5. Haber Türleri

Haberler bazı özelliklerine göre ayrılmış ve kategorize edilmiştir. Haber kategorileri ve bunların altındaki türler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- **Genel haberler:** Bu haberler herhangi bir uzmanlaşmanın gerek olmadığı, toplantı, görüşme, tören, açılış vb. olayların verildiği haberlerdir.

- **Basit haberler:** Yorum gerektirmeyip doğrudan verilebilen haberlerdir. Ölüm, yangın, deprem haberleri örnek verilebilir.

- **Politika haberi:** Politika haberlerine geçmeden önce politika ile ilgili bilgi vermede yarar vardır. Politika, Kapani (1992) tarafından aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

- ✓ Politika nitelik olarak evrensellik ve süreklilik özelliklerine sahiptir.
- ✓ Politikanın özü, toplumdaki değerlerin dağıtımı ile ilgili görüş ve çıkar çatışması, bir iktidar mücadelesidir. Bu çatışma ve mücadelenin asgari bir anlaşma temeli üzerinde oluşması gerekir. Bu asgari anlaşma temeli toplumsal barış ve düzendir.
- ✓ Politika sadece bir çatışma değil, fakat aynı zamanda bir uzmanlaşmadır.
- ✓ Politika insanların yaşayışlarını yakından ilgilendiren ve etkileyen bir faaliyettir (akt. Öztürk, 2013: 59).

Politika haberciliğinde devletler kendi iç politikalarını takip etmekle beraber yakın ve komşu devletlerin iç politikaları ile de ilgilenmektedir. Bu uluslararası ilişki ve yakınlaşma ya da anlaşmaların bir gereği olmaktadır. İç politika haberlerinde yerel seçimler, genel seçimler, hükümetin yaptığı faaliyetler, siyasi partilere ilişkin gelişmeler, yüksek yargı ile ilgili gelişmeler gibi konular yer alır. Dış politika haberleri ise üç boyutta ele alınır. Uluslararası alanda politik gelişmeler, yabancı ülkelerin kendi iç politik konuları ve gelişmeleri ve yabancı ülkelerle aramızda gerçekleşen siyasi olaylar bu haber türünün konularıdır. Politika haberlerinin bir başka alt dalı da parlamento haberciliğidir. Bu tür haberlerde mecliste yaşanan gelişmeler, TBMM, yasama ve yürütme ile ilgili olan haberler verilir. Ülkemizde meclis görüşme ve toplantıları ise Meclis TV'de yayınlanmaktadır.

- **İş, endüstri ve çalışma ile ilgili haberler:** Toplu sözleşmeler, grev, sanayideki gelişme haberleri buna örnek verilebilir.

- **Eğitim Haberleri:** Eğitimle ilgili gelişmeler, eğitim program ve politikaları vb. gelişmelerin duyurulduğu haberlerdir.

- **Sosyete Dedikodu Haberleri:** Magazin haberciliği olarak da adlandırılıp, amacı ilgi çekmek ve eğlendirmek olup bol resim ve daha az yazı ile insanların hoşça vakit geçirmesini sağlayacak bir haber türüdür. “Magazin haberciliği, günümüzde tek bir şeyi işaret etmektedir: Patlayan flaşlar ve kamera ışıkları eşliğinde görüntülenen ünlüler, bir yerde el ele yakalanan şöhretler, başlayan-biten birliktelikler ve bu içeriklerle yapılan bir metin...” (MEB, 2007: 107).

“Sosyete dedikodusundan, sanatçıların yaşamına, basit sokak cinayetlerinden, hayat pahalılığına, çeşitli yemek reçetelerinden yıldız falına değin çeşitli bazen da akla hayale gelmeyen konular işlenir. Magazin gazetelerinde ciddi içerikli haber malzemesi bulmak gerçekten çok güçtür” (Tokgöz, 1981: 138).

- **Spor Haberleri:** Toplumun her geçen gün spora olan ilgisinin artması ile birlikte spor haberleri geçmişe oranla önem kazanmıştır. Gazeteler birkaç sayfasını spora ayırmaktadır. Hatta sadece spor haberlerine yönelik çıkarılan gazeteler de vardır.

- **Edebiyat, Sanat ve Kültür Haberleri:** Dünyada ve toplumda edebiyat, kültür ve sanatsal faaliyetlerle ilgili gelişmeleri veren haberlerdir. Bir yazarın Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülmesi, bir resim sergisi ya da film festivali açılışı ile ilgili haberler bunlardandır.

- **Uluslararası Habercilik:** Dış haberler, uluslararası ilişkilerin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tür haberlerde devletlerin uluslararası anlaşmaları, projeleri, ikili ilişkiler, diplomasi ve çeşitli alanlarda uluslararası sayılabilecek gelişmeler aktarılır. Haberlerin üretildiği uluslararası haber ajans ve şirketleri bulunmakla beraber bunlar kendilerini, denetim ve mülkiyetlerini ait oldukları ülkeye göre oluşturur (Özcan, 1983, akt. Öztürk ve Vural, 2013: 20-22)

- **Sağlık Haberleri:** Sağlıkla ilgili gelişmeler, yaygın bir hastalık ya da yayılabilecek ölümcül bir hastalığa karşı korunma önlemleri vb. haberlerin toplumu

aydınlatma ve bilgi verme amacı ile duyurulduğu haberlerdir. Bazı gazeteler bir ya da iki sayfasını sağlıkla ilgili haber ve yazılara ayırmaktadır.

- Polis- Adliye Haberleri: Bu tür haberler toplumda büyük ilgi görmektedir. Şaşırtan, ilginç ve dinamik olmaları yönü ile medya kuruluşlarının yoğun olarak servis ettiği haber türlerindedir. Suikast, darp, gasp, cinayet, yaralama, hırsızlık, kavga, organize suçlar, kazalar, protesto ve eylemler gibi pek çok olay bu haberin konu alanına girmektedir. Emniyet ve polis kayıtlarına işlenen bu tür olayları araştıran ve haber yapan ve sunan gazeteci ve muhabirler, polis-adliye muhabiri olarak adlandırılmaktadır (Vural, 2013, Çapa, 2013, Öztürk, 2013 vd: 20-120; İçin Akçalı, 2002: 20-21; MEB, 2007: 32-36).

2.2. Kitle İletişimi Bağlamında Habere Yaklaşımlar

Kitle iletişimi bağlamında habere yaklaşım konusundaki yaklaşımların genel olarak iki bölüme ayrıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki olan liberal çoğulcu yaklaşım haber ve gerçeği birbirinden ayırmaz ve haberin doğrudan gerçeği yansıttığını savunur. Liberal çoğulcu yaklaşımda basın özgürdür ve siyasi sınıfı da denetleme ve eleştiri gücü ile devletin dördüncü gücü olma konumundadır.

Günümüzde liberal çoğulcu yaklaşımdan daha çok kabul gören eleştirel yaklaşımda ise haberi gerçeği olduğu gibi, doğrudan ve tarafsız bir şekilde yansıtmaktan çok haberin yeniden inşası söz konusudur. Bu bölümde sırasıyla liberal çoğulcu ve eleştirel kuramlarının habere yaklaşımlarından bahsedilecektir.

2.2.1. Liberal Yaklaşım

Ana akım, tutucu, geleneksel, çoğulcu, davranışçı gibi adları da olan liberal çoğulcu yaklaşım ABD’de doğmuştur. ABD’nin medya geleneğinin izlerini taşıyan bu görüş temelde haberin gerçekleri olduğu gibi yansıtması, gazetecilerin işlerini profesyonel yapması ve kendilerinin de bu alanda tam bir profesyonel olması, haberlerin nesnel gerçekliğine uygun olarak ve tarafsızca verilmesi gibi ilkeler etrafında şekillenmiştir (Sever, 1998, akt. Kayaaltı, 2006: 20).

Liberal basın 17. Yüzyılda hâkim olan liberal ideoloji çevresinde ekonomi, siyasi ve felsefî temelleri üzerine bina edilmiştir. Bu dönemde özellikle Fransız İhtilali

sonrası yayımlanan “İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi” ve 1791’de Amerikan yasalarında yapılan bir değişiklikle konuşma hürriyetinin kısıtlanamayacağına dair yasa gibi gelişmelerin ortaya çıkardığı hak ve özgürlüklerden olan düşünce özgürlüğü sayesinde insanların sorunların üstesinden gelebileceği fikri bu anlayışa temel olan fikirlerden biridir (Işık, 2002: 15-16). Liberal anlayışın düşünsel temellerine bakıldığında Hobbes, Locke, Rousseau ve Smith’in düşünceleri bu anlayışın temellerinin oluşmasına katkıda bulunmuştur. Ortaçağ’da kilisenin zayıflaması sonucu skolastik ve tutucu düşünceden vazgeçilmesi ve liberal siyasal fikirlerle gelen özgürlükler basında da düşüncelerin özgürce ifade edilmesine zemin hazırlamıştır (İnal, 1996: 13).

Toplum sözleşmesi fikrinin öncülerinden Hobbes o dönemde en değerli şeyin güç olduğunu savunmaktadır. Ona göre adalet, mülkiyet, eşitlik ve özgürlük gibi kavramlar güç olmadan ve tek başına bir anlam ifade etmez, bunlar ancak devletle anlam kazanır (Aydın, 2007, akt. Özer, 2010: 33). Hobbes toplum sözleşmesi fikrini doğal haklara dayandırırken bu hakları insanlarda olduğu gibi devlette de var olması gerektiğini savunur.

Locke, Hobbes’ten farklı olarak toplum sözleşmesi fikrini uyum gereğine dayandırmaktadır. Mülkiyetin korunmasını önemseyen Locke’ye göre hiç kimse bir başkasının mülkiyetine, temel hak ve özgürlüklerine saldırıda bulunamaz. Rousseau ise toplum sözleşmesi ve toplumsal irade fikrinin siyasal zeminde kendine yer bulmasına öncülük eden önemli bir isim olmuştur (Aydın, 2007, Kaya, 1985, akt. Özer, 2010).

Adam Smith ise liberal ekonomi içinde ilk kez piyasa sistemini ortaya atarak serbest rekabet ile refah ve zenginliğin sağlanabileceğini savunmuş, doğal özgürlüğün bu yolla gelebileceğine vurgu yapmıştır (Gökten, 2013: 128).

Liberal basının çoğulcu yanının oluşmasına toplum sözleşmesi fikri ile Hobbes, basın özgürlüğü fikri ile Locke ve Bentham gibi kuramcıların etkisi olmuştur. Kuramcıların üzerinde çalıştığı ve liberal basının ana dayanaklarından birini oluşturan basın özgürlüğü fikri ilk olarak İngiltere’de ortaya çıkmıştır. Bu fikrin dayandığı dört temel bulunmaktadır. Bunlar, teolojik yaklaşım, basın özgürlüğünün doğal haklara dayalı olduğu fikri, faydacılık kuramı ve hakikate ulaşmada yurttaşlar arası tartışmanın önemine değinen kuramdır (Özer, 2010).

Teolojik yaklaşımda devletin basına sansür koymas ı eleştirilir ve Tanrı'nın insanlara verdiği aklın kullanılmasını engelleyen yasaklara şiddetle karşı çıkılır. Bu fikri şiddetle savunanlardan John Milton devletin kitaplara ruhsat ve sansür kararını eleştirir ve basının özgür bırakılmasının en doğru yol olduğu fikrini dile getirir:

Basına konan sansür bireylerin düşünme özgürlüğünü, basiretli davranma yeteneğini, Hristiyanca yaşam sürme seçeneğini kısıtladığı için de iğrençtir. Tanrı insanlara akıl ödünç vermiştir, yani okuma ve iyi ile kötü arasında vicdanın emirlerine göre seçim yapma yeteneği vermiştir. Tanrı bize olan güvenini istediğimiz kitapları okuyup kendi adımıza değerlendirmeye yönelterek gösterir. Matbaanın anahtarı cennetten inmedir (Keane, 2010: 35).

Basın özgürlüğünün doğal haklara dayalı olması gerektiği fikri John Locke tarafından ortaya atılmış olsa da ilk kez bir kuram olarak Tindal tarafından ortaya konmuştur. Tindal da Milton gibi Tanrı'nın insanları birtakım özelliklerle donattığını ve insanlara haklar verdiğini kabul etmektedir, ancak Tindal bireylerin doğal haklarını Kilise ya da devletin dayatmasına bağlı olmadan özgürce kullanması ve herkesin bir seçme özgürlüğünün bulunması gerektiğini savunur. Bireyin nasıl kullanacağı konusunda özgür olduğu doğal haklardan biri olan basın özgürlüğü hakkında şu şekilde düşünmektedir:

Özgür basın sadık bir nöbetçi gibi sürprizlere engel olur ve yaklaşan tehlikeler konusunda zamanında uyarıda bulunur. Basın özgürlüğü siyasal züppelerden, parlamenter kandırmacılıktan ve hükümete kölelik etmekten korunmanın güvencesidir. Seçilmiş temsilcileriyle birlikte hukuk düzeni içinde yaşayabilen akıl sahibi bireylerin doğal haklarına dayanarak hükümeti mümkün kılar (Keane, 2010: 36-37).

Faydacılık kuramına göre basın özgürlüğü baskıya karşı kullanılabilir önemli bir denetim ve eleştiri aracıdır. Basın özgürlüğünün sağlanabilmesi durumunda toplumu huzur ve refaha ulaştıracak kanunların yapılmasını sağlayabilir (Özer, 2010: 39).

Basın özgürlüğü ilgili dördüncü fikir ise hakikate ulaşma yolunda yurttaşlar arasındaki kısıtlamasız tartışmanın önerilmesidir. Mill, düşünce özgürlüğünün serbest bırakılması gerekliliğini dört sebebe bağlar. Bunlardan ilki susturulan bir düşüncenin diğerlerinden daha doğru olabileceği fikridir. İkincisi susturulan düşünce kısmen de olsa doğru kısımlara sahip olabilir. Yanlış olan kısımlar ise diğer düşüncelerin katkıları ile düzeltiler. Üçüncü görüş doğruluğu tartışılmayan bir fikrin zamanla anlaşılabilmesi ve mutlak doğru olarak kabul edilmemesidir. Dördüncü görüş ise tartışılmayan bir düşüncenin zamanla anlamını kaybetmesi ve doğru olmas ı da kesin doğrular arasında kabul edilmesi demektir (Mill, 2004: 99-100).

Liberal basında basın özgürlüğü ile birlikte önemsenen nesnellik olgusu doğruluk, denge ve hakkaniyet kavramlarından güç almaktadır. McNair, objektiflikle haberi okuyanların, izleyenlerin ikna edilmesi gerektiği fikrini dile getirir (akt. Özer, 2010). Gazeteci, haberinde nötr bir ifade kullanmalı, olayın tarafları ile ilgili bir tarafı destekleyip diğerine karşı çıkacak ifadelere yer vermemelidir. Objektifliği sağlayan unsurlardan biri olan denge, taraflara eşit yer verme ve okuyucuların haberi okuduğunda tüm taraflara aynı mesafede bakabilmesini sağlamak anlamına gelmektedir. Keeble, liberal çoğulcu yaklaşımda denge unsurunun tam anlamıyla sağlanamadığı için bunun yerine hakkaniyet unsurunun getirildiğini söyler, hakkaniyet, tarafların kendilerini özgürce ifade edebilmesi, yayıncıların dürüstçe davranması ve gerçekleri çarpıtmamasını ifade etmek için kullanılan bir kavramdır (Işık, 2002: 62).

Haberde tarafsızlığı sağlayan önemli bir unsur da doğruluktur. Doğruluk haberde verilen olaya ait detayların doğruluğu, olayın tarafları ya da olayla ilgisi bulunan kişi isimlerinin doğruluğu, olayın kaynaklarının doğru verilmesi anlamına gelmektedir. Liberal yaklaşımda tarafsızlığın sağlanıp sağlanamayacağı ile ilgili yapılan yanlışlık araştırmaları doğrultusunda bazı görüşler ortaya atılmıştır:

- ✓ Medya gerçekliği olduğu gibi yansıtmalıdır. Gerçekler, gazetecilerin yorum, çıkarım ve değerlendirmelerinden ayrılabilir, işlerini profesyonelce yapan gazeteciler olaylara aynı mesafeden yaklaşabilir.
- ✓ Haberlerde yansız, nötr bir dil kullanılabilir. Medya, yansız bir biçimde muhalif görüşleri birbirine üstün tutmadan dengeli bir biçimde sunabilir.
- ✓ Toplumsal tutum ve değer yargıları, siyasal görüşler kitle iletişim araçlarında tarafsız olmayı engellemekte ve dikkat edilmezse tutum ve değer yargıları bilgi aktarımında nesnelliği ve tarafsızlığı engelleyebilmektedir.
- ✓ Haberi toplayan, düzenleyen ve yayıma sunan medya mensuplarındaki herhangi bir ideolojik görüş ya da siyasal eğilim belli siyasal grup, kişi ya da kurumların farkında olmaksızın diğerlerine tercih edilmesine sebep olmaktadır (Hackett, 2000: 37).

ABD’li bir iletişimci Graber (1980) liberal çoğulcu haber anlayışı ile ilgili dört sınıflamadan bahseder. Bunlar “ayna”, “profesyonel”, “örgütsel” ve “siyasi model” başlıkları ile yapılmıştır. Ayna ile kastedilen haberin gerçekleri değiştirmeden ayna gibi

yansımasıdır. Gazeteci, olaylara eşit mesafeden yaklaşır ve gerçeği olduğu şekilde bildirir (Dursun, 2003: 63-64). Haberin yansıtılmasında ise yanıtlanması gereken birtakım sorular ön plana çıkmaktadır. Bunlar, olayla ilgili “ne zaman, nerede, neden, nasıl ve kim” sorularıdır. Bu soruların yanıtlanması ile olayın açıkta ve gizli kalmış birçok yönü yansıtılabilir (Orhan, 2004: 55).

Bu görüş günümüz liberal çoğulcu yaklaşımı benimseyenler tarafından bile kabul görmemektedir, çünkü haber yapanların, muhabirlerin, editörlerin önüne gelen yüzlerce olaydan hepsinin haber olması mümkün değildir. Bunlardan yalnızca bir kısmı haber olmakta, bazı haberlerin de tamamı verilmemektedir. Bu seçme işinde haber yapanlar ve editörlerin değer yargıları, tutumları, düşünce ve ideolojilerinin de belirleyici olduğu tartışma götürmeyen bir gerçektir.

Liberal yaklaşıma göre gazetecilik mesleğini yapanların birer profesyonel olmaları gerekmektedir. Sınıflamanın başlıklarından bir diğeri olan örgütsel Graber tarafından “Örgütsel yaklaşımda haber seçimi örgütsel üretimin yapısal baskısı ve amaçları tarafından belirlendiği varsayılır. Buna göre en önemli belirleyiciler, örgüt içindeki kişiler arasındaki ilişkiler, profesyonel kurullarla birlikte haberin teknik üretim sürecinde ortaya çıkan zorluklar, maliyet-kar ilişkisi, yasal düzenlemeler ve benzerleridir.” şeklinde açıklanmıştır. Siyasi modelle kastedilen ise haber seçiminde ve oluşturulmasında makam ve mevki sahiplerinin önceliğidir (akt. Gürtaş, 1994: 32-35). Liberal basınının bu bilgiler ışığında birtakım ilkeleri belirlenmiştir. Bu ilkeler doğrultusunda liberal basın anlayışı doğrultusunda kitle iletişim araçlarının,

- ✓ Her türlü sansür, kısıtlama ve yasaklamaya boyun eğmeden özgürce bilgi ve haber aktarması,
- ✓ Yayın yapmak için herhangi bir merciden izin almaya gerek duymaması,
- ✓ Ulusal sınırlar içinde ve uluslararası alanda bilgi akışını özgürce sağlaması,
- ✓ Medyanın görüşler bağlamında hem doğru hem de yanlışları bir arada sunması,
- ✓ Hükümet, yöneticilere veya herhangi bir siyasi partiye yönelik eleştirilerini ceza alma korkusundan arındırarak, zaten adı geçen kurumların basının eleştirilerinden dolayı basına baskı ya da herhangi bir olumsuz müdahalede bulunmaması gerekir (Mcquail, 2010).

Bu bağlamda liberal basın anlayışı çerçevesinde profesyonel bir gazeteci haber toplama, üretme, yazma konularında aşağıda belirtildiği şekilde davranmak durumundadır:

- ✓ Olayın özünü yakalamaya çalışmalı,
- ✓ Olayı ve aktardıklarını mantıklı bir çerçevede temellendirebilmeli,
- ✓ Haberi verirken detayları atlamamalı,
- ✓ Habere yorumunu katmamalı ve kendince çıkardığı sonuçlara yer vermemeli,
- ✓ Hakaret etmemeli, yargılamamalı ve dışlamamalıdır (Arsan, 2005: 150).

2.2.2. Eleştirel Yaklaşım

Gerçekliğin kitle iletişim araçlarında aynen yansıtıldığı, bir diğer ifadeyle kitle iletişim araçlarının gerçeğin aynası olduğu inancı defalarca sorgulandı ve her defasında deyim yerindeyse yerle bir edildi. Öyle ki, kuramsal katkıları ile bu inanca kaynaklık eden ana damar düşünürleri bile, gerçeklik ve iletişimin içeriği arasında olabileceğini varsaydıkları özdeşliği savunamaz hale geldiler (Poyraz, 2002: 11).

Kitle iletişim araçlarında eleştirel kuram, haberin gerçeği bir ayna gibi ve tarafsızca yansıtılabileceğini savunan liberal çoğulcu yaklaşıma karşı durmaktadır. Eleştirel kuramlar Marksist temellidir. Bu bağlamda eleştirel teori olarak adlandırılan Frankfurt Okulu eleştirel kuramların ilkidir. Gramsci'nin hegemonyası, Althusser'in ideolojik aygıtları ve bunların hepsinden etkilenecek ortaya çıkan İngiliz Kültürel Çalışmaları medya, iletişim, toplum ve kapitalist düzenle ilgili benzer çıkarımlarda bulunmuşlardır.

Liberal çoğulcu yaklaşımı yetersiz gören eleştirel kuramlar farklı noktalara vurgu yapmış olsalar da haberin ifade edilişi, ideolojisi ve haberde nesnellik ve tarafsızlık bağlamlarında aynı çatı altında toplandığı söylenebilir. Marksist medya kuramında, “haberlerin oluşturma ve verilme tarzlarının, kurumsal ve sistematik olarak egemen sınıfların çıkarları doğrultusunda oluşturulduğu, bu nedenle de yanlı ve tek boyutlu” olarak verildikleri varsayılmaktadır. Marksist kuram, medya, devlet, sermaye, ekonomi arasında sıkı bir bağ oluştuğunu söylerken, medya içeriklerinin ve mesajlarının da oluşan bu bağdan zorunlu olarak etkilendiğini öne sürmektedir. Yani liberal çoğulcu yaklaşım haberi, tarafsız bir haber akışı olarak nitelendirirken Marksist kuram bunu ön yargılı ve taraflı haber akışı olarak nitelendirmektedir.

Eleştirel yaklaşımlara bakıldığında bunların temelde ortak bir noktada bulunduğu söylenebilir. Söyledikleri şey haberin gerçeği olduğu gibi yansıtmaktan çok bir inşa süreci olduğudur. Haberde yer alan olay bazı süzgeçlerden geçerek şekillendirilmekte ve toplumun kültür, beklenti ve talepleri doğrultusunda yoğrularak tüketime hazır hale getirilmektedir. Haberin bir inşa olduğunun şiddetli savunucularından Tuchman (1976) bu konuda şunları söyler: “Haberin bir öykü olduğunu söylemek, haberi küçümsemek ya da yalan olmakla suçlamak değil, tersine tıpkı tüm kamu belgeleri gibi, haberin de kendi içsel geçerliliğiyle tutarlı olarak yapılandırılmış (kurgulanmış) gerçek olduğudur.” (akt. Kars, 2010: 84).

Haberin bir ayna olmayıp inşa olduğunu savunan görüşe göre haber, olayın kendisi değil, sunuş tarzıdır. Haber çeşitli değişkenler etrafında haberciler tarafından oluşturulmuş bir inşadır. Mullan (1980) haberin “günümüz haberlerinin bizlerin teknolojik hayal gücümüzün ürünleri” olduğunu söyler. Dahlgren (1995) ise haberde yer alan olayların dramatik bir biçimde verildiği ve bu şekilde verilen olayların kurgulanması ve müzik, görüntü, spikerin ses tonu, sunum şekli ya da gazetede ise kullanılan fotoğraflar, dil gibi çeşitli unsurlarla düzenlenmesi ile yeniden inşa edildiğini savunur (akt. Orhan, 2004: 6).

Eleştirel yaklaşımların liberal yaklaşımı eleştirdiği ana noktalar, haber ve gerçeklik arasındaki ilişki ile liberal yaklaşımın öne sürdüğü haberde nesnellik ve tarafsızlık iddiasıdır. İlk olarak dış dünyada var olan gerçeklik liberal yaklaşımın iddiası ile olduğu gibi yakalanıp sunulabileceği ve eleştirel yaklaşımın söylemi ile bu gerçekliğin çeşitli değişkenlere bağlı olarak ve etkiler altında olduğundan farklı bir şekilde verileceği iddialarının çatışmasından kaynaklanmaktadır (Dursun, 2005: 73). Ayrıca eleştirel yaklaşımların habere metalaşmış, alınıp satılan ve kapitalist düzende maddi değeri olan bir ürün olarak bakması da liberal yaklaşımca reddedilen bir iddiadır.

Nesnellik ve tarafsızlığın vazgeçilmez bir ilke olarak görüldüğü liberal kuramı eleştiren kuramlar tarafsızlık ve nesnelliğin imkânsızlığını dile getirmektedir. Bu konuda Hackett’in çalışmalarında liberal kuramda nesnelliği ve tarafsızlığı sağlama çabalarını eleştirenlerin görüşleri dile getirilmiştir. Bunlardan ilki, medya, toplumsal ve siyasal olayları haberleştirirken bunları çeşitli görüşlerin etkisi altında yapılaştırarak vermektedir. Bundan yola çıkılarak gerçeğin haberlerde bir ayna gibi yansıtıldığı fikri

çürütülmüş olmaktadır (Altheide, 1976, akt. Hackett, 2000: 40). Ayrıca haberde bir olayın adlandırılması, o olayın bir bağlam içinde sunulması ve bunun (Özer, 2010: 112). Morley (1976) ise olay ya da olguların ön yargılardan arınmış biçimde tarafsız ve her fikre eşit mesafede yaklaşan, değer yargıları ve tutumlardan uzak bir dille yazılmasının imkânsızlığını dile getirmiştir (Hackett, 2000: 40-41).

Harrison'un (2000) da haberde nesnellik ve objektifliğin sağlanması ile ilgili bazı çıkarımları olmuştur:

Harrison'a göre objektiflik belirsiz bir kavramdır. Bazı ilgililer objektifliği ulaşılmayacak bir ideal ve toplumda kazanılmış haklar için ideolojik bir destek olarak görmektedir. Gazeteciler için objektiflik ve güvenilirlik ölçütleri ile çalışmayı düzenleme zorunluluğu ise, kamu çıkarı temelinde şekillenmekte ve politik sistemle bağlantılı durumdadır (akt. Özer, 2010: 115).

Glasgow Media Group (GUMG)'un haberin tarafsızlığı ve nesnelliği ile ilgili yaptığı çalışmalar özellikle televizyon haberlerinde gerçeğin aynen yansıtılmadığını ortaya koymuştur. Bu çalışmaların ilki olan Bad News'te haberlerin toplumun kültüre ve ideolojik yapısından etkilenip buna uygun verildiği belirtilmiştir. GUMG'un ikinci çalışmaları More Bad News'te, televizyon haberlerinin tarafsız olmadığını, toplumun kültür ve beklentilerine göre oluşturuldukları, yapay bir kültür oluşturma çabası içinde oldukları belirtilmiştir. GUMG'un bir diğer çalışması olan Really Bad News'te ise haber programları üzerinde durulmuş ve bu programların siyasilerin nasıl verildiği araştırılmıştır. Sonuçta haber programlarında toplumun farklı kesimlerindeki ve farklı rollerindeki insanlar arasında açıkça bir ayırım yapıldığı belirlenmiştir. Bu haber programlarında insanlar, güçlü-zayıf, siyah-beyaz, kadın-erkek vb. şekillerde belirtilmiştir (Poyraz, 2002: 69).

Marksist temelli olan eleştirel yaklaşımlardan ilki olan Frankfurt Okulu insanları efsane ve mitlerden arındıran Aydınlanma düşüncesine totaliterlik iddiası ile ortaya çıkmışlardır. Onlara göre, “dünyanın büyüünün bozulması ve efsanelerden kurtarılmasının bedeli, yeni efsanelerin yaratılması ve insani olmayan güçlere yeni bir tür teslimiyetle ödenmiştir”. Her şeyi kişisel çikara ve faydacı bir anlayışa iten bu fikir bilim alanında da etkilerini göstermiştir (Şan ve Hira, 2014: 1).

Frankfurt Okulu'nun en etkili olduğu alan kültür alanı olmuştur. Onların en fazla yoğunlaştığı alan kitle kültürü ve kültür endüstrisidir. Onların bu alana yoğunlaştıran etken ise, kapitalizmin sadece ekonomi-politika bağlamlarında tanımlanamayacak kadar

kapsamlı bir kavram olmasıdır. Kapitalizmde ortaya çıkan toplumun hegemonya ve ikna süreçlerinin kültürel bağlamda ele alınması onların bu konu üzerinde çalışmasının ana sebeplerinden olmuştur (Callinicos, 2004, akt. Şan ve Hira: 2014: 1-2).

Frankfurt Okulu'nun temel yaklaşımları, kitlelerin kapitalist toplumda kültür endüstrisi yolu ile kolayca aptallaştırılabileceği ve yönlendirilebileceği fikridir. Onlara göre gerçekler burjuvazi tarafından oluşturulup kültür endüstrilerinde şekillendirilir. İdeoloji ise çarpıtılır, bunları yapmaktaki amaç, eşitsiz düzende gerçekleşen sınıf mücadelelerinin üstünü örtmek ve sistemi meşru göstermeye çalışmaktır. Medyanın olayları olduğundan farklı ve egemen ideolojinin istediği yönde verdiği fikri benimseyen Frankfurt Okulu, bu yönü ile Gramsci, Althusser, Yapısal Dilbilim Çözümlemeleri ve İngiliz Kültürel Çalışmaları ile ortak bir noktada buluşmaktadır (Yaylagül, 2010: 93-95).

Frankfurt Okulu'nun önde gelen isimlerinden Adorno ve Horkheimer kitle kültürü ve kültür endüstrisi konularında çalışmışlardır. Kültür endüstrisi kavramı, 19. yy. sonu ve 20. yy. başlarında Avrupa ve Amerika'da ortaya çıkan bir kavram olup, eğlence endüstrisinin gelişip yaygınlaşması ile kültürel ürünlerin tek tipleşmesi ve kullanıma hazır bir ürün olarak tüketiciye sunulmasını ifade eder (Çağan, 2003, akt. Çeçen, 2014: 14). Kültür endüstrisi ile ifade edilen şey müzik, sanat, resim, sinema vb. farklı kültürel ürünlere ticari bir değer atfedilmesi ve bu ürünlerin kapitalist sistemde ticari değeri olan, tüketim ürünlerine dönüştürülmesidir (Şan ve Hira, 2014: 6).

Şan ve Hira (2014: 8) kitle toplumunda kültürün, eğlence kültürü ve popüler kültür ile birleştirilerek ticari kaygı ile piyasaya sunulan bir ürün olduğunu dile getirirken, Frankfurt Okulu popüler kültür ürünleri ile bir kültür endüstrisi içinde kalan toplumun kitle iletişim araçları vasıtası ile her gün bu ürünleri aldıkları ve bunlardan yoğun şekilde etkilendiklerini öne sürmektedir. Hatta Adorno'nun katkıları ile gelişen okul literatüründe toplumun popüler kültür ürünleri ile "kültürel aptallar" haline getirildiğini savunur. Adorno ve Horkheimer'e göre kültür endüstrisi yolu ile kültür tek tipleştirilir. Onlar popüler kültüre olumsuz bakmış ve bu tür kültür ürünlerini değersiz ve tehlikeli görmüşlerdir. Halkı yönlendirmede etkin olarak kullanılan reklam da kültür endüstrisinin en önemli ürünlerindedir (Ercins,2009, akt. Çeçen, 2014: 15; Yaylagül,2010:100-102).

Walter Benjamin'nin kültür endüstrisi kavramı ile ilgili gösteri çağı, imgeler evreni, şöhret kültürü gibi isimlerle nitelendirdiği kavramlar toplumsal hayattaki büyük değişimlerin sonucunda ortaya çıkan popüler kültür ürünlerini yakından ilgilendirmektedir. Toplumda kitle kültürünün egemen olduğu ve tüketim ideolojisi ile yoğrulmuş bu dönemde insanın hayata bakışı da kitle iletişiminin olay ve olguları ortaya koyma biçimleri de daha farklı bir hale gelmiştir (Sevim, 2010: 516).

Frankfurt Okulu'nun en tanınmış temsilcilerinden sayılan Marcuse de diğerleri ile aynı fikirleri paylaşmaktadır. "Tek Boyutlu İnsan" adlı eserinde medyayı karşı konulmaz bir güç olarak görüp, yanlı medya ürünlerinin insanları da tek tipleştirip egemen sınıfın sistemine bağladığını öne sürer (Yaylagül, 2010: 105).

Frankfurt Okulu'na göre "medyanın ve kültür endüstrilerinin burjuva bireyciliğini ve işçi sınıfının devrimci potansiyelini yok eden ideolojik bir işlevi" (Woollacot, 1982, akt. Aydın, 2003: 85) bulunmaktadır. Frankfurt Okulu ideoloji ve ekonomik konular üzerinde yoğunlaşırken bu okulun son temsilcilerinden Habermas, konuya daha farklı bir yaklaşımla bakarak Marksist fikirden uzaklaşmış; dil, medya ve düşünceyi teknoloji-kültür bağlamında ele almıştır (Aydın, 2003: 85). Çeçen (2014: 17)'in aktarımına göre Habermas Frankfurt Okulunun bir üyesi olarak iletişimle otoritenin ilişkilerini aşağıdaki şekilde vermiştir:

Öte yandan Eleştirel Okulun yani Frankfurt Okulu'nun geç bir üyesi olan Habermas'a ayrı bir parantez açmak gerekir. Habermas bürokrasilere ve otoriteye karşı mücadelede iletişime ciddi bir paye vermiştir. Hardt'a göre aslında Eleştirel teori bir teoriden ziyade eleştirel bir konum olarak değerlendirildiğinde, bugünün eleştirisine girşerek geleceğin potansiyeline işaret eden bir teorik konumdur. Hardt bu görüşünü Habermas'tan yaptığı şu alıntıyla ortaya koymuştur. Habermas'a göre bu konum, merkezinde insan varlığının taşıdığı potansiyelin yer aldığı özgürleşimci bir ilgi (emancipatory interest) içerir(Hardt, 2005).

Gramsci'nin hegemonyasında Lenin'in etkileri görülür. Oluşturduğu hegemonyanın kapsamını daha geniş tutan Gramsci, Lenin'in hegemonyasındaki geri kalmış ülkelerdeki fakir halk ile mevcut düzenin çelişkisini geri kalmış ülkelerle sınırlı tutmayıp gelişmiş ülkelere de uygulamıştır. Gramsci'ye göre hegemonya işçi sınıfı ile burjuvaziye de uygulanan bir kavram durumundadır. Çoban (2011: 148) hegemonyanın tanımını şu şekilde vermiştir:

Hegemonya egemen sınıfın ekonomik ve siyasal egemenliğin ötesinde kültürel ahlaki ve ideolojik bir liderlik yoluyla ve kendi iktidarının niteliğini zedelemeyecek düzeyde, kısa vadeli

ekonomik çıkarların dar sınırlarını aşip tabi sınıfların çıkarlarının da egemen projeye eklenmesi ile üretilen rıza dolayısıyla kurulan siyasal iktidar olarak tanımlanabilir.

Gramsci, elit bir azınlığın dışında kalan çoğunluk zor kullanmadan nasıl kontrol edilebilir, bu çoğunluğa nasıl hükmedilebilir gibi soruların cevabını hegemonyasında aramıştır. Ona göre elit azınlık geriye kalan çoğunluğa hem baskı kullanarak hem de ideolojik aygıtlar kullanarak denetim altına alabilir. Gramsci'nin hegemonyasına göre devletin başında bulunan yöneticiler aydınların da yardımı ile görüş ve değerlerini halka empoze eder. Burada aydınların önemi küçümsenemez. Gramsci "aydın"lar konusu üzerine de yoğunlaşmış ve aydınları "organik aydın" ve "geleneksel aydın" olarak iki sınıfa ayırmıştır. Bunlardan geleneksel aydın kendini bağımsız zannetse de bunlar kapitalist düzende devlete bağımlı olup egemen sınıfın çıkarlarına hizmet ederler. Organik aydınlar ise hem işçi sınıfı hem burjuvanın siyasal-ideolojik, kültürel hak ve işlevlerini düzenleme görevini yürütür. Bu aydınlar din görevlileri, öğretmenler, kitle iletişimi alanında çalışanlardır. Bunlar egemen gücün görüş ve düşüncelerini topluma yaymakla görevlidir. Ayrıca burjuvayı da egemen blok haline getirirler. İşçi sınıfının ise sınıf bilinci kazanıp egemen güce karşı çıkmaması için, görünüşte çıkarları ön plana çıkararak milliyetçi sağ görüşle bu sınıfın oyalanmasını sağlarlar. Bu şekilde devletin hegemonyası içerdiği zorluk ve yaptırımlarla birlikte rızayı da gerektirecek bir sistemi oluşturmuştur. Bir anlamda "hegemonya, devletin güler yüzlü yandaşıdır." (Yaylagül, 2010: 109-110; Çoban, 2011: 146-147).

Hegemonyada medya, egemen ideolojiyi halka benimsetirken herhangi bir zorluk ya da çatışma durumunda kişilerin egemen ideolojiyi "en doğru" görmelerini sağlar. Egemen ideolojiye karşı çıkan sınıfsal çıkarların farkındalığını reddeder. Toplumsal düzeni bozabilecek protestoculara, solculara, Marksistlere vb. egemen ideolojiyi tehdit edebilecek her kesime "sapkın" gözü ile bakılmakta ve bunlar bir şekilde toplumun dışına itilmeye çalışılmaktadır. Bu dışlama işinde de kuşkusuz en önemli görev medyaya düşmektedir (Yaylagül, 2010: 113-114).

Gramsci'nin (1986: 14-15) toplumsal alanda egemenlik, güç ve yönetimle ilgili fikirleri ise aşağıdaki gibi söylenebilir:

Bir toplumsal grubun baskınlığı "egemenlik" olarak ve "entelektüel ve moral yönetim" olarak, kendini iki biçimde gösterir. Bir toplumsal grup, "temizleme ya da

boyun eğdirme amacını güttüğü hasım gruplar üzerinde, gerektiğinde silahların gücüyle de olsa egemenliğini uygular ve kendine yakın ya da bağlaşıklık olan grupları yönetir. Bir toplumsal grup, hükümet erkliğini fethetmeden önce de yönetici olabilir ve hatta olmalıdır da (ve erkliğin kendisinin fethi için başlıca koşullardan biri işte budur); sonra erkliği kullandığı zaman ve elinde onu sıkı sıkıya da tutuyorsa egemen grup durumuna gelir, ama “yönetici grup olmayı da sürdürmelidir (akt. Çoban, 2011: 147).

Gramsci’den etkilenen ve onun fikirleri üzerine de ideolojiyi yeniden inşa eden Althusser “devletin ideolojik aygıtları” yaklaşımını ortaya atmıştır. Bu yaklaşımda medya, bir bilgi alış veriş aracı olup “güçlü” olan medya için önemli bir konumdadır. Kapitalist düzende medya, güçlülerin elinde ve gerçekleri değil, güçlü kesimin “gerçek” olarak nitelendirdiği şeyleri aktarmak zorundadır. Ayrıca devletin ideolojik aygıtları olan medyanın kullanımı ile bir yeniden üretim söz konusudur. DİA (devletin ideolojik aygıtları) alıcı ve etkilenen kesim konumunda olan toplumun bilinçlerinin yeniden üretimini gerçekleştirmektedir (Çoban, 2011: 157-159).

Haber bir endüstri tarafından üretilen, toplanması, alınıp satılması maddi çaba gerektiren ve günlük olayların metalaştırılarak sunulması sonucu ortaya çıkan bir üründür. Haber, “olayın canlı, renkli paketler içinde sunulması bir ürün olarak tüketime açılmasıdır. Tüketilmeyi bekleyen haber, pazar ekonomisinin yasalarına, arz talep ilişkisine bağlı hale gelmiştir.” (Ignacio, 1999, akt. Orhan, 2004: 8).

Kitle iletişim araçlarının bir yönlendirme ve etkileme araçları olduğunu kabul eden görüş Althusserci görüş olarak nitelendirilir. Bu konuda Althusser’in görüşleri dikkat çekicidir. Althusser kitle iletişim araçlarını devletin ideolojik aygıtları olarak nitelendirirken bu görüşünü Gramsci’ye dayandırmaktadır.

Bütün DİA (devletin ideolojik aygıtları)’lardaki yeniden üretim, ideoloji aracılığı ile gerçekleşir. İdeolojinin etkinliği altındaki medyanın etkinliği ise yukarıda dayatılan yanlış bir bilinçlilikle ya da değiştirilen tutumlarla değil, fakat koşulların temsil edilmesi ve tecrübe edilmesini sağlayan bir bilinç dışı kategorilerde yatar (Hall, 1996; Curran, 1991; akt. Poyraz, 2002: 14).

Haberin yönlendirme işlevine ve devletin ideolojik aygıtları olduğuna dikkat çeken Althusserci görüşe göre haberde yönlendirme, toplumun kültürel değerlerinin teknolojik ve ideolojik etkenlerinin birlikte kullanılması ile gerçekleşir (Fiske, 1997, akt. Orhan, 2004: 6). Haberi verilen olayın toplumca kabul görmesini ya da dışlanmasını isteyen egemen güç bunu kültürel öğelerle yoğurarak verdiği daha etkili olabileceğini

varsaymaktadır. Yönlendirmede kültürel ve toplumun büyük çoğunluğunun kabul ettiği değerler yönlendirmeyi hızlandırmaktadır. Aynı şekilde reklamlarda da kültürel öğelerden fazlasıyla yararlanılır.

Althusser (2003: 168-169) DİA'ların (devletin ideolojik aygıtları) devletin baskı aygıtları ile aynı olmadığını söyler. Marksist yaklaşımda devletin baskı aygıtları, hükümet, ordu, polis, mahkeme gibi güç kullanan kurumlarken DİA'lar özelleşmiş ve birbirinden ayrılmış bağımsız kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar, Dinsel DİA'lar (Kiliseler), aile DİA'sı, hukuki DİA, siyasal DİA (siyasi partilerin oluşturduğu sistem), sendikal DİA, haberleşme DİA'sı, kültürel DİA (edebiyat, sanat gibi kültürel öğelerin içinde bulunduğu sistem)'dir. Althusser bu DİA'ların egemen sistemde uzun süren bir sınıfsal çatışma sonucunda ortaya çıktığını savunur. Bu sınıf mücadelesini oluşturan ise egemen ideolojinin yeniden üretimi çabasıdır. Egemen ideoloji yeniden üretim sürecinde otomatik bir şekilde tekrar ve yeniden üretim aşamalarından geçmez, aksine önceki karşıt, dağınık ideolojilerle ve yeni karşıt fikirlerle içine girdiği bir sınıf mücadelesi sonucunda kendini yeniler. Althusser (2003: 132) bu savıyla ilgili görüşlerini şöyle dile getirmektedir:

Devletin ideolojik aygıtları toplumsal formasyona egemen olan genel bir sınıf mücadelesini, egemen ideolojinin aygıtlarında sürdüren bir sınıf mücadelesinin hem verildiği yer hem de bu mücadelenin kazanımı olmak zorundadır. DİA'ların işlevi egemen ideolojiyi aşılaksa, demek ki bir direnme var, bir direnme varsa, demek ki mücadele var ve de bu mücadele sonuçta sınıf mücadelesinin dolaylı ya da dolaysız, bazen yakın, çoklukla uzak yansımasıdır.

Temel işlevi egemen ideolojiyi empoze olan DİA'ların çalışma prensipleri genel olarak aşağıda verilmiştir:

- ✓ DİA'ların hedefleri aynıdır. Kapitalist düzende üretim ilişkilerinin yeniden üretiminde görev alırlar.
- ✓ Her DİA kendi dinamikleri ve yaptırımları ile temel hedefleri olan üretim ilişkilerinin yeniden üretimine katkı sağlar. Örneğin siyasal aygıt vatandaşları devletin ideolojisine uydururken haberleşme aygıtı bu ideolojiyi basın, radyo, televizyon, günlük haberler ve reklam gibi dinamikleri ile aktarmaya devam eder.
- ✓ Bu süreçte devletin ideolojik aygıtlarından biri kendini fark ettirmese bile görevini yapmaya devam ettirmektedir. Oldukça masum görünüp çok da fazla dikkat çekmeyen bu aygıt okuldur (Althusser, 2003: 179).

Raymond Williams haberin bir yönlendirme olduğuna dikkat çekme amacı ile İngiltere ile Arjantin arasında kısa süre devam eden Falkland Adaları savaşını örnek vermektedir. Williams savaşla ilgili haberlerin gerçeklerden uzak olduğunu ve bu haberlerin bilinmeyen, daha doğrusu anlaşılmayan, yönleri olduğunu belirtmektedir. Falkland Adaları savaşının haberlerde yoğun bir şekilde yer aldığı sıralarda Williams bu adaların haritada görünmediğini sorgulamaktadır. Williams'ın söylemek istediği şey “görmediğimiz, pek de bilgi sahibi olmadığımız olay ve durumlar yönünde bir şekilde yönlendirilmemiz” durumudur (Orhan, 2004: 53).

Hall (2002, akt. Kılıçaslan, 2008: 50-51) Marksist kurama göre kitle iletişim araçlarının egemen sınıf ve devletin tekelinde olup bunların dayattığı ideolojilerin kitle iletişim araçları yolu ile topluma benimsetilmeye çalıştığını öne sürer. Aynı zamanda kitle iletişim araçları ile benimsetilmeye çalışılan düşüncelerin karşısında duran düşünce ve ideolojiler yine kitle iletişim araçları kullanılarak çürütülmeye çalışılır.

İngiliz Kültürel Çalışmaları 1960'lı yıllarda İngiltere'de edebiyat ve kültür alanlarında başlamıştır. Bu ekol, George Lukacs'dan, Lucien Goldmann ve özellikle Frankfurt Okulunun önde gelen isimlerinden Adorno, Horkheimer ve Marcuse'nin etkisi altında ortaya çıksa da asıl yükselişi Hall'in etkisi ile olmuştur. Kültürel Çalışmalar, Marksizm'den etkilenerek toplumsal iletişim sistemleri ve kültürel faaliyetlerin eleştirilmesine yönelik bir düşünme geleneği sonucu ortaya çıkan bir kuramdır (Hardt, 2005: 52-56).

Çağdaş Kültürel İncelemeler Merkezi ilk kurulduğunda Gramsci'nin “Hapishane Notları”, “Althusser'in Marks İçin” ve “Kapitali Okuma” eserleri incelenmiştir. Kuramın temsilcilerinden Williams 1958'de Kültür ve Toplum yapıtında Marksizm'e karşıyken ileriki yıllarda İngiliz Kültürel Çalışmalar Ekolü Marksizm fikrine yakınlaşmış, Hall Merkez'in yöneticiliğini eline aldığıında ise Marksist fikirlerin benimsendiği açıkça görülmüştür. Hall döneminde Gramsci'nin hegemonyası incelenmiştir (Alemdar ve Erdoğan, 2002: 387).

Kültürel Çalışmalar Althusser'in fikirlerinden çok etkilenmiş ve onu takip eden bir yaklaşımla çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Kültürel çalışmalar kuramının en önemli isimlerinden Hall medyanın en önemli işlevinin anlamın toplumsal anlamda yeniden

kurulmasında ideolojik bağlamda yer edinmesi olduğunu vurgulamıştır. Medya bu işlevi ile insanların bilgileri ve alanları dışındaki konuları kendi yansıttığı biçimde kabul etmelerini sağlamaktadır (İrvan, 1997; Kaya, 2009, akt. Gölcü, 2014: 16).

Hall'a (1994) göre medya mesajlarının özünde bir anlamlandırma bulunmaktadır. Burada toplumsal bir üretim devreye girer. "Dünyanın anlamlı kılınması gerekir." Anlamlandırmada dil ve simgeleştirme önem kazanmaktadır. Olayların anlamlandırılmasında bizim mevcut beklentilerimiz yönünde ya da bunların tersine, toplumsal çıkarlar doğrultusunda ya da birbirine karşıt ve çatışan durumların sahnelenmesi süreçleri vardır. Burada da ideolojik iktidar gündeme gelmektedir (Küçük, 2005: 88-91). Hall'in vurgulamak istediği olayların, gerçeği olduğu şekilde değil toplumun beklentileri, iktidar ve ideoloji çerçevesinde anlamlandırılarak verildiğidir.

Hall'a göre kültürel incelemeler geleneksel davranışçı medya yaklaşımlarından farklıdır. Hall, merkez medyayı siyasi yönü olan baskın bir güç olarak görür. Ayrıca medya dilinin mesajları tarafsız ve olduğu gibi aktarması fikrini eleştirir. Aksine medya dilinin inşa edilmiş, değiştirilmiş, düzenlenmiş bir dil olarak ortaya çıktığı fikrini savunmuştur. Kültürel İncelemelerde "pasif izleyici" fikri de reddedilmiştir. Bunun yerine farklı sosyal yapıda ve siyasal görüşte olan izleyiciler aktif ve medya mesajlarını çözümleyen olarak kabul edilmiştir. Merkez, Frankfurt Okulu'nun kitle kültürü kavramını da kabul etmemiş ve kitle iletişimini "egemen ideolojik tanımlamaları ve temsilleri dolaştıran ve tutturan" olarak kabul etmiştir (Alemdar ve Erdoğan, 2002: 389).

Bu yaklaşım, sınıflar arası ayrılıkları ve mücadeleleri, toplumdaki eşitsizlik, medya mesajlarının özelliği, popüler kültür ürünleri üzerinde durmuştur. Bu yaklaşıma göre medya, mesajlarının içeriğinde ideolojinin bulunduğunu kabul eder. Medya siyasi, ideolojik süreçlerin egemenliği altında ve bunların istekleri doğrultusunda çalışmalarını yürütür (Lewis, 2004: 125-126; Tekinalp ve Uzun, 2009: 168; Yaylagül, 2008: 111- 112; akt. Ünalın, 2013: 44). Ayrıca birbirinden farklı disiplinleri bir araya getiren Kültürel Çalışmalar Gramsci'nin ortaya attığı hegemonya kavramını dikkate alarak haber metinlerini irdelerken Althusserci bir yaklaşımla medyaya devletin ideolojik aygıtları olarak bakmakta ve haberin bu şekilde biçimlendirildiği görüşünü öne sürmektedir (Althusser, 2006; Yaylagül ve Çiçek, 2012, akt. Gölcü, 2014: 15).

Williams'a göre iletişim araçları sınıf mücadeleleri ve çıkarlarından farklı bir üst anlam oluşturur. İşçi sınıfı kendi kültürünü bir kenara bırakarak ortak kültürün gelişmesine katkıda bulunur. Bu şekilde kendi sınıfsal çıkar ve kültürünü dışarıda bırakan işçi sınıfı, sınıfsal çıkar ve mücadelelerinden de vazgeçer ve onun kültürü egemen ideolojide kendine yer bulamaz. Ortak değer ve kültür yalnızca ideoloji, bunu yansıtan bilinç ve pratikte anlamlıdır. Williams kültür ile sınıf egemenliği, sınıfsal çıkarlar ve meşruluk arasında bir bağ kurmamıştır. Kültürel Çalışmaların önemli isimlerinden Hoggart da Williams'la benzer olan bir görüş dile getirmiş ve bunu şöyle bir örnekle açıklamıştır: "Kadın dergilerini herkesin alıp okuması ne o dergiyi 'sınıfsız' yapar ne de o derginin sunduğu kültür işçilerin kültürü olur". Yani kapitalist düzende tüketime açılan ürünler her ne kadar işçi sınıfına sunuluyor ya da bu ürünlerde kullanılan karakterler işçi sınıfından bireyler olsa da üstünde durulan ve yansıtılan kültür burjuvanın kültürüdür, egemen ideolojiyi yansıtır. Bu ürünlerde işçi sınıfının haklarına ve sorunlarına asla değinilmez (Alemdar ve Erdoğan, 2002: 392-394).

Kültürel İncelemeler 1960'lardan beri sürekli bir yayılma göstermiş ve akademik dergiler, konferanslar, üniversitelerin lisans ve lisansüstü eğitim programlarında ve derneklerin çalışmalarında yer almıştır. Ayrıca İngiltere, Fransa, Kanada, Avustralya, Güney Afrika ve Amerika gibi çeşitli devletlerde de toplumda kabul görerek yayılmış; toplum ve medya alanlarında kabul edilen görüşlerden biri olmayı başarmıştır (Alemdar ve Erdoğan, 2002: 390).

BÖLÜM III

KÜRT SORUNUNUN TANIMLANMASI VE ÇÖZÜM SÜRECİ

3.1. Kürtler ve Etnik Yapısı

Kürtlerin yaşadığı yerler Asya'nın batı bölgeleri olarak bilinmektedir. Kürdistan kelimesi, bilindiği kadarıyla resmi olarak İran'da kullanılmakta ve İran'ın Sine Eyaleti Kürdistan olarak kabul edilse de Kürtler çoğunlukta yaşadıkları yerleri tarihten bu yana Kürdistan olarak anmıştır. Osmanlı Devletinin doğu ve güney bölgeleri bugün Kürtlerin genel olarak çoğunlukta olduğu yerler olan Türkiye, Irak ve Suriye'dir.

Kürtler, Ortadoğu'nun en eski halklarından bir olarak bilirse de Kürtlerin kökeni ve atalarının kimliği ile ilgili farklı iddialar ortaya atılmıştır. Buna göre, Kürtlerin "Zagros aşiretlerinin (Guti, Lulubit ve diğerleri) torunları oldukları, Zagros bölgesinin sakinleri oldukları ve MÖ ikinci bin yılda bu topraklara girmiş Hint-Avrupa aşiretlerinin torunları" olduğu tezi bilimsel çalışmalara konu olmuştur(Quasimlo, 2009: 33-54, Erdoğan, 2013: 214).

Kürt meselesi Körfez Savaşı ve Kürtlerin 1991 baharındaki göçlerinden bu yana dünyanın kamuoyunu ilgilendiren bir mesele olmuştur. Batı basını düzenli olarak Irak ve Türkiye'de yaşayan Kürtlerin durumu ile ilgili haberler yapmaktadır. Konu henüz Birleşmiş Milletlerin gündeminde olmasa da dünya tarafından konuşulan ve takip edilen bir durum haline gelmiştir (Nezan,2008: 21). Kürtlerin bu durumunun dünyada ve Türkiye'de değişen zaman içinde çözülmesi gereken bir sorun haline gelmesinin arka planı ortaya konulmadan önce kısaca Kürtlerin tarihi ve Türkiye'deki durumu hakkında bazı bilgilere değinmekte yarar vardır.

Kürtlerin tarihi asıl olarak yedinci yüzyılda İslam'ın yayılmaya ve birçok ülkeyi de içine alarak genişlemeye başladığı dönemlerde netlik kazanmaya başladığı görülmektedir. Bu dönemde Müslümanlar yaptıkları savaşlarla Mısır, Suriye, İran ve Irak'a doğru ilerlemiş ve buraları fethetmeyi amaçlamışlardır. Bu dönemde Farsi Sasani hükümdarlığına bağlı bir Kürt devletinin varlığı bilinmektedir (Strohmeier& Heckmann, 2014: 25-29). Müslüman Arapların İran'a doğru ilerlemesi nedeni ile bazı Kürtler Sasani ordusunda da görev almıştır. Elbette Müslümanların bu akınları Kürtlerin

İslamlaşmasında büyük bir etkiye sahiptir. Bu dönemde Kürtlerin yaşadıkları yerler de önce dört halife daha sonra da Emevilerin kontrolünde olan yerler olmuştur (Strohmeier& Heckmann, 2014: 25-29). Strohmeier& Heckmann (2014: 28) Kürtlerin yaşadığı bölgeler ile ilgili olarak İslam fetihlerinin olduğu o dönemde şunları kaydediyor:

Kürdistan ve Mezopotamya'nın komşu bölgeleri çeşitli etnik ve dilsel unsurlardan oluşan bir mozaikti. Buralarda Kürtler, Araplar, Farslar ve 9. yüzyıldan sonra halifeler tarafından giderek artan sayıda paralı asker olarak tutulan Türkler yaşıyordu. Bu unsurlardan biri dönem dönem belirli bölgelerde daha baskın olarak ortaya çıkıyorsa da, bu karmaşa içinde ayrı ayrı kaydedilmeleri pek mümkün değildir. İnsanlar birey olarak dikkate alındıklarında bu Kürt, Fars ve Arap olarak değil, Müslüman kimlikleriyle gerçekleşmekteydi.

Malazgirt'ten önce kurulmuş bazı Kürt devletleri ise Mervaniye, Hasneviye ve Dilemiyan devletleridir. Kürt devleti olarak anılan Eyyubi devleti de Kürtlerin tarihinde önemli bir yer tutar. Bir Kürt anne-babanın çocuğu olarak dünyaya gelen Selahaddin Eyyubi ise kurduğu devleti Kürtlük temelleri üstünde yükseltmese de onun Kürt duyarlılığını ortadan kaldırmamıştır (Özer, 2010: 68-69). Selahaddin Eyyubi'nin Kürtlerle olan ilişkisini Saeedpour (2001, akt. Özer, 2010: 69) şöyle dile getiriyor: "Selahaddin'in Kürt emirleri ile olan ilişkisi, onlarla aynı soydan geldiği ve devlet işlerinde onlara geniş bir rol verdiği için oldukça güçlüydü." Kürtlerle Türkler arasındaki statü mücadelesinde ise Selahaddin Eyyubi'nin Kürtlerin yanında olması birkaç Türk askerinin karşı koymasından öteye gitmemiştir (Özer, 2010: 69).

Osmanlı döneminde Kürtlerin durumu ile ilgili olarak Yavuz Sultan Selim döneminde Yavuz'un Kürt beylerini yanına çekip Çaldıran Savaşı'na gitmesinden ve dönüşte de aldığı toprakların bazılarının yönetimini Kürt beylerine bırakmasından söz edilebilir. Osmanlı'nın son döneminde ise devletin ekonomik, siyasal ve sosyal yönlerden zayıflaması, otorite boşluğu, devletin çeşitli ayaklanmalarla uğraşması ve yıpranması gibi sebeplerle, ayrıca İkinci Mahmud'un merkezi otoriteyi güçlendirmek ve Kürt beyleri üzerindeki eski otoriteyi kurmak amacı ile baskıcı bir tutum izlemesi gibi sebeplerden bazı Kürtler ayaklanmış. Kürt beylerinden Bedirhan Bey ayaklanmış fakat başarılı olunamamış, bu dönemden sonra da Kürtler için bastırma, sindirme sürgün gibi politikalar devreye girmiştir (Özer, 2010: 179).

Osmanlı döneminde 13 Aralık 1847 tarihinde yayımlanan Osmanlı Kanunnamesinde imparatorlukta bir Kürdistan vilayeti kurulma kararı alınmış ve bu eyalet kurulmuştur. Ahlat, Diyarbakir, Muş, Van, Hakkari, Cizre, Mardin ve Botan'ı

kapsayan Kürdistan eyaleti 1864'e kadar devam etmiş ve Bilad-ı Erkad (Kürt Beldeleri) adı ile anılmıştır (Akyol, 2013: 76).

İkinci Abdülhamid döneminde Kürtlerle ilgili olarak Doğu Anadolu'da kurulan Hamidiye Alayları ve Aşiret Mekteplerinden söz etmek yerinde olur. Hamidiye Alayları ve Aşiret mekteplerinin ne olduğu ve kuruluş amaçları ile ilgili olarak Bayrak (1993) Osmanlının son döneminde artan Rus baskısı ve Ermeni tehdidine karşı Kürtleri daha yararlı hale getirmek hem ilim görmelerini sağlamak hem de silahlı olarak hazır bulundurmak amaçlarını dile getirir. Aynı zamanda bunda Kürtlerin isyan etmelerini önlemek, Kürtleri kontrol altında tutmak ve olası kışkırtmalara kanmamalarını sağlamak gibi amaçlar da bulunabileceğini dile getirir. Akyol (2014: 44-45) ise Hamidiye Alayları ve Aşiret Mektebi ile ilgili "Kürtlerde hem bir yandan Hamidiye Alayları ile yeni bir sadakat duygusu geliştirilmiş, ancak bir yandan da okumuş Kürtler arasında milliyetçilik düşüncesi filizlenmeye başlamıştır." demektedir.

Cumhuriyet dönemine Kürt isyanları damgasını vurmuştur. 1923-1938 arası yapılan toplam on yedi Kürt isyanından üç tanesi önemlidir. İlki Cumhuriyet ve Kürtler için bir dönüm noktası sayılan Şeyh Sait İsyanı'dır. Başlangıçta irtica olarak yansıtılan isyanın temelinde Kürt Devleti kurma, Kürtçülük gibi amaçların yattığı devlet tarafından öne sürülmüştür. Bu, dönemin başbakanı Fethi Bey tarafından şu şekilde dile getiriliyordu: "Olay, padişahlığı, hilafeti ve Abdülmecid'in oğullarından birinin saltanatını sağlamak gibi gerici propaganda altında Kürtçülüktür, genel durum budur" (Özer, 2010: 315).

İkinci önemli isyan Ağrı Hareketi olarak adlandırılır. Şeyh Sait isyanının bastırılmasından sonra devletin Kürtlere yönelik baskısı artmış, isyana katılanlar ve sorumlu olarak nitelendirilenlerin bir kısmı sürgün edilmiş ve bir kısmı da dağlara çekilmişlerdir. İran'a gidenler de olmuştur. Bir süre sonra sürgünden gelenler, İran'dan ve dağdan gelenlerin de katılımı ile Binbaşı İhsan Nuri'nin önderliğinde başlatılan bu ayaklanma, İran ve Sovyet Rusya'nın yardımı, bombardıman uçakları desteği ile zorla bastırılabilmiştir (Özer, 2010: 316).

3.2. Kürt Sorununun Tanımlanması

Kürt sorunu Türkiye'nin uzun bir süreden beri uğraştığı meselelerinden biridir. Bu sorun, Osmanlı Devleti'ne kadar uzanan bir sorun olarak Türkiye'de siyasi, etnik, ekonomik, psikolojik boyutları olan karmaşık bir problem haline gelmiştir. Kürt sorunu

Fransız Devrimi'nin ardından Osmanlı'da alevlenen milliyetçilik düşünceleri ve dış mihrakların da etkisi ile baş göstermiş, Cumhuriyet döneminde de devam etmiş ve halk arasında, özellikle Kürt halkı arasında bir sorun olarak yaşamaya devam etmiştir. Geçmişten günümüze sorunun ortadan kaldırılması için yapılan faaliyetlerin de olumsuz etkisi ile mesele büyümüş ve devlet meselesi haline gelmiştir (Yayman, 2011: 20). Sorunun “Kürt Sorunu, Güneydoğu Sorunu, Şark Meselesi, Doğu Sorunu, Terör Sorunu” gibi isimleri bulunmakla beraber bu sorunun kimi zaman kimlik kimi zaman da terör boyutu gündeme getirilmektedir.

Kürt sorununun ne olduğuna ilişkin bazı fikirler mevcuttur. Altan (2010: 15-22) Kürt sorununun ortaya konulmasına ilişkin bazı farklı görüşler olduğunu dile getirmiştir. Bunlardan ilki Kürt sorununu inkâr edip böyle bir sorun yoktur diyenlerin fikridir. Özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında Kürtlerle birlikte diğer etnik azınlıkları da yok sayma ya da Türk soyuna dâhil etme çabaları bu fikri doğurmuş, Kürtlerin ve Kürt sorununun yok sayılmasına neden olmuştur.

Kürt meselesi ile ilgili ikinci görüş bunun bölücülük ve terör sorunu olduğu görüşüdür. Bu fikrin oluşmasında özellikle PKK'nın son otuz yıldır verdiği zararlar etkili olmuş, Türkiye'nin korkusu zihinlere bu fikir doğrultusunda yerleşmiştir.

Üçüncü görüş sorunun ekonomiden kaynaklandığı görüşüdür. Özellikle Kürtlerin yaşadığı yerlerin geri kalmışlığı ve buralara yatırım yapılmayışı Kürt sorununa neden olarak görülmektedir. Kürt meselesine ilişkin bir başka görüş ise bu sorunun kimlik sorunu olduğunu dile getirmektedir. Cumhuriyet döneminde başlayıp çok uzun zaman devam eden Kürtleri, Kürtlüğü, Kürt dilini yok sayma, Kürtlere haklarını kullandırtmama ve baskı ile sindirme çalışmaları Kürtlerin bu durumu aşip kimliklerini özgürce ifade edebilecekleri bir ortam oluşturma çabasına itmiştir.

Kürt sorununa ilişkin bir diğer görüş ise bunun ulusal bir sorun olduğunu ifade eder: “Kürt sorunu öncelikle ulusal bir sorundur. Kürtler kırk milyona yaklaşan nüfuslarıyla kendi bağımsız devletleri olmayan dünyadaki en kalabalık halktır. Bunun içindir ki bu sorun Kürtler açısından öncelikle bir ‘uluslaşma’ sonrasında ise birleşik ve bağımsız bir Kürdistan kurma sorunudur.” (Altan, 2010: 22). Akyol (2014: 13-14) Kürt sorununun ne olduğu ile ilgili şu ifadeleri kullanır:

Bugün gelinen noktada artık Kürt sorununu, uzun süre söylendiği gibi “dış mihraklar”ın kumpaslarına indirgemek mümkün değildir. Bu sorunu kışkırtan “dış mihraklar” elbette vardır;

ama onlar sorunun kaynağı değildir. Sorun şu ya da bu “dış mihrak” olduğu için değil Kürtler var olduğu için vardır.

...

“Sorun” şu sorulardan doğar: Kürtler, içinde buldukları ülkelerde yaşamaya devam edecekler midir, edeceklerse o ülkelerin siyasi ve toplumsal sistemlerine nasıl bütünleşmiş olacaklardır, ya da Kürt milliyetçilerinin iddia ettiği gibi, Türkiye, İran, Irak, İran ve Suriye’deki parçaları birleştirerek bir pankürt devlet, bir “Bağımsız Birleşik Kürdistan” mı kurulmalıdır?”

...

Bu soru ve sorunlar bölgede en büyük Kürt nüfusunu barındıran Türkiye’yi çok yakından ilgilendirir. Hatta denilebilir ki, önümüzdeki on yıllarda Türkiye’nin en önemli sorunu budur.

Yeğen (2012: 266) de Kürt sorununa nasıl bakılması gerektiği ile ilgili aşağıdaki açıklamaları yapmaktadır:

Kürt sorununun irtica, eşkıyalık, aşiret direnci, ecnebi kışkırtması ya da bölgesel geri kalmışlık sorunu olarak adlandırılması, devlet söyleminin ideolojik bir anlatı olduğunu savlayan çalışmalarda farz edildiği gibi, devletin Kürt sorununu aksettirmeye ya da çarpıtmaya muktedir bir ifade üretme ve kullanma yeteneğiyle donatılmış olmasından değil, aksine devletin Kürt sorununu tarihsel olarak mümkün olmuş bir dil üzerinde okumasından kaynaklanıyor.

3.3. Kürt Hareketinin Başlaması

Kürtlerin çeşitli taleplerini gerçekleştirme amacı ile devletle karşı karşıya gelmesi cumhuriyetten önce Şeyh Ubeydullah Bedirhan’a kadar gider. Cumhuriyet döneminde ise Şeyh Sait isyanı bunun başlangıcıdır. 1925’te başlayıp güçlükle bastırılan bu isyan Osmanlı’da milliyetçilik akımlarının da etkisi ile filizlenen Kürtçülük düşüncesinin Cumhuriyet döneminde özellikle bazı siyasilerin Türk milliyetçiliği yapmaları (Akyol, 2013: 95) ve Kürt’lerin yok sayılması, hilafetin kaldırılması ve yeni düzene olan tepkiler nedeni ile patlak vermiş ve bu dönemde Kürtlere karşı büyük bir baskı ve sindirme politikaları da güdülmüştür.

Şeyh Sait isyanı sonrasında 1930’larda Xoybun Kürt örgütünün Ağrı dolaylarında çıkardığı isyan ordunun büyük kısmının ve Sovyet Rusya’nın yardımları ile güçlükle bastırılmıştır. Bu isyan sonrası üç bin sivil Kürt vatandaş ve bin beş yüz isyancı öldürülmüştür (Özer, 2010: 316). O dönemde devletin ileri gelenleri tarafından Kürtlere yönelik düşünce ve asimile politikalarını özetlemesi açısından İsmet İnönü’nün 1930’da Kürtlere yönelik söylediği sözler dikkate değerdir: “Doğu illerimizde dış mihrakların kışkırtmasıyla beş yıldır sürmekte olan bu isyan şimdiye kadar ilk baştaki gücünün yarısını kaybetmiş bulunuyor... Bu ülkede etnik ve ırksal haklarını ileri sürme ayrıcalığına sahip tek ulus Türk ulusudur, diğer unsurların böyle bir ayrıcalık hakkı yoktur...” (Millet, 31 Ağustos 1930, akt. Quasımlo, 2009: 39). Yine aynı dönemin adalet

bakanı Mahmut Esad da benzer biçimde: “ Dünyanın en özgür ülkesi olan Türkiye’de yaşıyoruz. Türkler bu ülkenin tek yöneticisi ve efendisidirler. Saf Türk ırkından olmayanların ancak ve ancak tek bir hakları vardır. O da hizmetçi olma evet yalnızca köle olma hakları...”. Cumhuriyet dönemindeki Türk siyasetçilerin her etnik azınlığı da Türk sayma politikaları ilerde Kürtler tarafından yapılacak yeni isyanlara zemin hazırlamıştır.

Kürtlerin Cumhuriyet dönemi tarihlerindeki en önemli olaylarından biri Dersim Olayı’dır. Dersim Olayı, 1935 sonunda Devlet’in bölgeye askeri yığınak yapması ile başlayan, 1937’de Kürtlerin özerklik taleplerini getiren heyeti katletmekle devam eden ve sonunda 1938’de bombalı saldırılar ve kimyasal gazlarla on binlerce Kürdün öldürülmesi ile sonuçlanan bir olaydır (Özer, 2010: 318).

1938 Dersim’den sonra başlayan suskunluk dönemi 1960’larda sona ermiştir. Kürtlerin suskunluk döneminde Demokrat Parti döneminde getirilen özgürlüklerden Kürtlerin de faydalanması etkili olmuştur (Akyol, 2014). 1960’tan sonra ise bu suskunluk dönemi sona ermiş ve Kürtler haklarını aramak için yeniden faaliyete geçmişlerdir. Bu dönemde mevcut olan sol partilerden Türkiye İşçi Partisi Türkiye’nin doğusunda varlığını sürdüren bir Kürt halkının varlığını dile getirmiş ve ilk kez Kürtlerin de bu devlette yaşayan bir halk olduğunu kabul eden bir siyasi ses olmuştur (Çeliktürk, 2011: 114). Bu partide Kürtlerin hakları ve sorunları konuşuluyordu, ayrıca parti içinde Kürtlerin oluşturduğu bir grup da mevcuttu (Akyol, 2014: 133).

1960 sonrasında Kürtler tarafından bazı mitingler düzenlenmiştir. Kürtlerin yaptığı ve ileride DDKO (Devrimci Doğu Kültür Ocakları)’nın kurulmasını sağlayacak olan bu mitinglerde doğunun geri kalmışlığı ya da kasten geri bırakılmışlığı, Kürtlerin yok sayılması, Kürtlerin hakları, Kürt dili yasağının kaldırılması gibi konular yer almıştır. Yapılan bu mitinglerin sonrasında DDKO (Devrimci Doğu Kültür Ocakları) her şehirde bağımsız olarak örgütlenmiştir.

1960 sonrası dönemdeki Kürt hareketinin en önemli temsilcilerinden olan Devrimci Doğu Kültür Ocakları Kürtlerin, Kürt dilinin tanınması ve kabul edilmesi ve Kürtlere yoksun oldukları hakların verilmesi için çabalamıştır. PKK’nın kurucularından olan Abdullah Öcalan da bu ocaklarda çalışıyordu. 1971 Darbesi sonunda ülkede uygulanan sert yasaklamalardan ve yoğun şiddetten Kürtler de nasibini almıştır. DDKO kapatılmış üyeleri de yargılanmıştır. 1974’te ise DDKD (Devrimci Demokratik Kültür

Dernekleri) kurulmuştur. Bu karışıklık ortamında Kürtler de şiddeti ulusal kimliklerinin tanınması, kabul edilmesi ve hak taleplerini duyurma gibi amaçlarla yöntem edinmiş ve bölgede on iki örgüt kurmuştur. Bunların ilki 1978’de kurulan PKK – Kürdistan İşçi Partisi’dir (Çeliktürk, 2011: 115). Bazıları ise Özgürlük Yolu PSKT, Rızgari, Kawa gibi örgütlerdir. DDKO’nun devamı niteliğinde olan bu örgütler “Bağımsız Kürdistan” fikrini savunmuşlardır (Tan, 2010: 355-357).

Kürtlerin isyanlarında, PKK’nın kurulmasının ardında geçmişte Kürtlerin yaşadığı bazı olumsuzluklar ve Kürtlerin talep ettiği bazı hak ve istekler vardır. Öncelikle Kürtler bu ülkede Türklerle ekonomik, eğitim, siyasete katılma vb. alanlarda eşit olmama algısına sahiptirler.

Aydın (2014: 284- 286) araştırmasında bu eşitsizlik düşüncesi ile ilgili olarak şu örnekleri vermiştir:

Yok. Nasıl eşit olsun, mesela burada bir öğrenciyi örnek versek yedi yıla kadar öğrenci ancak Türkçeyi doğru dürüst öğreniyor. Mesela ben bu Türkçeyi öğrenemedim tam. Hem Kürtçeyi de unutuyor hem Türkçeyi de tam kavrayamıyorum ve aynı şartlarda gelecekleri için aynı şartlarda sınavlara tabi tutuluyorlar, yani çok eşitsizlik var... (Kürt kökenli kamu çalışanı, Haziran 2013’te yapılan mülakat).

Tabi ki eşit değildir. Nerede eşitler yani şimdi sadece siyasete girmeleri, işte bir yere gelmiş olmaları (...) eşit oldukları söylenemez. Yani Kürtler kendi kimlikleri ile kendilerini ifade edebiliyorlar mı? Şimdi sorsanız derler ki Kürtler vali de olur, cumhurbaşkanı da olur derler ama sonuç itibarı ile böyle olmadığını biz çok iyi biliyoruz.... (Kürt kökenli CHP milletvekili, Mayıs 2013’te Ankara’da yapılan mülakat).

Kürtlerin harekete geçmelerine sebep olan haklarından biri de siyasi katılımlarıdır. Kürtlerin Türkiye’de siyasete katılımlarının yasa dışı olarak engellendiğini belirten Aydın (2014: 293-299) Kürtlerin siyasete kendi kimlikleri ile etkin katılımlarının ancak 1990’lardan sonra gerçekleştiğini vurgular. Kürtçenin Cumhuriyet döneminde yasaklanması Kürtler için olumsuz bir durum olup onların harekete geçmesine sebep olan bir diğer sebeptir. Bir milletin dilini yasaklama, o milletin kültürünü de ortadan kaldırmayı ve o milletin benliğini kaybetmesini sağlamayı amaçlar. Özellikle Cumhuriyet döneminde Kürtçenin yasaklanması, Kürt medreselerinin kapatılması, mahkemelerde, okullarda ve resmi kurumlarda Kürtçenin yasaklanıp sadece Türkçe’nin kullanımının getirilmesi ve mecliste. Önemli kurumlarda Kürtler’e görev verilmeyip Türkler’e verilmesi gibi sebepler Kürtler’in devlete karşı tepkisine yol açmıştır (Yeğen, 2012, akt. Aydın, 2014).

3.4. Kürt Tabanlı Siyasi Partiler

Kürtlerin harekete geçmeleri ve siyasallaşmaları 1969 yılından sonra başlar. Bunun temelini atan ise 1969'da kurulan Doğu Devrimci Kültür Ocakları'dır. Bu ocaklar Kürtçülüğü, Kürt dilini tanıtmaya ve benimsetmeye amacıyla çeşitli çalışmalar yapmış, ilanlar, bültenler, broşür vb. dağıtmış, toplantılar düzenlemiştir. Kürtlerin ilk partisi olan PKK-Kürdistan İşçi Partisi'nin kurucusu olan Abdullah Öcalan da bu ocaklara üye olmuş, onların fikirlerinden etkilenerek PKK'yı şekillendirmiş ve eylemlerini yapmıştır. Bu dönemde hâkim olan ve DDKO ve PKK'nın faaliyetlerinin arkasında olan fikir akımı Marksist-Leninist ideolojidir. Kürtçülüğün öne çıkarılması ile harmanlanan bu ideoloji ile PKK eylemlerini "şiddet" le birleştirmiş ve ilk olarak da 1979'da Şanlıurfa milletvekili Celal Bucak'a saldırmış ve Türkiye'nin dikkatlerini üstüne çekmiştir. Yasa dışı bir örgüt haline gelen ve şiddet içerikli eylemler düzenleyen PKK 1980 darbesi sonucu Türkiye dışına kaçmış ve buradan Suriye, Lübnan, Kuzey Irak gibi yerlere yerleşerek katılımcı sayısını ve eylemlerini arttırmayı amaçlamıştır (Maral, 2014: 85-89).

PKK bundan sonra Türkiye'de çeşitli kanlı eylemler düzenlemiş ve birçok sivil ve askerinin ölmesine neden olmuştur. Katılımcı, silah, barınma vb. yönlerden en büyük desteğini Suriye'den alan PKK ayrıca 1991 Körfez Savaşı'ndan sonra Kuzey Irak'ta kendine sağlam bir bölge edinmiş, Irak ordusundan silah temin etmiş ve eylemlerini pervasızca devam ettirmiştir (Maral, 2014: 91).

PKK yalnızca aldığı yardımlarla varlığını sürdürmemekte, bundan başka ekonomik anlamda varlığını sürdürme adına kaçakçılık yapmaktadır. PKK, ürettiği, eroin, esrar, Hint keneviri vb. uyuşturucuları İstanbul üzerinden Avrupa'ya göndermekte, ayrıca silah kaçakçılığı da yaptığı bilinmektedir.

PKK'ya destek veren ve varlığını ve eylemlerini sürdürmesini sağlayıp bölücülük faaliyetlerini destekleyen birçok yasadışı örgüt ve ülke mevcuttur. Bunların başlıcalarını Irak, İran, Ermenistan, Libya, Rusya, Yunanistan, Bulgaristan ve Lübnan; FKÖ, IKDP, KYB ve ASALA oluşturmaktadır. PKK ile ilgili Graham Fuller ve Henry J. Burky Türkiye'nin Kürt Sorunu adlı kitaplarında şu ifadeleri kullanır:

PKK özellikle solcu kökeni nedeniyle milliyetçi Kürt hareketleri içinde oldukça alışılmamış bir harekettir. Diğer Kürt partilerinin çoğu, özellikle de Iraktakiler, belli bir bölgeye ya da aşirete bağlı, daha geleneksel Kürt çevrelerinden doğmuşlardır. Kürt toplumunun en az asimile olmuş

kesimlerini temsil etmişlerdir. PKK ise bunun tam aksine 1970'lerdeki anarşi ve terör döneminde ortaya çıkan, çoğu şiddet yanlısı radikal solcu Türk örgütlerinin arasından doğmuş Ankara'daki asimile olmuş Kürt öğrencilerinin arasından çıkmıştır (akt. Akyol, 2014: 136).

PKK'dan sonra siyasi hayatta varlıklarını gösterme çabasına giren Kürtlerin 1990'larda Körfez Savaşı'ndan sonra partilerini kurmaya başladıkları gözlemlenir. İlk siyasi parti olarak 1990 yılında Halkın Emek Partisi (HEP) siyasi yaşama katılmış ve sonrasında da sırasıyla aşağıda verilen Kürt tabanlı partiler kurulmuş ve Kürt sorununu çözme planında programlarını hazırlamış ve amaçlarını belirlemişlerdir.

- ✓ Özgürlük ve Demokrasi Partisi (ÖZDEP)
- ✓ Demokrasi Partisi (DEP)
- ✓ Halkın Demokrasi Partisi (HADEP)
- ✓ Demokratik Halk Partisi (DEHAP)
- ✓ Demokratik Toplum Partisi (DTP)
- ✓ Barış ve Demokrasi Partisi (BDP)

Demokrasi, eşitlik, insan hakları gibi görüşleri ile sol düşünce etrafında oluşan ve bu ideolojilerle faaliyet gösteren bu partilerin(Özhan ve Ete, 2008, akt.Kıymaz, 2010: 20-21) bazı talep ve istekleri şöyle olmuştur:

- ✓ 1982 Anayasasının kaldırılması ve yerine laik, çoğulcu, eşitlikçi, insan haklarını ön planda tutan, Kürtlerin varlığını kabul eden demokratik bir anayasa getirilmesi.
- ✓ Yasal düzenlemelerle Kürtlerin eğitim ve öğretimde kendi dilleri ile eğitim – öğretim yapabilmesi
- ✓ Siyasi Partiler Kanunu'nun Kürtlerin varlığı ve hakları da kabul edilerek yeniden düzenlenmesi.
- ✓ Yerel yönetimlerin mali ve idari olarak özerkleştirilip vali, kaymakam, emniyet müdürlerinin halk tarafından göreve getirilmesi.
- ✓ Ordunun sadece dış güvenlik için hizmet vermesi ve Olağanüstü Hal Kanunu'nun kaldırılması
- ✓ Doğu ve Güneydoğu ekonomisinin geliştirilmesi ve dışa açılması, buralara ekonomiyi geliştirici yatırımlar yapılması (Fehmi Isıklar'ın 21.3.1991 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Nevruz Şenlikleri'ndeki konuşması" Sabah, 5 Şubat 1992, akt Kıymaz, 2010: 22).

3.5. Kürt Sorununa İlişkin Yeni Politika Belirleme Çabaları (1990 – 2002)

Bu dönemde Körfez Savaşı ve sonrası Kürt tabanlı siyasi partiler ve bunlara hükümetlerin yaklaşımlarından söz edilecektir. Körfez savaşı sonrasında Türkiye'nin yanında topraklarında bütünlük sağlayamayan Irak'ın ortaya çıkması ve Kuzey Irak'ın özerk bir devlete dönüşmesi Kürt sorununun kapsamının da genişlemesine sebep olmuştur. Özal, Irak'tan kaçan peşmergeleri kabul etmiş, Irak'tan gelen bu göçmenlerle Türklerin çatışabilecekleri fikri kabul görmeye başlamıştır (Lesser ve Fuller, 2000: 54,).

Körfez Savaşı'nın ardından Kürt sorunu ile ilgili önemli bir gelişmede Kürt tabanlı siyasal partilerin Türk siyasi hayatına katılmış olmalarıdır. Bu partilerin ilki olan Halkın Emek Partisi (HEP) 1990'da kurulmuş ve bugüne kadar sırasıyla Özgürlük ve Demokrasi Partisi (ÖZDEP), Demokrasi Partisi (DEP), Halkın Demokrasi Partisi (HADEP), Demokratik Halk Partisi (DEHAP), Demokratik Toplum Partisi (DTP) ve son olarak Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) siyasi hayatta rol almışlardır. Bu partiler sol görüş etrafında ideolojilerini oluşturup barış, demokrasi, Kürtlerin hakları, eşitlik gibi fikirlerle programlarını hazırlasalar da diğer siyasi partiler tarafından kabul görmemişler ve Anayasa Mahkemesi tarafından çeşitli zamanlarda kapatılmışlardır. Kapatılmalarına gerekçe olarak ise Program ve çalışmalarının Anayasa'ya aykırı olması, PKK ile irtibat ve iş birliği ile suçlanmaları ve terörden yana bir tavır takınma gibi sebepler gösterilmiştir (Özhan ve Ete, 2008).

Kürt siyasi partilerinin kurulduğu dönemde olan hükümetlerin Kürt sorununa yaklaşımları ılımlı ve bu sorunun çözülmesi gerekliliğinin ortaya konulması yönünde olmuştur. Bu konuda ilk adımı atan SHP – Sosyal Demokrat Halkçı Parti'dir. SHP Güneydoğu Sorununa Bakış ve Çözüm Önerileri Raporu'nda Kürt sorununun asimilasyon politikaları ile çözülemeyeceğini, devlet içindeki etnik farklılaşmaların yasaklar konularak ortadan kaldırılamayacağını savunur (Yayman, 2011: 231).

Özal da Kürt sorununun çözümü konusundaki fikirleri ile sorunun çözümünde önemli adımlar atmıştır. Barlas (2001) Özal'ın terör ve Kürt sorununa yaklaşımını şu şekilde değerlendiriyor:

Güneydoğu'daki Kürtler ve terörün birbirinden ayrılması gerektiğini savunan Özal'ın, Kürt sorununu terörden ayrı ele aldığı görülmektedir. Özal, Güneydoğu'da çözümün, serbest düşünce ve diyalogla bulunabileceğini, terörün de, ancak bu şekilde sona erdirilebileceğini savunmuştur.

Bu anlamda, Kürtçe'nin okullarda ikinci dil olarak öğretilmesi, Kürtçe radyo ve televizyon yayınına izin verilmesi gerektiğini açıkça ifade etmiştir (akt, Beşli, 2013: 19).

Cumhuriyet Halk Partisi'nin soruna yaklaşımı o dönemdeki hükümeti kuran Doğruyol Partisi'ninkinden daha farklı olmuştur. Dönemin CHP milletvekilleri 1996'da hazırladıkları Tunceli Raporu'nda çözüm önerilerini aşağıdaki gibi sıralamıştır:

Kürt sorununun aşılması, Kürt kimliğinin tanınması için iç barışa giden yolları döşeyecektir. Kürtçe radyo-televizyon yayınına izin verilmeli, Kürt Enstitüsü kurulmalı, ülkemizin bütünlüğünün, iç barışın ve esenliğinin önündeki bu sorunun aşılması ancak sosyal demokrat duyarlılık ve politikalarla olabilir (Yayman, 2011: 259).

Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan ise konuyu “ümmetçilik” çerçevesinde değerlendirmiş ve o dönemde hükümetin başyken terörle ve Kürtlerle mücadelede bazı tedbirlere başvurmuştur. Milli İstihbarat Teşkilatı ve ordu güçlendirilmiş, komandolar fazlaştırılmış ve PKK kamplarına baskınlar arttırılmış, PKK ile mücadelede yeni düzenlemeler getirilip, sıkı önlemler alınmış (Cemal, 2003: 269). Refah Partisi 1991 Kürt Raporu'nda ise sorunun adını koyarak Kürt sorunu olduğunu dile getirmiş, Kürt haklarının ihlallerinden bahsetmiş, Doğu ve Güneydoğu'nun yeniden yapılandırılması gerekliliği, Kürt kimliğinin tanınması ve ana dilde eğitim konularına vurgu yaparak ilk kez Kürt sorununu özgürce ve yapıcı olarak ortaya koymuştur (Yayman, 2011: 416-418).

3.5.1. Demokratik Açılım Projesi(2009-2012)

PKK'nın saldırılarını arttırması ve iki tarafın da ağır kayıplar vermesi Türkiye'nin Kürt Sorununu çözme isteğini arttırmış ve bu yönde farklı adımlar atmasına zemin hazırlamıştır. Bahar (2013) Türkiye'nin PKK ile mücadelesinde iki yol takip ettiğini, bunlardan birinin PKK ile silahlı mücadele olup özellikle 2012'den önce Pkk ile mücadelenin arttığı ve çeşitli operasyon ve PKK kamplarını bombalama ile PKK'nın ağır kayıplar verdiğini dile getirir. İkinci yol ise 2009-2012 yılları arasındaki süreçte ve sonrasında da takip edilen siyasi görüşmelerdir.

29 Temmuz 2009'da AKP tarafından Kürt Açılım Süreci başlatılmıştır. İç İşleri Bakanı Beşir Atalay bu süreci koordine etmekle görevlendirildi. PKK terörünün Türkiye'yi bıktırmasının yanında süreci hazırlayan farklı nedenler de vardır. Aydın (2014: 522) bu nedenlerin ilkinin AKP'nin Doğu ve Güneydoğu'dan iktidarda kalabilmek için destek istemesi ve oralarda kendine yer edinme isteği olduğunu belirtir. Bunun

dışında büyük şehirlerde yaşayan Kürtlerin taleplerinin artması, Türkiye'nin AB'ye üyelik başvurusunun ardından ülke çapında demokratikleşme çabaları kapsamında OHAL'in, idam cezasının kaldırılması ve Türkçe dışında dillerde yayına serbestlik getirilmesi de süreci hazırlayan diğer nedenlerdendir.

Açılım, 1 Ağustos 2009'da Kürt Meselesi'nin Çözümü: Türkiye Modeline Doğru adlı çalıştayla başlatılmıştır. Resmi adıyla Ocak 2010 Demokratik Açılım: Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi olan bu çalışmalarda ekonomik kalkınma, güvenlik, demokratikleşme gibi konular işlenmiştir (Aydın, 2014: 525). 2009-2012 yıllarında açılımdaki en önemli iki olay Oslo görüşmeleri ve Habur Süreci'dir. Oslo Görüşmeleri, Demokratik Açılım adları ile de anılan 2009'da başlayan MİT ile PKK temsilcileri arasında gerçekleşmiştir. Oslo görüşmeleri başta milletin hazır olmadığı düşüncesi ile toplumdan gizli yürütülse de daha sonra Arap Baharı'nın etkisi ve Suriye'deki PYD'nin de çalışmalarının etkisi ile cesaretlenen PKK görüşmeleri sona erdirmiş ve ses kayıtları ve yazılı ifadelerin kamuoyuna sızdırılması ile de kamuoyu durumdan haberdar olmuştur. Bu durumun ardından Silvan saldırısı, BDP'nin özerklik ilan etmesi görüşmelerin sona ermesine yol açmış ve Çözüm Süreci ile ilgili yeni adımların atılmasına kapı aralamıştır. (Bahar, 2013: 93-94).

Önceleri Demokratik Açılım, daha sonra Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi ve son olarak Çözüm Süreci olarak adlandırılan (Aydın, 2014) bu sürecin en önemli olaylarından ikincisi de Habur Süreci olmuştur. MİT ve PKK, Öcalan arasındaki görüşmeler sonrasında Ekim 2009'da bir grup PKK militanı Habur Kapısı'ndan Türkiye'ye giriş yapmışlardır. Barışa giden yolda bir adım olarak değerlendirilen bu girişim bazı çevrelerce eleştirilirken kimi çevreler bunu PKK'nın boy gösterisi olarak nitelendirmişlerdir. Gelen örgüt üyeleri için Habur'da bir mahkeme kurulmuş ve militanlar suça karışmadıkları gerekçesiyle serbest bırakılmışlardır.

Sorunun çözümü için bu dönemde STK'lar, üniversiteler, medya mensupları, aydınlar ve kanaat önderleri ile görüşülmüştür. Yirmi dört saat Kürtçe yayın yapan bir devlet kanalının kurulması, yasaklanmış Q, W, X harflerinin kullanımının serbestleşmesi gibi gelişmeler de bu dönemde çözüm süreci kapsamındaki diğer girişimlerdendir.

3.5.2. Çözüm Süreci (2012- 2014)

Türkiye'de Kürt sorunu ve PKK ile mücadelede 2009 yılına kadar askeri müdahale yolu benimsenmiş ve ancak 2009'dan sonra AKP'nin girişimleri ile sorunun

çözümünde bu diplomatik müzakere yolu denenmiştir. 2009'da Oslo Görüşmeleri ile başlayan Çözüm süreci yer yer başarısızlığa ve kesintiye uğramış olsa da günümüze kadar gelebilmiştir.

Oslo görüşmelerinden önce 2009'da Kuzey Irak'tan Türkiye'ye gelen PKK militanları Habur'da oluşturulan bir mahkemede yargılanıp suç işlemedikleri gerekçesi ile serbest bırakılmıştır. PKK'nın silah bırakması, barış ve demokrasi ortamının oluşması için atılan bu adımların ilk aşaması olan bu süreç başarısızlığa uğramıştır.

Çözüm Süreci'nin son dönemindeki bazı gelişmeler sürecin işlemesi açısından umut verici olmuştur. Sürecin sorunsuz ilerlemesinde Öcalan, BDP milletvekilleri ve MİT yetkililerin görüşmelerinin önemli bir payı vardır. Elbette özellikle devlet yetkilileri ve Öcalan'ın görüşmesi sürecin işlemesi açısından önemlidir. Öcalan kendisi ile son iki yıl içinde görüşen kadroya olumlu baktığını ve bu görüşmelerin uzlaşma ile sonuçlanabileceğini umut ettiğini kaydetmiştir. Ayrıca PKK'nın önemli isimlerinden Murat Karayılan da Hasan Cemal'le yaptığı röportajında açılım için gerekli olan en önemli şartın devletin Öcalan ile görüşmesi olduğunu bildirmiştir (Çandar, 2011: 59). Şubat 2013'te Pervin Buldan, Altan Tan ve Sırrı Süreyya Önder Öcalan'la görüşmüş ve bundan sonra da BDP milletvekillerinin Öcalan'la görüşmeleri düzenli olarak gerçekleşmiştir. Bu görüşmeler sonunda Öcalan 21 Mart Nevruzunda Kürt halkına şu mesajla seslenmiştir:

“Bizi bölmek ve çatıştırmak isteyenlere karşı bütünleşeceğiz, ayrıştırmak isteyenlere karşı birleşeceğiz” (Aydın, 2014: 560). Mesajı sorunun silahla değil siyasi müzakerelerle çözüleceği şeklinde yorumlayan Kandil 8 Mayıs'tan itibaren sınır dışına çekilmeye başlamıştır.

1 Ekim 2013'te açılım ile ilgili önemli bir adım Başbakan Erdoğan tarafından atılmış ve demokratikleşme paketi adı altında açılımla ilgili bazı gelişmeleri de kapsayan yenilikler getirilmiştir. Başörtüsü yasağının kaldırılması, farklı dilde eğitim, seçim barajında değişiklik, öğrenci andının kaldırılması, eski köy isimlerinin verilmesi, q,x,w harflerinin kullanım serbestliğinin getirilmesi gibi yenilikleri kapsayan paket Çözüm Süreci ile ilgili önemli aşamalardan biri olmuştur (Aydın, 2014: 567).

Çözüm Sürecinin son döneminde oluşturulan Akil İnsanlar'dan da bahsetmekte fayda vardır. Muhalefet partileri tarafından önceki dönemlerde tavsiye edilen ve Başbakan Erdoğan tarafından oluşturulan “Akil İnsanlar” Türkiye'nin yedi bölgesi için

dokuzar kişilik heyetlerden oluşmuş ve her heyet farklı bir bölgede açılımı anlatarak rapor tutmuştur. Bu projeye yönelik tepkilere karşılık da Erdoğan “ Algı yönetimi yapacaklar” ifadesini kullanmıştır (Sarıçiçek, 2013, akt. Maral, 2014: 119).

Çözüm sürecini yavaşlatan ve düzgün işlemlerini engelleyen bazı etmenler vardır. AKP, BDP, PKK ve diğer Kürt tarafı, muhalefet söyledikleri sözler ve eylemleri ile bu sürecin ara ara kesintiye uğramasına ve yavaşlamasına sebep olmaktadır. Çözüm Sürecinde şimdi gelinen nokta ile ilgili Erdoğan şu açıklamaları yapmıştır:

Başlattığımız süreci gelişen şartlara göre devam ettiriyoruz. Sürecin içinde MİT, devletin şu anda süreci yönetmekle görevlendirdiği birimdir. Ve İmralı'nın talebi üzerine de kendisinin belli yerlere mesajını ulaştırması bakımından kendinin güvenebileceği (BDP milletvekilleriyle görüşme) siyasi talepleri vardır. Ama bu siyasi talepte de bizim özellikle koyduğumuz bazı şerhler vardır. Nedir bu? Bir, biz dağdaki ile kucaklaşanı İmralı'ya göndermeyiz. İki, şu ana kadar verdikleri mesajla bu ülkenin hassasiyetlerine darbe vuranları İmralı'ya göndermeyiz. Çünkü onların, oradan aldıkları mesajı farklı şekilde götürme ihtimalleri olabilir...(www.Haberturk.com, 6 şubat 2013).

AKP tarafından Kürt sorununun çözümüne yönelik etkili adımlar atılmış ve Çözüm Süreci'nde önemli aşamalara gelinmiştir. PKK'nın silah bırakması, Kürt sorununun çözülerek barışçıl, eşitlikçi bir demokrasi ve huzur ortamının oluşturulması amacı ile başlatılan Çözüm Süreci ile ilgili Korkmaz (2014: 88) çalışmasında sürecin başarıya ulaşma yolunda olduğuna bazı deliller ortaya koymaktadır ve bunları şu şekilde dile getirmektedir:

Başlatılan süreç kapsamında, örgütün çeşitli tarihlerde kaçırıldığı ve alıkoyduğu sekiz kamu görevlisini 13.03.2013 tarihinde hiçbir pazarlık talebinde bulunmadığı ve şart koşmadığını belirterek serbest bırakması, çözüm sürecinin ilk somut sonucudur. İlerleyen zamanlarda gerek Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti yetkililerinin gerekse Kürt kökenli siyasetçilerin de çözüm sürecine karşı barışçıl dil kullanmaya dikkat ettikleri ve sürecin başarıyla sonuçlanması için gerekli bütün çalışmaların yapılacağı mesajlarını verdikleri görüldü. 21 Mart 2013 Nevruz Bayramı'nda, İmralı cezaevinde tutuklu olan terör örgütünün kurucusu ve lideri Abdullah Öcalan'ın okunan mesajında silahlı mücadelenin sonlandırılacağını belirtmesi, kardeşlik ve barış vurgusu yapması çözüm sürecinin ikinci somut göstergesi oldu. Örgüt militanlarının 8 Mayıs 2013 tarihinde Türkiye'yi terk etmeye başlaması, çözüm sürecinin üçüncü somut göstergesidir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren, örneklem, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin çözümü ve değerlendirme aşamalarında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, betimsel bir tarzda olup olgu ve olaylara müdahale etmeden onları olduğu gibi betimlemeyi amaçlamıştır. Ayrıca “Nitel araştırma konuyu derinlemesine ve tüm olası ayrıntıları ile incelemeyi amaç edinmektedir.” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 107). Nitel araştırmalarda verilerin nicelleştirilmesi için görüşme, gözlem ve doküman incelemesi teknikleri kullanılır (El, 2010: 5). Bu araştırmada veriler, haber sitelerinin dijital arşivlerdeki dokümanları taranarak elde edilmiştir. Toplanan veriler içerik analizi kullanılarak değerlendirilmiş ve bulgular ortaya konmuştur.

“İçerik çözümlemesi, iletişim sürecinde iletilen mesajların açık/belirgin içeriğini nesnel, sistematik ve nicel bakımlardan betimlemek için kullanılan bir araştırma tekniğidir.”(Berelson, 1952, akt. Stempel, 1989, Çebi, 2003: 104).

İfadelerin görünen ve ilk olarak algılanan temel anlamlarından başka örtülü içeriği ortaya sistematik biçimde ortaya çıkarmayı hedefleyen içerik analizi daha çok sosyal bilimci araştırmacı ve medya araştırmalarında mesaj, haber ve yorumlarının içeriğini belirlemek üzerine yapılan bir araştırma tekniğidir. Bu teknik, nesnel okumayı gerektirmektedir (Bilgin, 2006: 1).

İçerik analizindeki en önemli unsurlar kategorilerdir. Kategoriler yolu ile metinlerdeki ortak olan öğeler belirlenmeye çalışılır. Metinlerdeki ortaklıklar sıklığa göre belirlenip kod ve kategoriler oluşturulur. Metinde bir defa geçen ve sıklık özelliğine sahip olmayan kavramlar içerik analizine dâhil edilmez (Gökçe, 2006: 28).

Bu araştırmada incelenecek metin sayısının çokluğundan ötürü içerik analizinin kategorisel analiz, frekans analizi ve değerlendirici analiz teknikleri kullanılmıştır. Kategorisel analiz türünde mesaj birimlere ayrılır, daha sonra bu birimler belli kategori

ve temalar altında toplanır. Kategoriler ayırt edici ve belirgin, anlamlı, karışıklığa yol açmayacak şekilde ve kendi içinde bütünsel özelliğe sahiptir. Frekans analizi ise belirli bir ögenin yoğunluğuna bakarak önemini anlamayı amaçlar ve mesaj ögelerinin hangi sıklıklarla görüldüğünü tespit eder (Bilgin, 2006: 18-26). Değerlendirici analiz de tutum kavramı ile ilgilenmekte ve verilerin içerisinde barındırdığı mesajların yansıttığı olumlu ve olumsuz tutumları belirlemeyi amaçlar (Aksakal, 2011: 50).

4.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, yaygın basının İnternet haber sitelerinin arşivleri olarak belirlenmiş, örnekleme ise hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber sitelerinin İnternet arşivleridir. Bunlardan hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber siteleri farklı sahiplik yapısına sahip kitle gazeteleri iken zaman.com.tr fikir gazetesi kategorisindedir.

Araştırmada kolay ulaşılabilir durum örnekleme türü kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme türünde araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan durum ve dokümanları seçer. Bu yöntem araştırmaya hız ve pratiklik kazandırdığı gibi maliyeti de düşürür (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

4.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veriler, hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber sitelerinin İnternet arşivlerinden doküman incelemesi tekniği ile elde edilmiştir. Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin çözümlenmesini içerir. Nitel araştırmalarda bu yöntem tek başına kullanılabileceği gibi başka yöntemlere ek olarak da kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187).

Araştırmanın verileri, hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber sitelerinin İnternet arşivlerinden 01.01.2009 ve 31.12.2014 tarihleri arasında çözüm sürecinin işlendiği polis-adliye ve politika haberlerinden derlenmiştir. Farklı bir konu işleyen ve çözüm sürecine birkaç cümle ile yer veren haberler değerlendirmeye alınmamıştır. Ana konusu çözüm süreci olan ve doğrudan çözüm sürecini ele alan haberler çalışma kapsamına alınmıştır. Belirlenen zaman aralıklarında

haber sitelerinde yer alan çözüm sürecine ilişkin toplam haberlerin tespitinde köşe yazıları araştırma verilerine dâhil edilmemiştir.

4.4. Verilerin Analizi

Araştırmada çözümlene formu oluşturmak amacıyla söz konusu sitelerde yer alan çözüm süreci konulu haberlerin toplam sayısı, sitelerin her biri için haber sayısı belirlenmiş ve sürecin haberleştirilmesinde kullanılan anahtar sözcükler ve haberlerden elde edilebilecek muhtemel konu kategorilerini belirlemek amacıyla bir ön çalışma yapılmıştır. Ön çalışma sonrasında elde edilen veriler ışığında kullanılacak içerik çözümlene formu oluşturulmuştur.

Araştırma verilerinin kodlanması aşamasında, uzman görüş alınarak kodlama cetveli hazırlanmış ve kodlamalar iki bağımsız kodlayıcı tarafından yapılmıştır. Oluşturulan kodlar kullanılarak tema ve kategorilere ulaşılmıştır. Frekans analizi kapsamında, sitelerin süreçle ilgili toplam haber sayısı, süreci işleyiş yoğunlukları belirlenecektir. Ayrıca sürece uygun olarak belirlenen anahtar kelimelerin sayımıyla sitelerin soruna, çözüme ve sürecin taraflarına ilişkin yaklaşımları belirlenmeye çalışılmıştır.

Kategori analizinde ise ele alınan haber metinleri, ‘Çözüm Süreci’ne yönelik tutumlar, en çok işlenen temalar, haberlerde gözlenen amaç, haberlerin niteliği, haberlerin kaynağı ve haberlerin sunum şekli olarak belirlenen kategorilere göre ele alınmıştır.

Son olarak haberlerin sunumu anlamında değerlendirilmeye gidilerek sitelerin süreçle ilgili olumlu ve olumsuz haberlerinin frekansı belirlenmeye çalışılmıştır.

4.5. İçerik Çözümlemesinde Kullanılan Formun Özellikleri

Verilerin çözümlenmesi amacıyla yapılan ön çalışma ışığında 15 maddelik “İçerik Çözümlemesi Kodlama Formu” oluşturulmuştur. Kodlama formu genel olarak iki bölümde değerlendirilebilir. İlk bölümde analize tabi tutulan haber sitesi, haberin tarihi, haber metni, haberde kullanılan imgeler, anahtar kelimeler yer almaktadır. İkinci bölüm ise haberdeki tutum, tema, gözlenen amaç, haberin niteliği, sunumu ve kaynağının arandığı değişkenlerden meydana gelmektedir.

Çözümleme formunun 6. maddesi olan “Süreçle İlgili Haberin Kaynağı (Vesilesi)” başlığı altında yer alan “devlet kurumları” konu kategorisi, Genel Kurmay Başkanlığı, Mahkemeler, Emniyet Müdürlüğü, Türkiye Büyük Millet Meclisi gibi kurumlardan yapılan resmi açıklamalar ve duyuruların haberleştirilmesi gibi konuları kapsamaktadır. Aynı maddenin altında yer alan “Basın Kuruluşları” konu kategorisi, basın kuruluşlarının birinde çıkan haberin diğer basın kuruluşu tarafından kullanılmasını ve bir basın kuruluşunun kendisinin veya başka bir kuruluşun geçmiş tarihlerde yaptığı yapılan haberlerin habere konu olmasını kapsamaktadır. Aynı maddenin altındaki son kategori olan “Diğer ” konu kategorisi ise, haberin vesilesi olan tekil kişi ve adı ya da bir ortak özeliği olmayan grupların habere konu olmasını içermektedir. 7. madde olan “haberde gözlenen amaç” başlığı altında yer alan “değişiklik sürecini anlatma” kategorisi, süreçle ilgili geçmişten günümüze ve özellikle hükümet ve muhalefet partileri arasındaki görüşmeleri, meclis gündemine gelen değişiklikler ile bu süreçte günlük hayata yaşanan değişimleri, olayları konu alan haberlerin konusunu kapsamaktadır. Formun 8. maddesi olan “haber niteliği” başlığı altına yer alan “açıklama” kategorisi süreçle ilgili yeni gelişmelerin bilgi olarak verilmesi konusunu ele almaktadır. 10. madde olan “haber sunum şekli” kategorisinde ise sürece ilişkin haberlerin konusunda sürece olumlu, olumsuz ve nötr yaklaşımlar ele alınmaktadır. “Nötr sunum” kategorisinde sürecin haberde herhangi bir şekilde değerlendirilmeme durumu ve sürece ilişkin karşılıklı görüşlerin haberde birlikte verilmesi durumunu kapsamaktadır. Son olarak 15. madde olan “haberde sürecin taraflarını belirten kelimeler” başlığı altında verilen kategorilerde, süreçle ilgili haberlerde sürecin bir tarafı olan resmi, gayri resmi ve yasadışı şahsiyetler ile kurum ve örgütleri kapsamaktadır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde toplanan verilere ait bulgular ve bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Araştırmada haber metinlerinin içeriğine ilişkin kodlanan çözümlene formundan elde edilen verilerin incelenip değerlendirilmesi sonucu elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

5.1. Hürriyet.com.tr Haber Sitesinin Bulguları

Tablo 1: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haber ve Haber İmgelerinin Sayıları

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Haber Sayısı	14	8	4	11	14	64	115
Metin Haber Sayısı	8	2	-	-	2	11	23
Metin + Fotoğraf Haber Sayısı	6	6	4	11	12	53	92
Okuyucu Yorumlu Haber Sayısı	10	6	2	4	13	46	81
Fotoğraf Sayısı	35	169	5	108	46	155	518
Okuyucu Yorum Sayısı	3138	1741	84	1251	1469	7238	14921

Elde edilen verilere göre oluşturulan tabloya göre hürriyet.com.tr sitesinin 2009-2014 yılları arasında süreçle ilgili toplam haber sayısı 115'tir. Site en çok habere 2014 yılında yer vermiş ve süreçle ilgili 64 haber yayımlamıştır. En az haber ise 4 haberle 2011 yılında yayımlanmıştır. Süreçle ilgili yayımlanan haberlerde fotoğraflı haberler daha çok tercih edilmiştir. Fotoğraflı haber sayısı 92 olup toplamda 518 fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraf kullanılmayıp sadece metin kullanılan haberler sayısı ise 23'tür. Sitede yayımlanan süreçle ilgili 115 haberin büyük çoğunluğuna (81) okuyucular yorum yapmıştır. Haberlere yapılan yorum sayısı ise 14921'dir. Bu, sürecin takip edildiğini ve önemsendiğini gösteren önemli bir bulgudur.

Tablo 2: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Gözlenen Amaç

Süreçle İlgili Haberlerde Gözlenen Amaçlar	Sayısı	Yüzde %
Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma	31	27,0
Değişiklik sürecini anlatma	28	24,3
Muhalefet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma	15	13,0
Hükümet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma	14	12,2
Diğer görüşleri yansıtma	12	10,4
Basının sürece ilişkin görüşlerini yansıtma	5	4,3
STK'nın görüşlerini yansıtma	5	4,3
Hükümet ve muhalefet üyelerinin görüşlerini yansıtma	5	4,3
Toplam	115	100,0

Sitenin süreçle ilgili gözlenen amaçları yansıttığı haberlerde en büyük payı 31 haberle (%27) “Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma” almıştır. Bunu takip eden “Değişiklik sürecini anlatma” %24'lük dilim ile en fazla yansıtılan amaç olmaktadır. Bunların ardından gelen “Muhalefet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma”, “Hükümet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma” ve “Diğer görüşleri yansıtma” yakın değerlerdedir (%13,0, %12,2, %10,4). Sitede en az gözlenen amaçlar ise %4,3 ile “Basının sürece ilişkin görüşlerini yansıtma”, “STK'nın görüşlerini yansıtma” ve “Hükümet ve muhalefet üyelerinin görüşlerini yansıtma” olmuştur. Bu haberlerin sayıları da tabloda görülmektedir.

Tablo 3: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Niteliği

Haberlerin Nitelikleri	Sayısı	Yüzde %
Açıklama	96	83,5
İddia	9	7,8
Eleştiri	6	5,2
Destek	4	3,5
Toplam	115	100,0

Sitede yer alan haberlerin niteliğine bakıldığında süreçle ilgili haberler %83,5 ile en fazla açıklama niteliğinde olup bu haberlerin sayısı 96'dır. Yayımlanan haberlerden %4'ü süreci desteklemekte, %5,2'si eleştirmekte, %9'u ise süreçle ilgili iddialara yer vermektedir. Bu bulgulara göre hürriyet.com.tr sitesi daha çok açıklama niteliğinde olan haberlere yer vermiş ve süreçle ilgili iddia, eleştiri ve destek içeren haberleri daha az

yayımlamıştır. Bu bulgudan sitenin sürece yönelik bir duruş sergilemekten kaçındığı söylenebilir.

Tablo 4: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Kaynağı

Haberlerin Kaynakları	Sayısı	Yüzde %
Devlet Kurumları	42	36,5
AKP	23	20,0
DTP/BDP/HDP	14	12,2
Diğer	11	9,6
Basın Kuruluşları	7	6,1
STK	6	5,2
Hükümet ve Muhalefet	6	5,2
MHP	4	3,5
CHP	2	1,7
Toplam	115	100,0

Hürriyet.com.tr sitesinin süreçle ilgili haberlerinin kaynağını en fazla 42 haber ve %36,5 dilim ile devlet kurumları oluşturmaktadır. Bunu takip eden en çok ikinci kaynak ise 23 haberle %20'lik dilime sahip AKP olmuştur. Verilen haberlerin kaynaklarında en az yere sahip olan kaynak 2 haber ve %1,7 dilim ile CHP olmuş ve 4 haber ve %3,5 MHP olmuştur. Sitenin kaynaklarının en çok hükümet ve iktidardaki parti ve en az yararlandığı kaynakların muhalefet partileri olması dikkat çekici bir bulgudur.

Tablo 5: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Sunum Şekli

Haberlerin Sunum Şekli	Sayısı	Yüzde %
Pozitif Sunum	32	27,8
Negatif Sunum	22	19,1
Nötr Sunum	61	53,0
Toplam	115	100,0

Hürriyet.com.tr sitesinde haberler %53'lük bir dilimle 61 haberde nötr olarak sunulmuştur. Negatif sunum ise 22 haberde görülmekte ve %19,1 oranındadır. Site haberlerin sunumunda nötr olmayı tercih etmekle beraber pozitif yakın bir tutum takınmıştır (%27,8).

Tablo 6: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde İşlenen Temalar

Süreçle İlgili Haberlerde İşlenen Temalar	Sayı	(%)
Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması	41	36,0
Süreç içerisinde yeni aşamaların anlatılması ve değerlendirilmesi	35	30,7
Süreçte açıklanmayan gizli pazarlıklarla ülkenin bölüneceği iddiası	12	10,5
Terörün sona ermesi için sürecin desteklenmesinin savunulması	11	9,6
Kurulacak kalıcı barışla demokrasinin daha iyi gelişeceğini savunulması	4	3,5
Süreçte sosyal, siyasal ve kültürel gelişmelerin topluma yansımaları teması	4	3,5
Sorununun ortak akıl oluşturulması ile çözülebileceğinin savunulması	3	2,6
CHP-MHP ve sürece karşı olanların eleştirilmesi	2	1,8
Geçmişten günümüze sorundaki gelişmelerin basındaki anlatımı	2	1,8
Kürt halkının hak taleplerinin karşılanmasının savunulması	-	-
Toplam	114	100,0

Sitede süreçle ilgili en çok işlenen tema 41 haber ve %36 ile “Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması” olmuştur. Bundan sonra işlenen ikinci en fazla tema ise “Süreç içerisinde yeni aşamaların anlatılması ve değerlendirilmesi” olmuştur (35 haber ve %30,7’lik oran). Haberlerde en az işlenen temalar ise “CHP-MHP ve sürece karşı olanların eleştirilmesi” ve “Geçmişten günümüze sorundaki gelişmelerin basındaki anlatımı” olmuştur. Burada sürecin eleştirilmesi haberlerine site tarafından diğerlerine oranla daha az yer verilmesi sitenin üstü kapalı şekilde süreci desteklediğinin göstergesi olabilir. Süreçle ilgili haberlerde “Kürt halkının hak taleplerinin karşılanmasının savunulması” temalı habere rastlanmamıştır.

Tablo 7: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Sürecin İsimlendirilmesi

Sürecin İsimlendirilmesi	Sayısı	Yüzde %
Çözüm Süreci	127	73,0
Demokratik Açılım	12	6,9
Kürt Açılımı	10	5,7
Açılım Süreci	7	4,0
Barış Süreci	6	3,4
Demokratik Çözüm	5	2,9
Müzakere Süreci	3	1,7
Demokrasi Süreci	2	1,1
Milli Birlik ve Bütünlük Projesi	1	0,6
Kardeşlik ve Huzur Projesi	1	0,6
Demokratikleşme Açılımı	-	-
Pazarlık Süreci	-	-
İmralı Süreci	-	-
Toplam	174	100,0

Süreç haberlerinde süreçle ilgili en çok kullanılan isimler “Çözüm süreci” olmuş ve 127 kez kullanılmıştır. Bundan sonra en çok kullanılan isimler ise on iki kez kullanılan “demokratik açılım” ve 10 kez kullanılan “Kürt Açılımı”dır. “Milli Birlik ve Bütünlük Projesi” ve “Kardeşlik ve Huzur Projesi” isimleri ise sadece birer kez kullanılmıştır. Demokratikleşme Açılımı, Pazarlık Süreci ve İmralı Süreci gibi isimlere de haberlerde rastlanmamıştır.

Tablo 8: Hürriyet.com.tr Sitesinde Sorunun Kaynağını Belirten Kelimeler

Sorunun Kaynağını	Sayısı	Yüzde %
Kürt Sorunu	9	75,0
Terör sorunu	1	8,3
PKK Sorunu	1	8,3
Güvenlik Sorunu	1	8,3
Demokrasi Sorunu	-	-
Güneydoğu Sorunu	-	-
Toplam	12	100,0

Haberlerde sorunun kaynağını belirten isimlerden en fazla 9 haber ile “Kürt Sorunu” ifadesi kullanılmıştır. Diğer isimler içinde oranı %75’tir. “Terör sorunu”, “PKK Sorunu” ve “Güvenlik Sorunu” bir kez kullanılmıştır.

Tablo 9: Hürriyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Sık Kullanılan Kelimeler

Savaş Teması			Barış Teması		
Kelimeler	Sayı	Yüzde %	Kelimeler	Sayı	Yüzde %
Terör	263	23,7	Çözüm	203	27,8
Güvenlik G.	199	17,9	Mit	84	11,5
Saldırı	122	11,0	Barış/Sulh	81	11,1
Terörist	93	8,4	Kardeş	72	9,8
Sınır	85	7,7	Birlik/Ber.	69	9,4
Şehit	84	7,6	Anayasa	55	7,5
Sorun	84	7,6	Demokrasi	44	6,0
Savaş	38	3,4	ABD	26	3,6
Risk/Tehdit	35	3,2	Umut	20	2,7
Kan	31	2,8	Kürdistan	18	2,5
Ölüm	29	2,6	Müzakere	12	1,6
Bölünme	16	1,4	Pazarlık	11	1,5
Düşman	11	1,0	Başkanlık	10	1,4
Yabancı	10	0,9	Dost	8	1,1
Gizli	5	0,5	Dil/Kürtçe	8	1,1
Gözyaşı	5	0,5	Özerklik	2	0,3
Toplam	1110	100,0	Toplam	731	100,0

Hürriyet.com.tr sitesinde süreçle ilgili en sık kullanılan kelimeler çözüm (203 kez, %27,8), terör (263 kez, %23,7 ve Güvenlik G. 199 kez, %17,9)'dir. Saldırı, terörist, sınır, şehit, sorun gibi kelimeler de sık kullanılan kelimelerdendir. Süreçle ilgili en az kullanılan kelimeler ise Özerklik (2 kez, %0,3), Gizli (5 kez, %0,5) ve Gözyaşı (5 kez, %0,5)'tir.

Tablo 10: Hürriyet.com.tr Haber Sitesinde Sürecin Taraflarını Belirten Kelimeler

Sürecin Taraflarını Belirten Kelimeler	Sayı	Yüzde %
PKK/Örgüt/KCK	340	21,4
Recep Tayyip Erdoğan/ Başbakan	266	16,8
İktidar/Hükümet/AKP	225	14,2
A. Öcalan/İmralı/Apo/PKK Elebaşı	188	11,8
Türk	166	10,5
BDP/DPKKTP/HDP	159	10,0
Kandil/M. Karayılan/C. Bayık	98	6,2
Devlet/Ankara	55	3,5
Kürt	48	3,0
Selahattin Demirtaş	28	1,8
Muhalefet	14	0,9
Toplam	1587	100,0

Sürecin taraflarını belirten kelimelere bakıldığında sitede sürecin taraflarına yönelik en sık kullanılan kelimeler “PKK/Örgüt/KCK”dir. 340 kez ve %21,4 oranında kullanılmıştır. “Recep Tayyip Erdoğan/ Başbakan” (266 kez, %16,8) ve “İktidar/Hükümet/AKP” (225 kez, %14,2) de sürecin taraflarını belirten en sık kullanılan kelimelerdir. Sürecin taraflarına yönelik en az kullanılan kelimeler ise “Muhalefet” (14 kez, %0,9) olmuştur. Burada haberlerde sürecin taraflarının belirtilmesinde en çok başbakan ve örgüte yer verilip muhalefete yer verilmemesi muhalefetin süreçten uzak durduğu ya da uzak gösterilmek istenmesinin bir yansıması olabilir. Sürecin tarafları ile ilgili en çok başbakan ve örgütün kullanılması çözüm sürecini daha çok bunların yürüttüğünü belirtmek amacı ile olabilir.

5.2. Milliyet.com.tr Haber Sitesinin Bulguları

Tablo 11: Milliyet.com.tr Sitesinin Süreçle İlgili Haber ve Haber İmgelerinin Sayıları

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Haber Sayısı	17	16	5	12	17	59	126
Metin Haber Sayısı	12	8	4	3	1	16	44
Metin + Fotoğraf Haber Sayısı	5	8	1	9	16	43	82
Okuyucu Yorumlu Haber Sayısı	9	6	3	7	13	18	56
Fotoğraf Sayısı	22	40	1	22	25	139	249
Okuyucu Yorum Sayısı	281	158	70	531	581	160	1781

2009-2014 yılları arasında sitede süreçle ilgili toplam haber sayısı 126’dır. Süreçle ilgili en çok haber 2014 yılında yayımlanmış (59), en az haber ise 2011 yılında

yayımlanmıştır (5). Sitede süreçle ilgili haberlerden fotoğraflı haber sayısı metin haber sayısının iki katıdır. 82 fotoğraflı haber, 44 metin haber bulunmaktadır. Fotoğraflı haber en çok 2014 yılında yayımlanmış ve sayısı 43'tür. 1 fotoğraflı haber ise 2011 yılında yayımlanmıştır. Sitede süreçle ilgili yayımlanan haberlerde toplam 249 fotoğraf bulunup bunların en fazlası 2014 yılında haberlerle birlikte verilmiştir (139 fotoğraf). Site okurları 56 süreç haberine yorum yapmıştır. Yapılan toplam yorum sayısı 56 olup en fazla yorum 2014 yılında yapılmıştır. Bulgulardan da anlaşıldığı üzere en fazla haber, yorum ve fotoğrafın 2014 yılında olması sürecin sitede 2014 yılında daha çok yansıtıldığı ve önemsendiği anlamına gelmektedir.

Tablo 12: Milliyet.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Gözlenen Amaç

Süreçle İlgili Haberlerde Gözlenen Amaçlar	Sayısı	Yüzde %
Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma	33	26,2
Değişiklik sürecini anlatma	29	23,0
Diğer görüşleri yansıtma	20	15,9
Muhalefet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma	18	14,3
Hükümet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma	13	10,3
Basının sürece ilişkin görüşlerini yansıtma	9	7,1
Hükümet ve muhalefet üyelerinin görüşlerini yansıtma	4	3,2
STK'nın görüşlerini yansıtma	-	-
Toplam	156	100,0

Milliyet.com.tr haber sitesinin süreçle ilgili haberlerinde en çok gözlenen amaçlar “Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma” (33 haber, %26,2) ve “Değişiklik sürecini anlatma” (29 haber, %23,0) olmuştur. En az gözlenen amaç ise “Hükümet ve muhalefet üyelerinin görüşlerini yansıtma” (4 haber, %3,2) olmuştur. Haberlerde STK'nın görüşleri yansıtılmamıştır.

Tablo 13: Milliyet.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Niteliği

Haberlerin Nitelikleri	Sayısı	Yüzde %
Açıklama	81	64,3
İddia	21	16,7
Eleştiri	16	12,7
Destek	8	6,3
Toplam	126	100,0

Sitede süreçle ilgili haberler en çok açıklama niteliğinde verilmiştir. 81 haber bu şekilde olup diğer haberler içinde oranı %64,3'tür. Süreçle ilgili haberlerden destek niteliğinde olan haberler ise 8 tanedir ve diğer haberler içinde oranı %6,3'tür. Bunlardan hareketle sitenin süreçle ilgili haberlerinin daha çok açıklama şeklinde olup taraf tutmaması ve herhangi bir görüş yansıtmak istemediği fikrine ulaşılabilir.

Tablo 14: Milliyet.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Kaynağı

Haberlerin Kaynakları	Sayısı	Yüzde %
Devlet Kurumları	47	37,3
AKP	20	15,9
Diğer	16	12,7
STK	14	11,1
Basın Kuruluşları	12	9,5
DTP/BDP/HDP	11	8,7
CHP	3	2,4
MHP	2	1,6
Hükümet ve Muhalefet	1	0,8
Toplam	126	100,0

Milliyet.com.tr haber sitesinde süreçle ilgili haberler kaynak olarak en fazla devlet kurumları belirtilmiştir (47 haber ve %37,3). Süreç haberlerinin kaynaklarından en azı ise hükümet ve muhalefet kanadından gelmiştir. Toplamda sadece bir haber ve %0,8 oranında haberde kaynak olarak hükümet ve muhalefet bulunmaktadır.

Tablo 15: Milliyet.com.tr Haber Sitesinde Süreçle İlgili Haberlerin Sunum Şekli

Haberlerin Sunum Şekli	Sayısı	Yüzde %
Pozitif Sunum	49	38,9
Negatif Sunum	27	21,4
Nötr Sunum	50	39,7
Toplam	126	100,0

Elde edilen verilerin ışığında sitenin süreçle ilgili haberlerin sunumunda en çok nötr sunum tercih edilmekle beraber pozitif sunum da buna çok yakın değerdedir. (nötr sunum 50 haber, %39,7 ve pozitif sunum 49 haber , %38,9). Süreçle ilgili haberlerin

sunumunda olumsuzluk yansıtılması ise daha az bir değerdedir. 27 haberde negatif bir sunum şekli tercih edilmiştir. Buradan Sitenin sürece olumsuz yaklaşmadığı çıkarılabilir.

Tablo 16: Milliyet.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde İşlenen Temalar

Süreçle İlgili Haberlerde İşlenen Temalar	Sayı	(%)
Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması	49	44,5
Süreç içerisinde yeni aşamaların anlatılması ve değerlendirilmesi	22	20,0
Terörün sona ermesi için sürecin desteklenmesinin savunulması	10	9,1
Süreçte açıklanmayan gizli pazarlıklarla ülkenin bölüneceği iddiası	9	8,2
Geçmişten günümüze sorundaki gelişmelerin basındaki anlatımı	6	5,5
Süreçte sosyal, siyasal ve kültürel gelişmelerin topluma yansımaları teması	6	5,5
CHP-MHP ve sürece karşı olanların eleştirilmesi	3	2,7
Kürt halkının hak taleplerinin karşılanmasının savunulması	3	2,7
Kurulacak kalıcı barışla demokrasinin daha iyi gelişeceğinin savunulması	1	0,9
Sorununun ortak aklın oluşturulması ile çözülebileceğinin savunulması	1	0,9
Toplam	111	100,0

Tabloya 16'ya göre sitede en çok işlenen tema "Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması" olmuştur. %44,5 oranında ve 49 haber bu tema ile işlenmiştir. Bundan sonraki işlenen en fazla tema ise "Süreç içerisinde yeni aşamaların anlatılması ve değerlendirilmesi" olmuştur. Sitede verilen süreç haberlerinde en az işlenen temalar ise "Kurulacak kalıcı barışla demokrasinin daha iyi gelişeceğinin savunulması" ve "Sorununun ortak aklın oluşturulması ile çözülebileceğinin savunulması" temalarıdır. Bu temalar yalnızca birer haberde ve %0,9 oranında verilmiştir. En çok işlenen bu temalarda daha çok sürecin işlemesine yönelik olumsuzluklar ve süreçte olan değişiklikler ve yeniliklere vurgu yapılmıştır.

Tablo 17: Milliyet.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Sürecin İsimlendirilmesi

Sürecin İsimlendirilmesi	Sayısı	Yüzde %
Çözüm Süreci	130	64,4
Demokratik Açılım	31	15,3
Barış Süreci	15	7,4
Demokratik Çözüm	11	5,4
Açılım Süreci	8	4,0
Kürt Açılımı	6	3,0
Müzakere Süreci	1	0,5
İmralı Süreci	-	-
Pazarlık Süreci	-	-
Demokrasi Süreci	-	-
Demokratikleşme Açılımı	-	-
Milli Birlik ve Bütünlük Projesi	-	-
Kardeşlik ve Huzur Projesi	-	-
Toplam	202	100,0

Sürecin isimlendirmesine yönelik bulgulara göre haberlerde süreçle ilgili “Çözüm Süreci” ismi diğer isimlere göre daha çok kullanılmış olup 130 kez verilmiştir. “Demokratik Açılım” 31 kez ve “Barış Süreci” ismi ise 15 kez kullanılmıştır. Çözüm sürecinin isimlendirilmesinde en az kullanılan isim ise “Müzakere Süreci” olmuştur. Bu isim yalnızca bir haberde kullanılmıştır. Çözüm sürecinin isimlendirilmesinde “ İmralı Süreci, Pazarlık Süreci, Demokrasi Süreci, Demokratikleşme Açılımı, Milli Birlik ve Bütünlük Projesi, Kardeşlik ve Huzur Projesi” isimleri hiç kullanılmamıştır.

Tablo 18: Milliyet.com.tr Haber Sitesinde Sorunun Kaynağını Belirten Kelimeler

Sorunun Kaynağını	Sayısı	Yüzde %
Kürt Sorunu	33	97,1
Güneydoğu Sorunu	1	2,9
PKK Sorunu	-	-
Demokrasi Sorunu	-	-
Güvenlik Sorunu	-	-
Terör sorunu	-	-
Toplam	34	100,0

Verilerin çözümlenmesi sonucu ulaşılan bulgulara göre süreç haberlerinde sorunun kaynağını belirten kelimelerden en sık kullanılanın “Kürt Sorunu” olduğu tespit edilmiştir. Kelime, 33 kez ve %97,1 oranında kullanılmıştır. Süreç haberlerinde sorunun

kaynağını belirten kelimelerden en az kullanılan ise “Kürt Sorunu” olmuştur. Sorunun kaynağı olarak kullanılmayan kelimeleri ise “PKK Sorunu, Demokrasi Sorunu, Güvenlik Sorunu, Terör Sorunu” oluşturmuştur.

Tablo 19: Milliyet.com.tr Haber Sitesinde Süreçle İlgili Sık Kullanılan Kelimeler

Savaş Teması			Barış Teması		
Kelimeler	Sayı	Yüzde %	Kelimeler	Sayı	Yüzde %
Güvenlik G.	227	22,6	Çözüm	222	26,2
Terör	203	20,2	Barış/Sulh	127	15,0
Saldırı	97	9,7	Anayasa	100	11,8
Sorun	95	9,5	Mit	80	9,4
Şehit	76	7,6	Birlik/Ber.	80	9,4
Sınır	71	7,1	Kardeş	52	6,1
Terörist	62	6,2	Demokrasi	49	5,8
Savaş	38	3,8	Kürdistan	48	5,7
Risk/Tehdit	34	3,4	Umut	32	3,8
Ölüm	25	2,5	Müzakere	14	1,7
Kan	22	2,2	Başkanlık	13	1,5
Bölünme	15	1,5	ABD	12	1,4
Gizli	14	1,4	Dil/Kürtçe	8	0,9
Yabancı	14	1,4	Dost	5	0,6
Düşman	11	1,1	Pazarlık	3	0,4
Gözyaşı	1	0,1	Özerklik	3	0,4
Toplam	1005	100,0	Toplam	848	100,0

Tablo 19’a göre haberlerde süreçle ilgili en sık kullanılan kelimeler savaş ve barış temalı olarak ikiye ayrılmıştır. Savaş temalı kelimelerden en sık kullanılan kelimeleri Güvenlik G. ve terör kelimeleri oluşturmuştur. Güvenlik G. 227 kez, %22,6 oranında ve terör 203 kez %20,2 oranında kullanılmıştır. Saldırı, sorun ve şehit kelimeleri de sık kullanılan kelimeler arasındadır. Savaş temasında en az kullanılan kelimeler ise bir kez kullanılan gözyaşı kelimesidir. Barış temasında süreçle ilgili en sık kullanılan kelimeler ise Çözüm, Barış/sulh, anayasa, birlik/beraberlik, mit kelimeleridir. Barış temasında en az kullanılan kelimeler özerklik, dost ve pazarlık kelimeleridir.

Tablo 20: Milliyet.com.tr Haber Sitesinde Sürecin Taraflarını Belirten Kelimeler

Sürecin Taraflarını Belirten Kelimeler	Sayı	Yüzde %
PKK/Örgüt/KCK	408	20,3
İktidar/Hükümet/AKP	293	14,5
BDP/DTP/HDP	252	12,5
Türk	243	12,1
A. Öcalan/İmralı/Apo/PKK Elebaşı	238	11,8
Recep Tayyip Erdoğan/ Başbakan	236	11,7
Kürt	165	8,2
Kandil/M. Karayılan/C. Bayık	78	3,9
Devlet/Ankara	57	2,8
Selahattin Demirtaş	23	1,1
Muhalefet	21	1,0
Toplam	2014	100,0

Sitede verilen süreçle ilgili haberlerde sürecin taraflarını belirten kelimelerden en sık kullanılan kelime “ PKK/Örgüt/KCK” olmuştur. Diğer kelimelere oranı %20,3 olup 408 kez kullanılmıştır. Bundan başka İktidar/hükümet/AKP, BDP/DTP/HDP, Türk, A. Öcalan/İmralı/Apo/PKK Elebaşı, Recep Tayyip Erdoğan/ Başbakan kelimeleri de sık kullanılan kelimeler arasındadır. Selahattin Demirtaş (23, %1,1) ve Muhalefet (21, %1,0) kelimeleri ise bu kelimelere oranla daha az kullanılmıştır.

5.3. Sabah.com.tr Haber Sitesinin Bulguları

Tablo 21: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haber ve Haber İmgelerinin Sayıları

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Haber Sayısı	19	4	3	11	8	27	72
Metin Haber Sayısı	16	1	1	8	6	21	53
Metin + Fotoğraf Haber Sayısı	3	3	2	3	2	6	19
Okuyucu Yorumlu Haber Sayısı	12	4	3	8	4	2	33
Fotoğraf Sayısı	71	54	76	115	5	6	327
Okuyucu Yorum Sayısı	127	130	1175	308	105	36	1881

2009-2014 yılları arasında sitede süreçle ilgili toplam haber sayısı 72'dir. . Süreçle ilgili en çok haber 2014 yılında yayımlanmış (27), en az haber ise 2011 yılında yayımlanmıştır (3). Sitede süreçle ilgili haberlerden fotoğraflı haber sayısı metin haber sayısından daha az olup metin haber sayısı fotoğraflı haber sayısının iki katından daha fazladır (metin haber sayısı 53, fotoğraflı haber sayısı 19). Sitede süreçle ilgili yayımlanan

haberlerde toplam 327 fotoğraf ulunup bunların en fazlası 2012 yılında haberlerle birlikte verilmiştir (115 fotoğraf). Fotoğrafi haber sayısı metin haber sayısından az olmasına rağmen fotoğraf sayısı fazladır. Süreç haberlerine 33 yorum yapılmış ve bunların en fazlası 2012’ de yapılmıştır (308 yorum) En az yorum da 2014 yılındadır (36 yorum). Haberlere yapılan toplam yorum sayısı 1881’dir.

Tablo 22: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Gözlenen Amaç

Süreçle İlgili Haberlerde Gözlenen Amaçlar	Sayısı	Yüzde %
Değişiklik sürecini anlatma	25	34,7
Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma	15	20,8
Hükümet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma	12	16,7
Muhalefet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma	9	12,5
Diğer görüşleri yansıtma	6	8,3
Basının sürece ilişkin görüşlerini yansıtma	3	4,2
Hükümet ve muhalefet üyelerinin görüşlerini yansıtma	2	2,8
STK’nın görüşlerini yansıtma	-	-
Toplam	72	100,0

Elde edilen verilere göre süreçle ilgili haberlerde gözlenen amaçlar incelendiğinde en fazla yer verilen amacın 25 haberde ve %34,7 oranında “Değişiklik sürecini anlatma” olduğu görülmektedir. Bundan sonra gelen “Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma” ise 15 haberde yer almış ve %20,8 oranında yer kaplamıştır. Haberlerde en az yer alan amaçlar ise iki haber ve %2,8 olan “Hükümet ve muhalefet üyelerinin görüşlerini yansıtma” ve üç haberde yer alıp %4,2 oranında yer alan “Basının sürece ilişkin görüşlerini yansıtma” olmuştur. “STK’nın görüşlerini yansıtma” ise sabah.com.tr haber sitesinin haberlerinde yer almamıştır.

Tablo 23: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Niteliği

Haberlerin Nitelikleri	Sayısı	Yüzde %
Açıklama	64	88,9
İddia	5	6,9
Destek	2	2,8
Eleştiri	1	1,4
Toplam	72	100,0

Sabah.com.tr haber sitesinin çözüm süreci ile ilgili haberleri büyük çoğunlukla süreçle ilgili açıklama yapma niteliğinde verilmiştir. Açıklama niteliğinde olan haberlerin sayısı 64, diğer haberlere oranı ise %88,9'dur. Beş haber süreçle ilgili iddia içermekte, iki haber süreci destekleyecek ifadeler yer vermekte ve bir haber de süreci eleştirmektedir.

Tablo 24: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Kaynağı

Haberlerin Kaynakları	Sayısı	Yüzde %
Devlet Kurumları	38	52,8
AKP	15	20,8
DTP/BDP/HDP	8	11,1
Basın Kuruluşları	4	5,6
Diğer	4	5,6
Hükümet ve Muhalefet	2	2,8
MHP	1	1,4
CHP	-	-
STK	-	-
Toplam	72	100,0

Sitenin süreçle ilgili haberlerinin büyük oranda kaynağını devlet kurumları ve AKP oluşturmaktadır. 38 haber devlet kurumlarını kaynak edinmiş (%52,8) ve 15 haber de AKP'yi kaynak edinerek verilmiştir (%20,8). Haberlerin kaynaklarından en az rastlananlar ise MHP ile hükümet ve muhalefet olmuştur. CHP ve STK ise haber kaynaklarında yerini almamışlardır.

Tablo 25: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Sunum Şekli

Haberlerin Sunum Şekli	Sayısı	Yüzde %
Pozitif Sunum	21	29,2
Negatif Sunum	13	18,1
Nötr Sunum	38	52,8
Toplam	72	100,0

Haberlerin incelenmesi sonucu çıkan bulgulara göre sabah.com.tr haber sitesinin Çözüm Süreci'ne ilişkin verilen haberler nötr bir tutumla verilmeye çalışılmıştır. Haberlerin yarısından fazlası 38 haber, (%52,8) çözüm sürecine ilişkin olumlu ya da olumsuz ifade içermeyen nötr bir şekilde verilmiştir. Bu bulguya en yakın ikinci bir sunum şekli ise haberlerde çözüm süreci ile ilgili olumlu olay ve fikirlerin yansıtıldığı pozitif sunum olmuştur. Pozitif sunum 21 haberde ve %29,2 oranında görülmüştür. Haberlerin sunumunda en az kullanılan ise negatif sunum olmuştur. On üç haber çözüm süreci ile ilgili olumsuz fikir ve olayların yansıtıldığı negatif bir şekilde verilmiştir.

Tablo 26: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde İşlenen Temalar

Süreçle İlgili Haberlerde İşlenen Temalar	Sayı	(%)
Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması	25	36,2
Süreç içerisinde yeni aşamaların anlatılması ve değerlendirilmesi	22	31,9
Süreçte açıklanmayan gizli pazarlıklarla ülkenin bölüneceği iddiası	8	11,6
Kurulacak kalıcı barışla demokrasinin daha iyi gelişeceğini savunulması	5	7,2
Terörün sona ermesi için sürecin desteklenmesinin savunulması	5	7,2
Geçmişten günümüze sorundaki gelişmelerin basındaki anlatımı	2	2,9
CHP-MHP ve sürece karşı olanların eleştirilmesi	1	1,4
Süreçte sosyal, siyasal ve kültürel gelişmelerin topluma yansımaları teması	1	1,4
Kürt halkının hak taleplerinin karşılanmasının savunulması	-	-
Sorununun ortak aklın oluşturulması ile çözülebileceğinin savunulması	-	-
Toplam	69	100,0

Sitede süreçle ilgili haberlerde en çok işlenen temalar “Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması” (25 haber, %36,2) ve “Süreç içerisinde yeni aşamaların anlatılması ve değerlendirilmesi” (22 haber, %31,9)dir. Süreçle ilgili haberlerde en az işlenen temalar ise “CHP-MHP ve sürece karşı olanların eleştirilmesi” ve “Süreçte sosyal, siyasal ve kültürel gelişmelerin topluma yansımaları teması” olmuştur. Bu temalar birer haberde yer almıştır. Haberlerde “Kürt halkının hak taleplerinin

karşılanmasının savunulması” ve “Sorununun ortak aklın oluşturulması ile çözülebileceğinin savunulması” temaları işlenmemiştir.

Tablo 27 Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Sürecin İsimlendirilmesi

Sürecin İsimlendirilmesi	Sayısı	Yüzde %
Çözüm Süreci	74	61,2
Demokratik Açılım	28	23,1
Açılım Süreci	6	5,0
Kürt Açılımı	6	5,0
Barış Süreci	4	3,3
Demokrasi Süreci	1	0,8
Kardeşlik ve Huzur Projesi	1	0,8
Demokratik Çözüm	1	0,8
Demokratikleşme Açılımı	-	-
Milli Birlik ve Bütünlük Projesi	-	-
İmralı Süreci	-	-
Müzakere Süreci	-	-
Pazarlık Süreci	-	-
Toplam	121	100,0

Haberlerin süreci isimlendirmesinin belirlenmesi için yapılan incelemede yetmiş dört haberde ve %61,2 oranında sürecin “Çözüm Süreci” olarak isimlendirildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bundan sonra kullanılan en fazla ikinci isim ise yirmi sekiz haberde kullanılan “Demokratik Açılım” olmuştur. Haberlerde süreçle ilgili en az kullanılan isimler ise “Demokrasi Süreci”, “Kardeşlik ve Huzur Projesi” ve “Demokratik Çözüm” dür. Bu isimler birer haberde yer almıştır. “Demokratikleşme Açılımı, Milli Birlik ve Bütünlük Projesi, İmralı Süreci, Müzakere Süreci, Pazarlık Süreci” isimleri ise haberlerde yer almamıştır.

Tablo 28: Sabah.com.tr Haber Sitesinde Sorunun Kaynağını Belirten Kelimeler

Sorunun Kaynağını	Sayısı	Yüzde %
Kürt Sorunu	19	100,0
Terör sorunu	-	-
PKK Sorunu	-	-
Demokrasi Sorunu	-	-
Güvenlik Sorunu	-	-
Güneydoğu Sorunu	-	-
Toplam	19	100,0

Haberler incelendiğinde sorunun kaynağı olarak bütün haberlerde sadece “Kürt Sorunu” kelimesi kullanılmış, sorunun kaynağı olarak başka bir kelimeye yer verilmemiştir.

Tablo 29: Sabah.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Sık Kullanılan Kelimeleri

Savaş Teması			Barış Teması		
Kelimeler	Sayı	Yüzde %	Kelimeler	Sayı	Yüzde %
Terör	159	23,9	Çözüm	119	24,8
Güvenlik G.	118	17,7	Anayasa	84	17,5
Saldırı	89	13,4	Birlik/Ber.	58	12,1
Sorun	79	11,9	Mit	51	10,6
Şehit	74	11,1	Demokrasi	44	9,2
Sınır	41	6,2	Barış/Sulh	41	8,6
Terörist	38	5,7	Kardeş	41	8,6
Risk/Tehdit	15	2,3	Umut	12	2,5
Savaş	13	2,0	Dil/Kürtçe	6	1,3
Ölüm	10	1,5	Başkanlık	5	1,0
Bölünme	8	1,2	ABD	5	1,0
Düşman	6	0,9	Dost	3	0,6
Gizli	6	0,9	Müzakere	3	0,6
Yabancı	5	0,8	Özerklik	3	0,6
Kan	3	0,5	Pazarlık	2	0,4
Gözyaşı	2	0,3	Kürdistan	2	0,4
Toplam	660	100,0	Toplam	438	100,0

Süreçle ilgili haberlerde savaş temasında en sık kullanılan kelimeler, terör, güvenlik g., saldırı, saldırı, sorun, şehit kelimeleridir. Savaş temasında en az kullanılan kelimeler ise, kan ve gözyaşı kelimeleri olmuştur. Barış temasında en sık kullanılan kelimeler çözüm, anayasa, birlik/beraberlik ve mit kelimeleridir. Barış temasında en az kullanılan kelimeler ise, dost, müzakere, özerklik, pazarlık ve Kürdistan kelimeleridir.

Tablo 30: Sabah.com.tr Haber Sitesinde Sürecin Taraflarını Belirten Kelimeler

Sürecin Taraflarını Belirten Kelimeler	Sayı	Yüzde %
PKK/Örgüt/KCK	146	17,1
BDP/DTP/HDP	143	16,7
Recep Tayyip Erdoğan/ Başbakan	127	14,9
A. Öcalan/İmralı/Apo/PKK Elebaşı	112	13,1
İktidar/Hükümet/AKP	104	12,2
Kürt	73	8,5
Devlet/Ankara	60	7,0
Türk	35	4,1
Kandil/M. Karayılan/C. Bayık	19	2,2
Selahattin Demirtaş	21	2,5
Muhalefet	14	1,6
Toplam	854	100,0

İncelenen veriler ışığında süreç haberlerinin taraflarını belirlemeye yönelik çalışmada haberlerde en çok PKK/Örgüt/KCK ve BDP/ DTP HDP/ sürecin tarafları olarak yer almıştır. Muhalefet ise, sürecin taraflarına yönelik haberlerde en az geçen kelimedir, on dört kez geçmiştir.

5.4. Zaman.com.tr Haber Sitesinin Bulguları

Tablo 31: Zaman.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haber ve Haber İmgelerinin Sayıları

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Haber Sayısı	22	9	2	13	12	18	76
Metin Haber Sayısı	13	5	2	5	3	5	33
Metin + Fotoğraf Haber Sayısı	9	4	-	7	9	25	54
Okuyucu Yorumlu Haber Sayısı	-	-	-	-	-	-	-
Fotoğraf Sayısı	9	31	-	8	9	130	187
Okuyucu Yorum Sayısı	-	-	-	-	-	-	-

Zaman.com.tr haber sitesinden elde edilen verilere göre 2009-2014 yılları arasında süreçle ilgili toplam yetmiş altı haber yayımlanmıştır. En çok haber 2009 yılında, en az haber ise 2011'de yayımlanmıştır. Fotoğraflı haber sayısı metin haber sayısına göre daha fazla olup 54 fotoğraflı haber vardır. Bu haberlerde toplam 187 fotoğraf kullanılmıştır. En fazla fotoğraflı haber 2014 yayımlanmıştır (25 haber). 2011'de ise

süreçle ilgili hiç fotoğraflı haber yayımlanmamıştır. Sitede süreçle ilgili haberlere yorum da yapılmamıştır.

Tablo 32: Zaman.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Gözlenen Amaç

Süreçle İlgili Haberlerde Gözlenen Amaçlar	Sayısı	Yüzde %
Değişiklik sürecini anlatma	26	34,2
Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma	15	19,7
Diğer görüşleri yansıtma	12	15,8
Hükümet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma	10	13,2
Muhalefet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma	8	10,5
Basının sürece ilişkin görüşlerini yansıtma	3	3,9
STK'nın görüşlerini yansıtma	2	2,6
Hükümet ve muhalefet üyelerinin görüşlerini yansıtma	-	-
Toplam	76	100,0

Süreçle ilgili haberlerde en fazla gözlenen amaç “Değişiklik sürecini anlatma” olmuştur. 26 haberde yer alıp oranı %34,2’dir. Bundan sonraki en fazla gözlenen amaç ise “Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma” olmuştur. Süreçle ilgili haberlerde “Hükümet ve muhalefet üyelerinin görüşlerini yansıtma” amacı yer almazken “STK’nın görüşlerini yansıtma” amacı iki haberde yer almıştır.

Tablo 33: Zaman.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Niteliği

Haberlerin Nitelikleri	Sayısı	Yüzde %
Açıklama	62	81,6
İddia	7	9,2
Eleştiri	4	5,3
Destek	3	3,9
Toplam	76	100,0

Sitede süreç ile ilgili haberler en çok açıklama niteliğinde verilmiştir. Açıklama şeklinde verilen 62 haberin diğerlerine oranı %81,6’dır. Yedi haber süreçle ilgili iddia içerirken dört haber eleştiri, üç haber de destek niteliğinde verilmiştir.

Tablo 34: Zaman.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Kaynağı

Haberlerin Kaynakları	Sayısı	Yüzde %
Devlet Kurumları	38	50,0
AKP	11	14,5
DTP/BDP/HDP	10	13,2
Basın Kuruluşları	6	7,9
STK	5	6,6
Diğer	4	5,3
MHP	2	2,6
CHP	-	-
Hükümet ve Muhalefet	-	-
Toplam	76	100,0

Zaman.com.tr haber sitesinde verilen Çözüm Süreci haberlerinin yarısının kaynağını devlet kurumları oluşturmuştur. AKP de %14,5'ini oluşturmuş ve on bir haberde yer almıştır. MHP iki habere kaynaklık ederken CHP ve Hükümet ve Muhalefet zaman.com.tr haber sitesinin Çözüm Süreci haberlerine kaynaklık etmemiştir.

Tablo 35: Zaman.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinin Sunum Şekli

Haberlerin Sunum Şekli	Sayısı	Yüzde %
Pozitif Sunum	23	30,3
Negatif Sunum	15	19,7
Nötr Sunum	38	50,0
Toplam	76	100,0

Sitede yer alan süreç haberlerinin yarısı nötr bir sunumla verilmiştir. Bundan sonra en fazla olan pozitif sunum 23 haberde ve %30,3 oranında haberlerde verilmiştir. Negatif sunum ise 15 haberde yer alıp %19,7 oranında verilmiştir.

Tablo 36: Zaman.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde İşlenen Temalar

Süreçle İlgili Haberlerde İşlenen Temalar	Sayı	(%)
Süreç içerisinde yeni aşamaların anlatılması ve değerlendirilmesi	23	29,5
Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması	23	29,5
Süreçte açıklanmayan gizli pazarlıklarla ülkenin bölüneceği iddiası	13	16,7
Terörün sona ermesi için sürecin desteklenmesinin savunulması	9	11,5
Geçmişten günümüze sorundaki gelişmelerin basındaki anlatımı	5	6,4
Süreçte sosyal, siyasal ve kültürel gelişmelerin topluma yansımaları teması	3	3,8
Kurulacak kalıcı barışla demokrasinin daha iyi gelişeceğini savunulması	2	2,6
CHP-MHP ve sürece karşı olanların eleştirilmesi	-	-
Kürt halkının hak taleplerinin karşılanmasının savunulması	-	-
Sorununun ortak aklın oluşturulması ile çözülebileceğinin savunulması	-	-
Toplam	78	100,0

Tablo 36'ya göre haberlerde en çok işlenen temalar “Süreç içerisinde yeni aşamaların anlatılması ve değerlendirilmesi” ile “Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması” temalarıdır. Bu temalar yirmi üç haberde işlenmiştir. Süreç haberlerinde en az işlenen temalar ise, “Kurulacak kalıcı barışla demokrasinin daha iyi gelişeceğini savunulması”, “Süreçte sosyal, siyasal ve kültürel gelişmelerin topluma yansımaları teması” temalarıdır. Haberlerde verilmeyen temalar ise, “CHP-MHP ve sürece karşı olanların eleştirilmesi”, “Kürt halkının hak taleplerinin karşılanmasının savunulması” ve “Sorununun ortak aklın oluşturulması ile çözülebileceğinin savunulması” temalarıdır.

Tablo 37: Zaman.com.tr Haber Sitesinin Süreçle İlgili Haberlerinde Sürecin İsimlendirilmesi

Sürecin İsimlendirilmesi	Sayısı	Yüzde %
Çözüm Süreci	47	44,3
Demokratik Açılım	22	20,8
Kürt Açılımı	12	11,3
Barış Süreci	8	7,5
Açılım Süreci	5	4,7
Demokratikleşme Açılımı	4	3,8
Kardeşlik ve Huzur Projesi	3	2,8
Müzakere Süreci	3	2,8
Milli Birlik ve Bütünlük Projesi	1	0,9
Demokratik Çözüm	1	0,9
İmralı Süreci	-	-
Pazarlık Süreci	-	-
Demokrasi Süreci	-	-
Toplam	106	100,0

Sitede süreçle ilgili en çok kullanılan isim olan “Çözüm Süreci” kırk yedi kez ve %44,3 oranında kullanılmıştır. Bundan sonra en çok kullanılan isim “Demokratik Açılım” olmuştur. Süreçle ilgili en az kullanılan isimler de “Demokratik Çözüm” ve “Milli Birlik ve Bütünlük Projesi” dir. Bu isimler bir defa kullanılmıştır. “İmralı Süreci, Pazarlık Süreci ve Demokrasi Süreci” isimleri zaman.com.tr haber sitesinin Çözüm Süreci’nin isimlendirilesine yönelik hiç kullanılmamıştır.

Tablo 38: Zaman.com.tr Haber Sitesinde Sorunun Kaynağını Belirten Kelimeler

Sorunun Kaynağı	Sayısı	Yüzde %
Kürt Sorunu	26	83,9
Terör sorunu	3	9,7
Demokrasi Sorunu	1	3,2
Güneydoğu Sorunu	1	3,2
Güvenlik Sorunu	-	-
PKK Sorunu	-	-
Toplam	31	100,0

Zaman.com.tr haber sitesinde sorunun kaynağını belirtmek için en sık kullanılan kelime “Kürt Sorunu” olmuştur. Yirmi altı kez kullanılan kelime %83,9 oranında kullanılmıştır. “Terör Sorunu” üç kez, “Demokrasi Sorunu” ve “Güneydoğu Sorunu” da

bir kez kullanılmıştır. “Güvenlik Sorunu ve PKK Sorunu” kelimeleri sorunun kaynağına yönelik hiç kullanılmamıştır.

Tablo 39: Zaman.com.tr Haber Sitesinde Süreçle İlgili Sık Kullanılan Kelimeler

Savaş Teması			Barış Teması		
Kelimeler	Sayı	Yüzde %	Kelimeler	Sayı	Yüzde %
Güvenlik G.	294	24,7	Çözüm	110	17,7
Terör	229	19,3	Anayasa	96	15,5
Saldırı	228	19,2	Barış/Sulh	82	13,2
Şehit	101	8,5	Mit	79	12,7
Sorun	85	7,2	Birlik/Ber.	60	9,7
Sınır	65	5,5	Kardeş	46	7,4
Terörist	63	5,3	Demokrasi	37	6,0
Savaş	42	3,5	Başkanlık	26	4,2
Ölüm	20	1,7	Dil/Kürtçe	21	3,4
Kan	15	1,3	Umut	19	3,1
Yabancı	13	1,1	ABD	15	2,4
Bölünme	13	1,1	Müzakere	13	2,1
Risk/Tehdit	10	0,8	Dost	8	1,3
Gizli	5	0,4	Kürdistan	5	0,8
Düşman	3	0,3	Pazarlık	2	0,3
Gözyaşı	2	0,2	Özerklik	2	0,3
Toplam	1188	100,0	Toplam	621	100,0

Zaman.com.tr haber sitesinde süreçle ilgili en sık kullanılan kelimeler savaş temasında güvenlik g., terör, saldırı, şehit ve sorun kelimeleridir. En az kullanılan kelimeler ise gizli, düşman ve gözyaşı kelimeleridir. Barış temasında en sık kullanılan kelimeler çözüm, anayasa barış/sulh ve mit kelimeleridir. Bu temada süreçle ilgili en az kullanılan kelimeler ise Kürdistan, pazarlık ve özerklik kelimeleridir.

Tablo 40: Zaman.com.tr Haber Sitesinde Sürecin Taraflarını Belirten Kelimeler

Sürecin Taraflarını Belirten Kelimeler	Sayı	Yüzde %
A. Öcalan/İmralı/Apo/PKK Elebaşı	91	6,5
PKK/Örgüt/KCK	317	22,5
Recep Tayyip Erdoğan/ Başbakan	207	14,7
BDP/DTP/HDP	196	13,9
İktidar/Hükümet/AKP	193	13,7
Devlet/Ankara	52	3,7
Kürt	82	5,8
Türk	139	9,9
Kandil/M. Karayılan/C. Bayık	54	3,8
Selahattin Demirtaş	53	3,8
Muhalefet	25	1,8
Toplam	1382	100,0

Çözüm Süreci'nin taraflarını belirten kelimeler zaman.com.tr haber sitesinde en çok 317 kez kullanılan "PKK/Örgüt/KCK" dir. Bunu takip eden "Recep Tayyip Erdoğan/ Başbakan" kelimeleri 207 kez kullanılmıştır. "BDP/DTP/HDP" ve "İktidar/Hükümet/AKP" de sık kullanılan ve tarafları belirten kelimeler olmuştur. Sitede sürecin taraflarına yönelik en az kullanılan tarafı "Muhalefet" olmuştur.

5.2. Haber Sitelerinin Karşılaştırılması

Bu bölümde araştırma için frekans ve kategori tekniğine göre yapılan içerik analizi sonuçları, oluşturulan tablo ve grafiklere göre incelenecektir.

5.2.1.Frekans Analizi

İçerik analizinde frekans analizi, bir metin yapısı içindeki aynı anlam ve şekildeki sözcüklerin tekrarlanma sıklıklarını ortaya çıkarmak olarak anlaşılabilir. Böylece farklı sözcüklerin tekrarlanma sıklıkları arasında bir ilişki kurularak veya kurulamayarak bir sonuca ulaşılmaya çalışılır.

Bu çalışma, 01.01.2009 - 31.12.2014 tarihleri arasında, Hürriyet, Milliyet, Sabah, Zaman medya kuruluşlarının İnternet haber siteleri olan www.hurriyet.com.tr, www.milliyet.com.tr, www.sabah.com.tr, www.zaman.com.tr İnternet haber sitelerinde yayımlanan adli ve siyasi içerikli haber sınırlılıkları içindedir. 386 haber üzerinde ve haberin fotoğrafla kullanımı, habere yapılan okuyucu yorumları, toplam haber ve okuyucu yorumlarını ayrıca sürecin ismi, sorunun kaynağını, sürecin taraflarını, sık kullanılan savaş ve barış temalı sözcüklerin özelliklerine göre seçilen anahtar kelimelere göre frekans analizi yapılmıştır.

5.2.1.1. Süreçle İlgili Haber ve Haber Unsurlarının Kullanımı

2009-2014 yılları arasında, www.hurriyet.com.tr, www.milliyet.com.tr, www.sabah.com.tr, www.zaman.com.tr isimli İnternet haber sitelerinde, çözüm süreciyle ilgili frekans analizleri yapılmıştır. Analiz konuları; toplam haber sayısı, metin haber sayısı, fotoğraf destekli metin haber sayısı, okuyucu yorumlu haber sayısı, haberde fotoğraf kullanımı, okuyucu yorumlu haber sayısı ve süreçle ilgili yapılan yorumlara göre belirlenmiştir.

Ortaya çıkan sonuçlara göre çözüm süreciyle ilgili haberler ve haber unsurlarının kullanım sıklıkları şöyledir:

5.2.1.1.1. Çözüm Süreci İle İlgili Toplam Haberler

Süreçle ilgili haber sitelerinde yayımlanan haberler 2009-2014 yıllarına ve yayımlandıkları haber sitelerine göre aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Buna göre söz

konusu haber sitelerinin gerek kendi aralarında gerekse de sadece kendi içinde yıllık değişimler görülmektedir.

Tablo 41: Haberlerin Yıllara Göre Dağılımı

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Hürriyet	14	8	4	11	14	64	115
Milliyet	17	16	5	12	17	59	126
Sabah	19	4	3	11	8	27	72
Zaman	22	9	2	13	12	18	76
Toplam	72	37	14	47	51	168	389

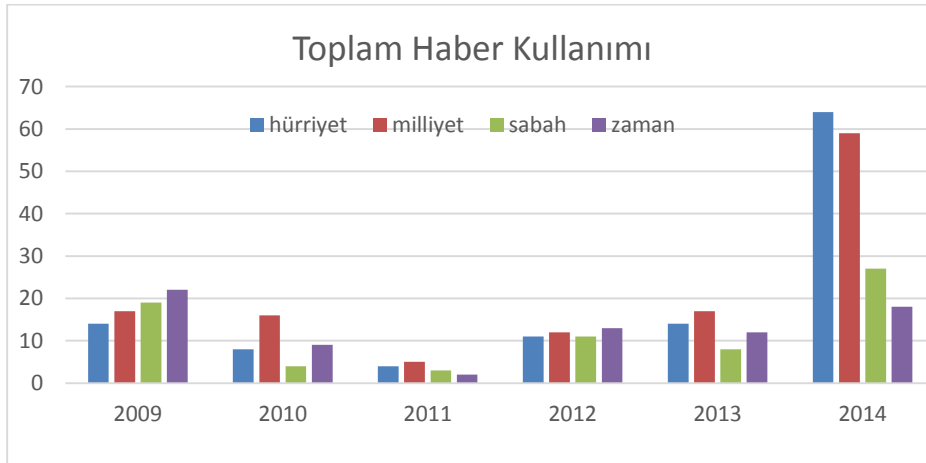
Tablo 41'e göre 2009-2014 yılları arasında çözüm süreciyle ilgili yapılan toplam haber sayısının yıllara göre dağılımında milliyet.com.tr 126 haber sayısı ile birinci olurken, hürriyet.com.tr 115 toplam sayısı ile ikinci olmuştur. Bu dönem içinde zaman.com.tr 76 haber sayısı ile üçüncü, sabah.com.tr ise 72 haber sayısı ile dördüncü sırada gelmektedir. Yıllar içinde dört ulusal haber sitesinin haber sayısı değişimi incelendiğinde, sürecin başlangıcı olarak 2009 yılından 2014 yılına kadar düzenli bir artış görülmemektedir. 2011 yılı toplam haber üretimi açısından 14 haber üretimi ile en az haber üretiminin olduğu yıl olması, bir şekilde başladığı öğrenilen çözüm sürecinde ayrıntıların, tarafların kim olduğu, hangi kanallarla iletişime geçtikleri 2011 yılındaki gelişmelerde ortaya çıkmıştır. Örneğin söz konusu ilk gelişmelerin Norveç'in Oslo kentinde terör örgütünün Avrupa sorumluları ile Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) yöneticileri arasında gerçekleşen gizli görüşmelere ait ses kayıtları medyaya sızmış. Terör örgütü yöneticisi Abdullah Öcalan'ın süreçte Kürt tarafını temsil ettiğinin kabul edilmiş. 2011 yılı içinde gerek Hakkâri'nin Çukurca ilçesinde askeri, gerekse de Şırnak'ın Uludere ilçesinde sivil vatandaşların yaşanan olaylarda hayatlarını kaybetmiştir. Hükümetin barış söylemlerine rağmen söz konusu gelişmelerin yaşanması yayım sitelerin bu konuda haberleştirme davranışlarını etkilediği söylenebilir.

2014 yılı 168 haber adediyle en fazla haber üretiminin yapıldığı yıl olarak dikkat çekmektedir. Toplam haber üretimindeki bu değişimi çözüm süreciyle ilgili olarak, 2009-2014 yılları arasında sürecin siyasi olarak ele alınmasındaki değişime ve olayın haberleşmesine bağlı olduğu sonucu çıkarılabilir. Önceki yıllara göre 2014 yılı içinde daha az şiddet eylemlerinin yaşanması, örgüte yönelik silah bırakma çağrılarının karşılık bulması, süreç içerisinde Akil Adamlar Heyeti gibi sürecin anlatılması, geliştirilmesi için

rol alan oluşumların ortaya çıkması, daha önce sürece katkı sağlamayan muhalefet gruplarının olumlu/olumsuz daha fazla görüş bildirmeleri, sürecin ülke içinde kalmayarak uluslararası alanda konuşulmasını hızlandırmıştır. Bunlara bağlı olarak bu yıl içinde karşılıklı atılan somut adımlar daha net ve daha fazla olmuş, haberleştirme açısından zengin bir yıl olmasını da beraberinde getirmiştir değerlendirmesi yapılabilir.

Süreçle ilgili en fazla haber, 2014 yılında verilmiştir. 2014 yılında süreç haberlerine en fazla yer veren site hürriyet.com.tr olmuştur. Bunu takip eden milliyet.com.tr 59 habere yer verirken sabah.com.tr 27 ve zaman.com.tr de 18 habere yer vermiştir. Haber siteleri, süreç haberlerine en az 2011 yılında yer vermişlerdir. 2011’de zaman.com.tr süreçle ilgili sadece 2 habere yer verirken sabah.com.tr 3, hürriyet.com.tr 4 ve milliyet.com.tr 5 habere yer vermiştir. Süreçle ilgili toplam haber sayısına bakıldığında 126 haberle milliyet.com.tr en çok haber verirken, 115 haberle hürriyet.com.tr ikinci sırada gelmektedir. 76 haberle zaman.com.tr üçüncü sırada yer alırken 72 haberle sabah.com.tr son sırada yer almaktadır.

Aşağıda, haberin yıllara göre değişim grafiğine bakıldığında, sitelerin haber üretim farklılıkları bir bütün olarak görülebilir.

Şekil 1: Toplam Haber Dağılım Kullanımı Dağılım Grafiği

Şekil 1’de görüleceği gibi 2014 yılı, haberleştirme faaliyetleri yönünden öne çıktığı açıkça görülmektedir. Haberlerin yıllara göre değişimine bakıldığında, çözüm süreci ile ilgili ilk gelişmelerin yaşandığı 2009 yılında haber sitelerinin ilgisi haberleştirme açısından 2011 yılına kadar düşmüştür. 2012 yılında ise sürece yönelik

haberleştirme ilgisi, süreçle ilgili yeni gelişmeleri kamuoyuna yansımaları, açıklanması vb. nedenlerle yeniden arttığı haber sayılarından anlaşılabilir. 2014 yılı da dâhil olarak geçen sürede haber siteleri süreçle ilgili haberleştirmelerinde farklılık göstermişlerdir.

5.2.1.1.2. zm Süreci ile İlgili Metin Haberler

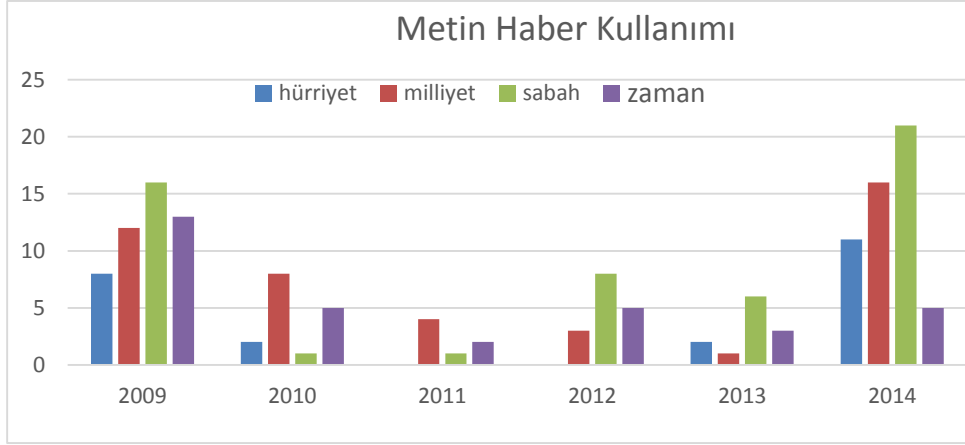
Metin haber, haberin yanında hiçbir yardımcı unsurun yer almadığı salt metinden oluşan haber olarak, araştırmada tanımlanmıştır. Yardımcı unsurlar ise fotoğraf, okuyucu yorumu, grafik vb. elemanlardan meydana gelmektedir Bu bağlamda incelenen sitelerde bu özelliğe sahip haberler ayrı olarak sınıflandırılarak frekans analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonuçlarının verildiği Tablo 42'ye göre;

Tablo 42: Metin Haberlerin Yıllara Göre Dağılımı

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Hürriyet	8	2	-	-	2	11	23
Milliyet	12	8	4	3	1	16	44
Sabah	16	1	1	8	6	21	53
Zaman	13	5	2	5	3	5	33
Toplam	49	16	7	16	12	53	153

zm süreci ile ilgili verilen metin haberler, haber sitelerinde en fazla 2014 yılında yer almıştır. Gazeteler 2014 yılında süreçle ilgili toplam 53 metin habere yer vermişlerdir. 2014 yılını verilen toplam 49 haberle 2009 yılı takip etmektedir. Süreçle ilgili en az metin haber ise 2011 yılında yapılmıştır. Süreç haberlerinin en fazla yer aldığı 2014'te sabah.com.tr 21 metin haberle birinci sıradadır. Zaman.com.tr ise sadece beş metin habere yer vermiştir. Hürriyet.com.tr 2011 ve 2012 yıllarında süreçle ilgili hiç metin haber vermezken diğerleri 2009-2014 arası yılların tamamında süreçle ilgili metin haberlerine yer vermiştir.

şekil 2'de metin haber dağılımlarının her dört haber sitesi için benzer değişim eğrisi çizdiği görülmektedir. Buna göre:

Şekil 2: Toplam Metin Haber Kullanımı Dağılım Grafiği

2009 yılındaki ilk gelişmelerle ilgili fazla bilgi olmaması, süreç içerisindeki aktörlerin bilinmemesi vb. nedenlerden dolayı haberler daha çok metin olarak verilmiştir. Takip eden yıllara bakıldığında haberler yardımcı unsurlarla desteklenmiş, 2014 yılında ise haberlerin tekrar metin üzerinden verilmesinde artış olmuştur. 2009'dan yılından farklı olarak 2014 yılında söz konusu haber sitelerinin haberlerinde daha az yardımcı unsur kullanarak haber vermiştir. 2013 yılında ortaya çıkan Gezi parkı olayları ve 17-25 Aralık yolsuzluk iddialarına yönelik hükümetin yaklaşım tarzı, Turkuaz Medya Grubu, Doğan Medya Grubu, Feza Gazetecilik Grubu, Samanyolu Yayın Grubu'nun hükümete muhalif duruma gelmiştir. Böylece yayım politikalarında, hükümet ve hükümet üyelerini sıklıkla yer aldığı çözüm süreci haberleri, daha az görselle verildiği söylenebilir.

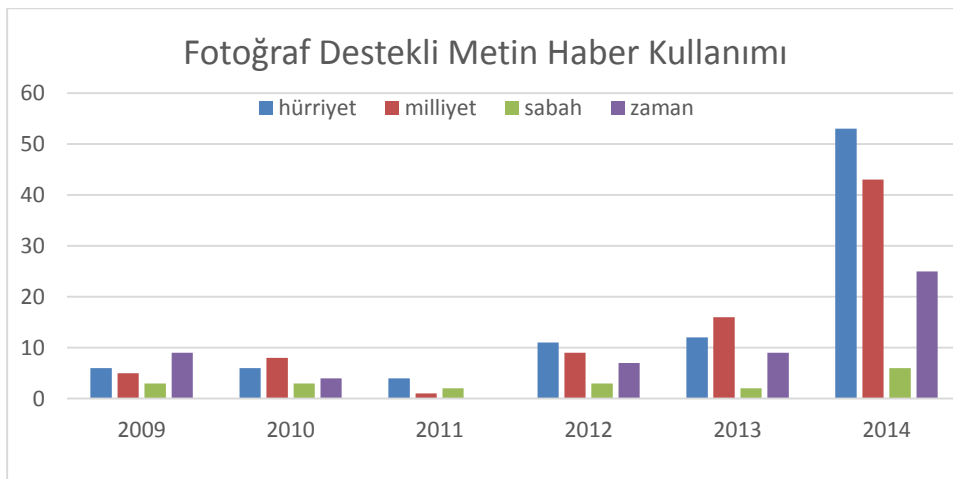
5.2.1.1.3. Çözüm Süreciyle İlgili Fotoğraf Destekli Metin Haberler ve Fotoğraflar

Bir haber verilirken yanında fotoğraf unsurlarının da verilmesi haberin gerçeklik vurgusu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Geçmişten günümüze görüntüleme teknolojilerinin gelişmesi, haberlerde görsel unsurların kullanımını yaygınlaştırmıştır. 90'lı yılların ikinci yarısından itibaren ulusal basınımızın, yeni bir yayım mecrası olan İnternet ortamına geçmesiyle görsel kullanımını arttıran başka bir gelişmedir. Bu açıdan tablo 43 ve tablo 44'te, araştırmanın bulgularına göre 2009-2014 yılları arasında dört ulusal haber sitesindeki fotoğraf destekli metin haber kullanımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 43: Fotoğraf Destekli Metin Haberlerin Yıllara Göre Dağılımı

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Hürriyet	6	6	4	11	12	53	92
Milliyet	5	8	1	9	16	43	82
Sabah	3	3	2	3	2	6	19
Zaman	9	4	-	7	9	25	54
Toplam	23	21	7	30	39	127	247

Süreçle ilgili fotoğraf destekli metin habere en fazla 2014 yılında 127 adetle yer verilmiştir. Tabloya genel olarak bakıldığında haberlerin fotoğrafla desteklenerek verilmesi, 2009 – 2011 arası düzensizken 2012 – 2014 arası düzenli bir artış olduğu anlaşılmaktadır. 2014’te habere en fazla yer veren site olan hürriyet.com.tr 53 habere yer verirken milliyet.com.tr 43, zaman.com.tr 25 ve sabah.com.tr 6 habere yer vermiştir. Süreçle ilgili fotoğraf destekli metin haberlerin sitelerde en az yer bulunduğu yıl 2011’dir. Bu yılda toplam 7 adet haber bulunurken, zaman.com.tr sitesi fotoğraf destekli metin haber vermemiştir. Tabloya 43’e göre 2009-2014 yılları arasında, haberlerin fotoğrafla desteklenerek verilmesi, 2009 – 2011 arası düzensizken 2012– 2014 arası düzenli bir artış olduğu anlaşılmaktadır. Süreçle ilgili 2014 yılında sitelerin haberlere eşlik eden fotoğraf sayılarını artırması, verilen haberlerde istenen etkinin sağlanması ve özellikle günlük yaşamda süreç içerisinde yaşanan olayların ayrıntılarını daha fazla fotoğrafla verilmek istendiği anlaşılmaktadır. Bu şekilde söz konusu siteler, okuyucu üzerinde olumlu veya olumsuz etkilerini artırmak istedikleri bir davranış olarak değerlendirilmektedir. Şekil 3’te ise fotoğraf kullanımının değişimi görülmektedir.

Şekil 3: Fotoğraf Destekli Metin Haber Kullanımı Dağılım Grafiği

Şekil 3’te süreçle ilgili 2014 yılında sitelerin haberlere eşlik eden fotoğraf sayılarını artırması, verilen haberlerde istenen etkinin sağlanması ve özellikle günlük yaşamda süreç içerisinde yaşanan olayların ayrıntılarını daha fazla fotoğrafla verilmek istendiği anlaşılmaktadır. Bu şekilde söz konusu siteler, okuyucu üzerinde olumlu veya olumsuz etkilerini artırmak istedikleri bir davranış olarak değerlendirilmektedir.

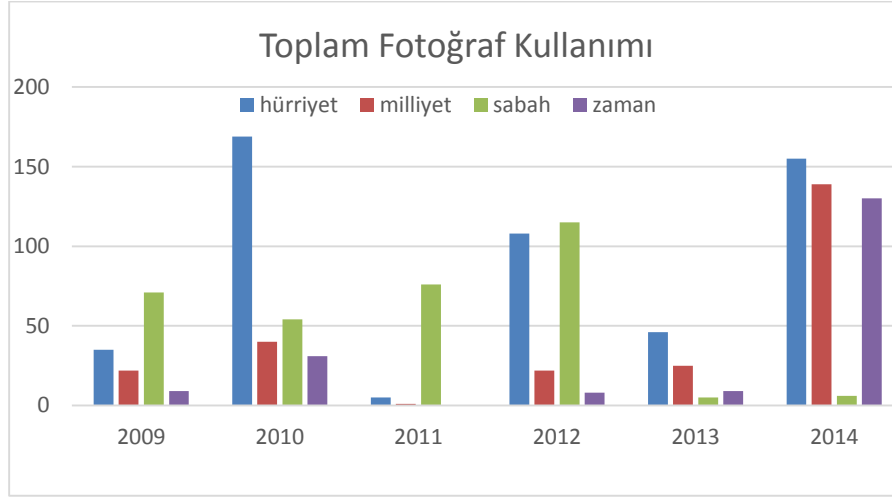
Gazetelerin dijital ortamda yayıma başlaması ile geleneksel gazetecilikte karşılaşılan kâğıt üzerindeki alansal sınırlar, göreceli olarak ortadan kalkmıştır. Artık haberle ilişkili çok sayıda görsel, haber detayı verilebilmesi mümkün hale gelmiştir. Geleneksel basında fotoğrafın yazıdan sonra yer alması, yeni medya ortamlarında değişikliğe uğramış, fotoğrafın önden verildiği ve metnin fotoğrafa eklendiği bir anlayış ortaya çıkmıştır. Bu açıklamadan hareketle, araştırma kapsamında haber sitelerinde kullanılan toplam fotoğraf kullanımı Tablo: 44’te gösterilmiştir. Buna göre:

Tablo 44: Fotoğrafların Yıllara Göre Dağılımı

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Hürriyet	35	169	5	108	46	155	518
Milliyet	22	40	1	22	25	139	249
Sabah	71	54	76	115	5	6	327
Zaman	9	31	-	8	9	130	187
Toplam	137	294	82	253	85	430	1281

Süreçle ilgili haberlerde verilen fotoğraflar en fazla 2014’te, en az ise 2011’de yayımlanmıştır. 2014 içinde süreçle ilgili haberlerde en fazla fotoğraf yayımlayan haber sitesi hürriyet.com.tr olurken, zaman.com.tr söz konusu dönem içinde incelenen haberlerinde en az fotoğraf veren site olmuştur. Tabloda yıllara göre sitelerin fotoğraf kullanımında dalgalanmalar olmuştur. Süreç içinde toplam fotoğraf kullanımında hürriyet.com.tr en sık fotoğraf kullanımına sahipken, zaman.com.tr toplamda en az kullanımı gerçekleştirmiştir. Her dört haber sitesi için çift haneli yıllarda tek haneli yıllara göre fotoğraf kullanımı arttığı görülmektedir. İnternet ortamının alansal olarak bir sınıra sahip olmamasına rağmen haber sitelerinin fotoğraf kullanımında tablo 44’teki gibi farklılıkların ortaya çıkması, editöryel olarak görsel seçimi ve kullanımındaki farklılıkları yansıttığı söylenebilir.

Şekil 4'te fotoğraf kullanımını yıllık değişimleri gösterilmektedir. Buna göre:

Şekil 4: Fotoğrafların Dağılım Grafiği

2009-2014 arası yıllarda fotoğraf kullanımındaki dalgalanma, çözüm sürecinin, yaşanan çatışmalar, uzlaşamama, yeni gelişmelerin olması gibi nedenlerden dolayı ortaya çıktığı söylenebilir.

5.2.1.1.4. Süreçle İlgili Okuyucu Yorumlu Haberler ve Toplam Okuyucu Yorumu

Gazetelerin İnternet ortamına girerek bu yeni ortamda haber vermesi sonrasında yapılan haberlere, geri dönüşlerin olması daha pratik hale gelmiştir. İnternette önce, bir haber ile ilgili yorumu ve düşüncenizi gazeteye ulaştırmak için mektup ya da telefon aracılığı ile aktarıırken İnternette anlık olarak mesaj bırakmak, yorumlarınızı yazmak mümkün hale gelmiştir. Bu bakımdan haberin kamuoyunda nasıl tepkiler aldığını belirten bir gösterge olarak haber yorumları alınabilir.

Haber sitelerinin sundukları teknolojik imkânlarla okuyucuya sunulan habere ilişkin yorum yapabilme avantajını hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber sitelerinin nasıl kullandıklarını ortaya koymak amacıyla söz konusu sitelerden yayımlanan okuyucu yorumlu haber ve okuyucu yorum sayısı incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen sonuçlar tablo 45'te gösterilmiştir. 2009-2014 yılları arasında hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber sitelerinin çözüm süreciyle ilgili yorumlu haber dağılımına göre oluşturulan tablo 45 incelendiğinde;

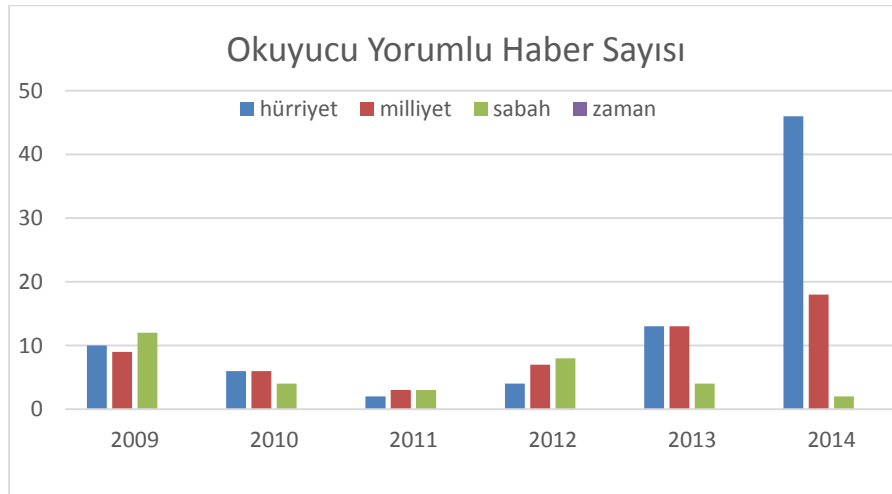
Tablo 45: Okuyucu Yorumlu Haberlerin Yıllara Göre Dağılımı

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Hürriyet	10	6	2	4	13	46	81
Milliyet	9	6	3	7	13	18	56
Sabah	12	4	3	8	4	2	33
Zaman	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	31	16	8	19	30	66	170

Süreç içerisinde incelenen haberlere yapılan yorumların 2009-2011 arası bir düşüş gösterdiği, 2011-2014 arasında ise arttığı görülmektedir. 2014'te okuyucu yorumlu haber sayısı en üst seviyeye ulaşmıştır. Sürecin ortaya çıktığı yıl olan 2009'dan 2012 yılına kadar okuyucu yorumlu haber sayısı azalırken, 2011'den sonra sürekli olarak artması, sürecin 2010-2011 yıllarında kesintiler yaşaması, terör örgütünün ateşkes ilanlarını sonlandırmasıyla kamuoyunda etkisini kaybettiği değerlendirilebilir.

Haber sitelerindeki süreçle ilgili okuyucu yorumlu haber, 66 haber ile 2014 yılında en fazla olmuştur. 2014 yılında süreçle ilgili en fazla okuyucu yorumlu haberi hürriyet.com.tr yayımlarken, sabah.com.tr ise iki adet ile en az yer veren haber sitesidir. Okuyucu yorumlu haberler en az 2011'de verilmiştir. Zaman.com.tr sitesi'nin 2009-2014 yılları arasında incelenen dijital arşiv haberlerinde okuyucu yorumlarının olmadığı görülmüş bu bakımdan haber sitesi bu kategoride değerlendirilememiştir.

Şekil 5'te okuyucu yorumlu haber sayısının yıllara göre değişimi görülmektedir.

Şekil 5: Okuyucu Yorumlu Haber Dağılım Grafiği

Araştırma kapsamında okuyucular tarafından yapılan toplam okuyucu yorumlarından gelen veriler ışığında Tablo 46'yı incelendiğinde,

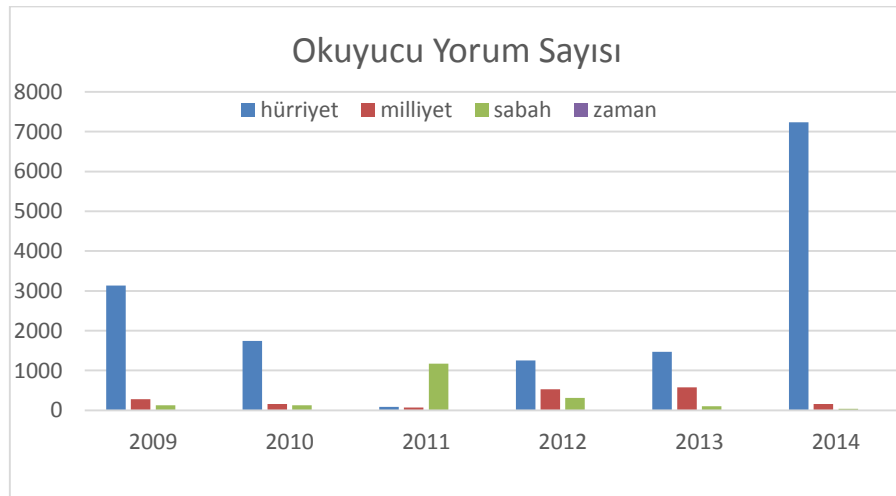
Tablo 46: Toplam Okuyucu Yorumlarının Yıllara Göre Dağılımı

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Hürriyet	3138	1741	84	1251	1469	7238	14921
Milliyet	281	158	70	531	581	160	1781
Sabah	127	130	1175	308	105	36	1881
Zaman	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	3546	2029	1329	2090	2155	7434	18583

Süreçle ilgili yapılan okuyucu yorumlarının 2009'dan 2014'e kadar artıp azaldığı görülmektedir. Sürecin ilk yılında 3546 adet yorum varken, görüşmelerin kesildiği veya en aza indiği yıl olan 2011'de en az sayıya gerilemiştir. Uzlaşma işaretlerinin yeniden görülmesiyle haberlere yapılan okuyucu yorumları da armaya başlamıştır. 2014'te 7434 adet yorumla en fazla sayıya ulaşmıştır.

Süreçle ilgili 2009-2014 arasında zaman.com.tr haber sitesinin incelenen haberlerinde okuyucu yorumuna rastlanmıştır. Diğer haber siteleri karşılaştırıldığında 2014'te hürriyet.com.tr 7238 okuyucu yorumu ile söz konusu dönemde hem bir yılda hem de toplamda en fazla yorum alan site olmuştur. Bu veriden hareketle süreç içerisinde yaşanan değişme ve gelişmelere yönelik en sık tepki veren okuyucuların hürriyet.com.tr okuyucuları olduğu söylenebilir.

Şekil 6'da okuyucu yorumlarının süreç içerisindeki değişimi görülmektedir.

Şekil 6: Yorumların Dağılım Grafiği

Frekans analizi tekniğine göre Çözüm Süreciyle ilgili haberler ve haber unsurlarının kullanım sıklığına göre toplam haber, metin haber, fotoğraf destekli metin haber, fotoğraf kullanımı, okuyucu yorumlu haber sayısı ve yapılan okuyucu yorum sayısına göre hürriyet.com.tr sitesi 2009-2014 yılları arasında ön plana çıkarken, zaman.com.tr çözüm süreciyle ilgili haberlerde daha zayıf kaldığı söylenebilir.

5.2.1.2. Anahtar Sözcüklerin Frekansları

Bu başlıkta, Çözüm Sürecinin ismi, sürecin tarafları, sorunun kaynağı, sürece dair sık kullanılan savaş ve barış temalı sözcüklerin haber sitesinde kullanım şekilleri ve bunların yıllar içindeki değişimleri incelenmektedir

5.2.1.2.1. Haber Sitelerinde Çözüm Sürecinin Adlandırılması

Araştırma kapsamında, sürecin yeni başladığı 2009 ve 2010 yılları haberlerinde bir ön çalışma ile haber sitelerinde sürecin adlandırılmasında kullanılan kelimelerin ne olduğu ile ilgili bilgi edinilmiştir. Bu bilgiler ışığında hazırlanan kodlama formu diğer tüm haberlere uygulanarak, sürecin adlandırılmasında Tablo 47'deki sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre:

Tablo 47: Sürecin İsimlerinin Gazetelere Göre Dağılımı

Sürecin İsimlendirme	Hürriyet		Milliyet		Sabah		Zaman	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çözüm Süreci	127	73,0	130	64,4	74	61,2	47	44,3
Demokratik Açılım	12	6,9	31	15,3	28	23,1	22	20,8
Kürt Açılımı	10	5,7	6	3,0	6	5,0	12	11,3
Açılım Süreci	7	4,0	8	4,0	6	5,0	5	4,7
Barış Süreci	6	3,4	15	7,4	4	3,3	8	7,5
Demokratik Çözüm	5	2,9	11	5,4	1	0,8	1	0,9
Diğer (7 Kelime)*	7	4,0	1	0,5	2	1,6	11	10,3

*Müzakere Süreci, Demokrasi Süreci, Milli Birlik ve Bütünlük Projesi, Kardeşlik ve Huzur Projesi, Demokratikleşme Açılımı, Pazarlık Süreci, İmralı Süreci

Süreç, haber sitelerinin dönem içinde incelenen haberlerinde en fazla “Çözüm Süreci” olarak adlandırılmıştır. “Çözüm Süreci” ismi hürriyet.com.tr’de %73, milliyet.com.tr’de %64,4, sabah.com.tr’de %61,2 ve zaman.com.tr’de ise %44,3 oranlarında yer almıştır. Dört sitenin en fazla tercih ettikleri ikinci isim ise “Demokratik Açılım” olmuştur. Bu değişkenin altında 13 ayrı farklı isim oluşturulmuştur. En çok kullanılan süreç isimlerine bakıldığında herhangi bir aidiyet unsuru taşımadığı

görülmektedir. Ayrıca Kürt sorunundan çok Türkiye geneline hitap etmekte ve daha üst bir anlam kazanarak her vatandaşını ilgilendiren bir konu haline gelmiştir. Söz konusu yayım kuruluşlarının süreci isimlendirdikleri haberlerde hükümet tarafından kullanılan isimler dışında bir isimlendirmeye rastlanmaması bu yayım kuruluşlarının sürece yaklaşımlarında hükümet odaklı davrandıklarının kanıtı olduğu söylenebilir. Buna örnek olarak aşağıdaki haber gösterilebilir.

Atalay, Kürt açılımındaki son durumu açıkladı

İlk basın toplantısını 29 Temmuz'da yapan İçişleri Bakanı Beşir Atalay, "Kürt Açılım" sürecinde bugüne kadar yapılan çalışmalar hakkında Bakanlık konferans salonunda basın toplantısı düzenledi. Şu ana kadar gelinen noktada 'umutlu' olduğunu vurgulayan Atalay, sürecin nasıl işleyeceğini anlattı.(hürriyet.com.tr, erişim tarihi: 31 Ağustos 2009)

5.2.1.2.2. Haber Sitelerinde Sorunun Kaynağının Belirtilmesi

Yapılan ön inceleme kapsamında 2009-2010 yılı haberlerinde, süreç içinde haberler sorun olarak ortaya konan durumu belirten kelimeler, belirlenmiş buna bağlı olarak yapılan incelemede elde edilen veriler Tablo 48'de gösterilmiştir. Buna göre:

Tablo 48: Sorunun Kaynağının Gazetelere Göre Dağılımı

Sorunun Kaynağı	Hürriyet		Milliyet		Sabah		Zaman	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kürt Sorunu	9	75,0	33	97,1	19	100,0	26	83,9
Terör sorunu	1	8,3	-	-	-	-	3	9,7
PKK Sorunu	1	8,3	-	-	-	-	-	-
Güvenlik Sorunu	1	8,3	-	-	-	-	-	-
Demokrasi Sorunu	-	-	-	-	-	-	1	3,2
Güneydoğu Sorunu	-	-	1	2,9	-	-	1	3,2

Sorunun kaynağını belirlemede kullanılan kelimelere bakıldığında sorunun kaynağı olarak haber sitelerinin tamamında "Kürt Sorunu" yer almıştır. "Kürt Sorunu" sabah.com.tr'de %100 oranında yer alırken milliyet.com.tr'de %97,1, zaman.com.tr'de %83,9 ve hürriyet.com.tr'de %75 oranlarında yer almıştır. Söz konusunun siteler etnik kökenli bir tanımlama yapmışlardır. Bunun dışında sorunun kaynağı olarak hürriyet.com.tr haber sitesinde "Terör Sorunu, PKK Sorunu ve Güvenlik Sorunu", milliyet.com.tr haber sitesinde "Güneydoğu Sorunu" ve zaman.com.tr'de ise "Demokrasi Sorunu, Güneydoğu Sorunu" ifadelerini birer kez kullanmıştır. Sorunun kaynağına ilişkin veriler ile haber sitelerinde sürecin adlandırılmasıyla ilgili verileri karşılaştırdığımızda, sürecin "Çözüm Süreci" tanımlanmasıyla toplumsal kapsayıcı yaklaşımın daha belirgin

olan yapısal kullanımı, sorunun kaynağını adlandırmada etnik temel vurgusunun her dört haber sitesinde ağırlıklı kullanımı ile ön plana çıkmaktadır.

5.2.1.2.3. Haber Sitelerinde Sürecin Taraflarının Belirtilmesi

2009-2010 yılı haberlerinde yapılan ön incelemede, haber metinlerinde süreçteki tarafları belirten kelimeler saptanmıştır. Bu kelimeler hazırlanan kodlama formu diğer yılların tüm haberlerine uygulanarak, Tablo 49'daki verilere ulaşılmıştır. Buna göre:

Tablo 49: Sürecin Taraflarının Gazetelere Göre Dağılımı

Haberlerde Sürecin Tarafları	Hürriyet		Milliyet		Sabah		Zaman	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
PKK/Örgüt/KCK	340	21,4	408	20,3	146	17,1	317	22,5
Recep Tayyip Erdoğan/Baş.	266	16,8	236	11,7	127	14,9	207	14,7
İktidar/Hükümet/AKP	225	14,2	293	14,5	104	12,2	193	13,7
Öcalan/İmralı/Apo/PKKbaşı	188	11,8	238	11,8	112	13,1	91	6,5
Türk	166	10,5	243	12,1	35	4,1	139	9,9
BDP/DPKKTP/HDP	159	10,0	252	12,5	143	16,7	196	13,9
Diğer (5 Kelime)*	243	15,4	344	17	187	21,8	266	18,9

*Kandil/M. Karayılan/C. Bayık, Devlet/Ankara, Kürt, Selahattin Demirtaş, Muhalefet

Haber sitelerinde sürecin taraflarına yönelik en fazla kullanılan ifadeler kurum ve kişi olarak süreç içerisinde yer alan siyasi aktörlere yer verilmiştir. Bu değişken 11 konu kategorisinden oluşmaktadır. Söz konusu dönem içinde incelenen haberlerde sürecin içinde bir aktör olan ve PKK/ Örgüt/KCK olarak adlandırılan terör örgütü çıkmıştır. Bunu takip eden diğer aktör ise yine dört sitede de aynıdır. Recep Tayyip Erdoğan/Başbakan, sürecin tarafı olan ikinci aktör olarak görülmüştür. PKK/ Örgüt/KCK tarafını en çok kullanan milliyet.com.tr sitesiyken, en az yanıştan site sabah.com.tr olmuştur. En çok kullanılan ikinci taraf olan Recep Tayyip Erdoğan/Başbakan, en sık hürriyet.com.tr haberlerinde görülürken, sabah.com.tr sitesinde en az kullanıma sahiptir.

Süreç iki taraflı olarak işlemektedir. 2009-2014 arasında sürecin tarafı olarak başbakanlığını Recep Tayyip Erdoğan'ın yaptığı 60., 61. hükümetler, başbakanlığını Ahmet Davutoğlu'nun yaptığı iktidardaki 62. Hükümet ve görüşmelerin yapıldığı karşı taraf ön plana çıkmaktadır. Sivil toplum örgütleri, üniversiteler, meclisteki diğer muhalif örgütler, meclis dışındaki siyasi partiler, dernek ve kuruluşlar süreç içinde taraf olarak görülmemektedir. 60. hükümeti tanımlamada kişi özelinde Recep Tayyip Erdoğan, siyasi parti olarak Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ve iktidar, hükümet gibi tanımlamalar

kullanılırken, görüşmelerin yapıldığı karşı tarafın adlandırılmasında kişi özelinde Abdullah Öcalan, Öcalan'ı çağrıştıracak şekilde İmralı, kısaltmalar kullanılarak Apo ve sıfat tamlamaları kullanılarak PKK elebaşı tanımlamaları sıklıkla kullanılmıştır. Ayrıca örgütsel yapısıyla Kürdistan İşçi Partisi (PKK), kurumsal yapısıyla Barış ve Demokrasi Partisi (BDP), Halkların Demokratik Partisi (HDP), Demokratik Toplum Kongresi (DTK), 60. hükümet karşısında müzakerenin aktörleri olarak konumlandırılmıştır.

5.2.1.2.4. Haber Sitelerinde Sık Kullanılan Barış Temalı Sözcükler

Araştırmada yapılan ön çalışma ile belirlenen barış temalı anahtar sözcüklerin incelenen haberlerde kullanımı sıklığı Tablo 50'de gösterilmiştir. Buna göre:

Tablo 50: Sık Kullanılan Barış Temalı Sözcüklerin Dağılımı

Kullanılan Kelimeler	Hürriyet		Milliyet		Sabah		Zaman	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çözüm	203	27,8	222	26,2	119	24,8	110	17,7
MİT	84	11,5	80	9,4	51	10,6	79	12,7
Barış/Sulh	81	11,1	127	15,0	41	8,6	82	13,2
Kardeş	72	9,8	52	6,1	41	8,6	46	7,4
Birlik/Ber.	69	9,4	80	9,4	58	12,1	60	9,7
Anayasa	55	7,5	100	11,8	84	17,5	96	15,5
Demokrasi	44	6,0	49	5,8	44	9,2	37	6,0
Diğer (9 Kelime)*	115	15,8	138	16,4	41	8,4	111	17,9

*ABD, Umut, Kürdistan, Müzakere, Pazarlık, Başkanlık, Dost, Dil/Kürtçe, Özerklik

Sitelerde sık kullanılan barış temalı sözcüklerden en fazla kullanılanı “Çözüm” kelimesi olmuştur. En yoğun hürriyet.com.tr’de kullanılmıştır %27,8. Sırası ile milliyet.com.tr’de %26,2, sabah.com.tr’de %24,8 ve zaman.com.tr.’de ise %17,7 oranlarında kullanılmıştır. Bunun dışında barış temalı sözcüklerin ikinci olarak hürriyet.com.tr’de MİT, milliyet.com.tr’de Barış/sulh, sabah.com.tr’de ve zaman.com.tr.’de ise anayasa kelimeleri sık kullanılan sözcüklerdir. Bu değişken altında toplam 16 ayrı kelime sıralanmıştır. İncelenen haberlerde çözüm sözcüğünden sonra MİT’in ve anayasanın gelmesi çözümün ilişkili olduğu kurumlara vurgu yapmaktadır.

5.2.1.2.5. Haber Sitelerinde Sık Kullanılan Savaş Temalı Sözcükler

Araştırma kapsamı kapsamında yapılan ön çalışmada savaş temalı aşağıdaki kelimeler belirlenip frekans analizine göre sıklığı Tablo 51’de verilmiştir. Buna göre:

Tablo 51: Sık Kullanılan Savaş Temalı Sözcüklerinin Dağılımı

Kullanılan Kelimeler	Hürriyet		Milliyet		Sabah		Zaman	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Terör	263	23,7	203	20,2	159	23,9	229	19,3
Güvenlik G.	199	17,9	227	22,6	118	17,7	294	24,7
Saldırı	122	11,0	97	9,7	89	13,4	228	19,2
Terörist	93	8,4	62	6,2	38	5,7	63	5,3
Sınır	85	7,7	71	7,1	41	6,2	65	5,5
Şehit	84	7,6	76	7,6	74	11,1	101	8,5
Sorun	84	7,6	95	9,5	79	11,9	85	7,2
Diğer (9 Kelime)*	180	16,3	174	17,4	68	10,4	123	10,4

*Savaş, Risk/Tehdit, Kan, Ölüm, Bölünme, Düşman, Yabancı, Gizli, Gözyaşı

Savaş temalı sözcüklerden terör, hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr’de en sık kullanılmış sözcükken zaman.com.tr’de ikinci sırada gelmektedir. Zaman.com.tr’de en sık kullanılan “güvenlik güçleri” sözcükleri, hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr’de ikinci sıradadır. Ayrıca değişkenin altında 16 ayrı sözcük bulunmaktadır.

5.2.2. Kategori Analizi

Kategori analizi, incelenecek metnin önceden belirlenen konulara göre ayrıştırılması, sınıflandırılması ve farklı konular altında tanımlanması işlemidir. Bu bağlamda, ele alınan haber metinleri, çözüm sürecine yönelik sunumlar, temalar, gözlenen amaç, haberlerin niteliği, haberin vesilesi gibi konu kategorisine göre incelenmiştir. Elde edilen veriler tablolar aracılığı ile anlatılmıştır ve değerlendirmeler yapılmıştır.

5.2.2.1. Çözüm Sürecine Yönelik Sunumlar

Haberde geçen sunumlar, çözüm sürecini savunan, destekleyen, olumlayan görüşlerin aktarıldığı haberler pozitif sunum olarak; süreci eleştiren, karşı çıkan, olumsuz yaklaşan görüşlerin aktarıldığı haberler negatif sunum olarak; süreçle ilgili herhangi bir görüşü vermeye veya her ikisini beraber veren haberler nötr sunum olarak belirlenmiştir. Bu incelemenin sonuçları Tablo 52’de sunulmuştur. Buna göre:

Tablo 52: Çözüm Sürecine Yönelik Sunumların Yüzdesel İfadesi

Gazeteler	Sürecin İşlendiği Haberler	Pozitif Sunum		Negatif Sunum		Nötr Sunum	
	Toplam Sayı	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hürriyet	115	32	27,8	22	19,1	61	53,0
Milliyet	126	49	38,9	27	21,4	50	39,7
Sabah	72	21	29,2	13	18,1	38	52,8
Zaman	76	23	30,3	15	19,7	38	50,0

Haber sitelerindeki haberlerin sunumları incelendiğinde hürriyet.com.tr sitesinin süreçle ilgili haberlerinde %53 oranında nötr sunum olduğu ortaya çıkmıştır. Haberlerin %27,8'i pozitif bir sunumla verilirken %19,1'i negatif bir tarzda verilmiştir. Milliyet.com.tr incelendiğinde haberlerin sunum şeklinde pozitif ve nötr sunum birbirine çok yakın değerlerde olduğu görülmektedir. Haberler %39,7 nötr, %38,9 pozitif ve %21,4 negatif olarak verilmiştir. Sabah.com.tr de haberleri büyük bir oranda nötr bir sunumla vermiştir. Zaman.com.tr sitesine bakıldığında da nötr sunumun ağırlıkta olduğu görülür. Tabloya 52'de sitelerin süreçle ilgili haberleri verirken daha çok nötr(tarafsız) sunum sergilediği görülmektedir.

5.2.2.2. Haberlerde İşlenen Temalar

Haber metinleri üzerinde yapılan ön inceleme ile olası temalar belirlenip kodlanmıştır. Belirlenen temalar süreçle ilgili yeni gelişmeler, demokrasi ile ilişkisi, sürece karşı çıkmalar, iddialar gibi konuları kapsamaktadır. Bu kapsamda belirlenen 10 ayrı tema tüm haberlere uygulanarak sonuçlar Tablo 53’te ortaya konmuştur. Buna göre:

Tablo 53: Haberlerde İşlenen Temaların Gazetelere Göre Dağılımı

	Süreçle İlgili Haberlerde İşlenen Temalar	Sayı	(%)
HÜRRIYET	Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatımı	41	36,0
	Süreç içerisinde yeni aşamaların anlatılması ve değerlendirilmesi	35	30,7
	Süreçte açıklanmayan gizli pazarlıklarla ülkenin bölüneceği iddiası	12	10,5
	Diğer Temalar (7 kategoride tanımlanmıştır)*	15	13,2
MİLLİYET	Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması	49	44,5
	Süreç içerisinde yeni aşamaların anlatılması ve değerlendirilmesi	22	20,0
	Terörün sona ermesi için sürecin desteklenmesinin savunulması	10	9,1
	Diğer Temalar (7 kategoride tanımlanmıştır)*	29	26,4
SABAH	Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması	25	36,2
	Süreç içerisinde yeni aşamaların anlatılması ve değerlendirilmesi	22	31,9
	Süreçte açıklanmayan gizli pazarlıklarla ülkenin bölüneceği iddiası	8	11,6
	Diğer Temalar (7 kategoride tanımlanmıştır)*	14	20,1
ZAMAN	Süreç içerisinde yeni aşamaların anlatılması ve değerlendirilmesi	23	29,5
	Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması	23	29,5
	Süreçte açıklanmayan gizli pazarlıklarla ülkenin bölüneceği iddiası	13	16,7
	Diğer Temalar (7 kategoride tanımlanmıştır)*	19	24,3

*Kurulacak kalıcı barışla demokrasinin daha iyi gelişeceğinin savunulması, Süreçte sosyal, siyasal ve kültürel gelişmelerin topluma yansımaları teması, Sorununun ortak akıl oluşturulması ile çözülebileceğinin savunulması, CHP-MHP ve sürece karşı olanların eleştirilmesi, Geçmişten günümüze sorundaki gelişmelerin basındaki anlatımı, Kürt halkının hak taleplerinin karşılanmasının savunulması

Süreçle ilgili haberlerde işlenen temalar tablosuna göre sitelerde en çok işlenen tema “Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması” teması olmuştur. Bu tema milliyet.com.tr’de %44,5, sabah.com.tr’te %36,2, hürriyet.com.tr’de %36 ve zaman.com.tr’de ise %29,5 oranlarında işlenmiştir.

Dört sitede bu temadan sonra en fazla işlenen tema ise “Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması” teması olmuştur. Haberlerde en fazla işlenen üçüncü tema olarak “Süreçte açıklanmayan gizli pazarlıklarla ülkenin bölüneceği iddiası” zaman.com.tr, sabah.com.tr ve hürriyet.com.tr’de işlenirken milliyet.com.tr’de en çok işlenen üçüncü tema olarak “Terörün sona ermesi için sürecin desteklenmesinin savunulması” teması işlenmiştir. Temalar değişkeni altında 10 konu kategorisi yer

almaktadır. “Kürt halkının hak taleplerinin karşılanması” “Kurulacak kalıcı barışla demokrasinin daha iyi gelişeceğinin savunulması” ve “Sorunun ortak aklın oluşturulmasıyla çözülebileceğinin savunulması” temaları her dört sitede en az işlenen temalar olmuştur. Buradan hareketle söz konusu medya kuruluşları haberlerinin sunarken süreç içerisinde yaşanan gelişmelerin günlük olaylar gibi betimsel olarak aktardığı sonucuna ulaşılabilir.

5.2.2.3. Haberlerde Gözlenen Amaç

Haberde gözlenen amaçlar, okuyucu tarafından haber metninde gözetilen pratik amaçlar olarak ifade edilebilir. 2009-2010 yılına ait çözüm süreci haberleri üzerinde yapılan ön incelemede elde edilen verilere göre Tablo 54’te haber metinlerinde saptanan amaçlar verilmiştir. Buna göre:

Tablo 54:Haberlerde Gözlenen Amaçların Gazetelere Göre Dağılımı

	Süreçle İlgili Haberlerde Gözlenen Amaçlar	Sayı	(%)
HÜRRIYET	Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma	31	27,0
	Değişiklik sürecini anlatma	28	24,3
	Muhalefet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma	15	13,0
	Diğer Amaçlar(5 kategoride tanımlanmıştır)*	41	35,5
	MİLLİYET	Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma	33
Değişiklik sürecini anlatma	29	23,0	
Diğer görüşleri yansıtma	20	15,9	
Diğer Amaçlar(5 kategoride tanımlanmıştır)*	44	34,9	
SABAH	Değişiklik sürecini anlatma	25	34,7
	Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma	15	20,8
	Hükümet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma	12	16,7
	Diğer Amaçlar(5 kategoride tanımlanmıştır)*	20	27,8
ZAMAN	Değişiklik sürecini anlatma	26	34,2
	Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma	15	19,7
	Diğer görüşleri yansıtma	12	15,8
	Diğer Amaçlar(5 kategoride tanımlanmıştır)*	23	30,2

*Değişiklik sürecini anlatma, Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma, Diğer görüşleri yansıtma, Hükümet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma, Muhalefet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma, Basının sürece ilişkin görüşlerini yansıtma, STK’nın görüşlerini yansıtma, Hükümet ve muhalefet üyelerinin görüşlerini yansıtma

Süreçle ilgili gözlenen amaçlardan, “Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma” hürriyet.com.tr’de %27 ve milliyet.com.tr’de %26,2 oranında en sık gözlenen amaç olurken, “Değişiklik sürecini anlatma” amacı sabah.com.tr’de %34,7 ve zaman.com.tr’de %34,2 oranlarıyla en sık gözlenen amaçtır.

Hürriyet.com.tr ve milliyet.com.tr sitelerinde “Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma” amacı birinci sırada yer alırken sabah.com.tr ve zaman.com.tr’de ise ikinci sırada gelmektedir. Hürriyet.com.tr ve milliyet.com.tr sitelerinin incelenen haberlerinde ikinci en sık görülen amaç olan “Değişiklik sürecini anlatma” sabah.com.tr ve zaman.com.tr’de en sık gözlenen amaçtır. Gözlenen amaç değişkeni altında sekiz konu kategorisi yer almaktadır. Tablo 54’teki veriler ışığında, Hürriyet.com.tr ve milliyet.com.tr sitelerinde süreç, daha çok devlet kurumlarının açıklamaları ile verildiği, sabah.com.tr ve zaman.com.tr’de ise süreç içerisinde çeşitli değişme ve gelişmelerin nasıl sonuçlar doğurduğu üzerinde durduğu söylenebilir. “Diğer görüşleri yansıtma” amacı herhangi bir tekil kişiyi ve ya özel ismi bulunmayan grupların görüşlerini verme amacı taşımaktadır. Genel olarak haber sitelerinde “STK’ların görüşlerini yansıtma” amacıyla “Hükümet veya üyelerinin görüşlerini yansıtma” amacı en az gözetlenen amaçtır.

5.2.2.4. Haberlerin Niteliği

Araştırma kapsamında incelenen haberler, çözüm süreci ile ilgili yeni bir bilgi ve gelişme aktaranlar “açıklama” nitelikli, süreçle ilgili olumlu olumsuz olarak bir ispatı veya kanıtı olmayan görüş sunanlar “iddia” nitelikli olarak tanımlanmıştır. Ayrıca çözüm süreci ile ilgili olumsuz görüş, karşı çıkan düşünceler “eleştiri” nitelikli ve sürece destek veren, olumlu yaklaşan düşüncelerin verildiği haberler “destek” nitelikli haber olarak belirlenmiştir. Bu incelemenin sonuçları Tablo 55’te gösterilmiştir. Buna göre:

Tablo 55: Haberlerin Niteliklerinin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazeteler	Toplam Haber	Açıklama		İddia		Eleştiri		Destek	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hürriyet	115	96	83,5	9	7,8	6	5,2	4	3,5
Milliyet	126	81	64,3	21	16,7	16	12,7	8	6,3
Sabah	72	64	88,9	5	6,9	2	2,8	1	1,4
Zaman	76	62	81,6	7	9,2	4	5,3	3	3,9

Haber sitelerinde süreçle ilgili verilen haberler en fazla açıklama niteliğinde olmuştur. Haberler en az destek niteliğinde verilmiştir. Milliyet.com.tr’deki haberlerin %16,7’si iddia, %12,7’sinin eleştiri niteliğinde olması, süreç içerisinde diğer haber sitelerine göre daha fazla iddiayı gündemine aldığını göstermektedir. Aynı şekilde milliyet.com.tr sitesinin incelenen haberlerinde eleştiri niteliği olan haberlerinde oran

olarak diğer sitelerden fazla olması süreç içerisinde diğerlerine göre daha eleştirel kalabildiği anlaşılabilir. Tablo 55’te, söz konusu sitelerin süreci daha çok Sürecin tarafları arasındaki siyasi sürece bağlı olarak haber üretim sürecinin devam ettiği, haber kurumlarının konunun gündeme alınmasında siyasi sürece bağlı hareket ettikleri görülmektedir.

5.2.2.5. Haberlerin Kaynağı(Vesilesi)

Haberin kaynağı (vesilesi), habere sebep ve kaynak olan kurum, kişi ve kuruluşlar olarak belirlenmiştir.

Tablo 56: Haberin Kaynaklarının Haber Sitelerine Göre Dağılımı

	Süreçle İlgili Haberlerin Kaynakları (Vesilesi)	Sayı	(%)
HÜRRIYET	Devlet Kurumları	42	36,5
	AKP	23	20,0
	DTP/BDP/HDP	14	12,2
	Diğer Kaynaklar(6 kategoride tanımlanmıştır)*	36	31,3
MİLLİYET	Devlet Kurumları	47	37,3
	AKP	20	15,9
	Diğer	16	12,7
	Diğer Kaynaklar(6 kategoride tanımlanmıştır)*	43	34,1
SABAH	Devlet Kurumları	38	52,8
	AKP	15	20,8
	DTP/BDP/HDP	8	11,1
	Diğer Kaynaklar(6 kategoride tanımlanmıştır)*	11	15,4
ZAMAN	Devlet Kurumları	38	50,0
	AKP	11	14,5
	DTP/BDP/HDP	10	13,2
	Diğer Kaynaklar(6 kategoride tanımlanmıştır)*	17	22,4

*Basın Kuruluşları, STK, Diğer, MHP, CHP, Hükümet ve Muhalefet

Süreçle ilgili haberlerin kaynaklarına (vesilesine) bakıldığında da dört sitede de ilk sırada yer alan “devlet kurumları”nın haberlere daha çok kaynaklık ettiği ortaya çıkmaktadır. Bunu ikinci sırada takip eden Adalet Ve Kalkınma Partisi “AKP” de süreçle ilgili haberlere kaynaklık ettiği sonucu dört sitede görülmektedir. “DTP/BDP/HDP”ye hürriyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr üçüncü sırada yer verirken milliyet.com.tr üçüncü sırada “diğer” kaynağına yer vermiştir. Haberin kaynakları değişkeni altında 9 ayrı konu kategorisi tanımlanmıştır. “Diğer” konu kategorisinde yasadışı tekil kişiler ve gruplar ile legal tekil kişiler ve özel bir ismi olmayan halk kesimleri vb. sıralanmaktadır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr, sabah.com.tr ve zaman.com.tr haber sitelerinin İnternet haber sayfalarında 2009-2014 yılları arasında yayımlanan çözüm sürecini doğrudan konu edinen haberlerin analizi üzerine yapılmıştır. Araştırmada incelenen haberlere, metinleri niceliksel ve niteliksel olarak analiz eden içerik çözümlene formu uygulanmıştır. İlk olarak haberlere ilişkin yapılan frekans analiziyle ulaşılan sonuçlara yer verilmektedir. İkinci olarak, kategori analizinin sonuçları verilmektedir.

Frekans analizinin değişkenlerinden, çözüm sürecine yönelik haberlerin, habere yardımcı unsurların(fotoğraf, okuyucu yorumu) yıllara ve sitelere göre dağılımına ilişkin sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca haberlerde sürecin ismi, sorunun kaynağı, sürecin tarafları, en sık kullanılan savaş ve barış temalarına ilişkin anahtar sözcüklerin kullanımı da çıkan sonuçlar arasındadır.

Değişkenin bulgularına göre, her dört sitede yayımlanan haberlerin sayılarında sürecin konuşulduğu ilk yıl olan 2009'dan 2011'e kadar azalma görülürken 2012'den itibaren süreç haberlerinin sayısında önemli artış olmuş, 2014'te ise en fazla sayıya ulaştığı görülmüştür. Toplamda en fazla haberin, sırasıyla milliyet.com.tr 126, hürriyet.com.tr 115, zaman.com.tr 76 ve sabah.com.tr 72 adet olmak üzere sitelerin İnternet sayfalarında verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Haberlere eşlik eden yardımcı unsurların kullanımına bakıldığında genel olarak sitelerin verdiği fotoğraf sayılarında 2014 yılında büyük artış olmuştur. hürriyet.com.tr ve milliyet.com.tr sitelerinde 2014 yılına kadar sürekli bir artış olurken, sabah.com.tr ve zaman.com.tr sitelerinde böyle bir artış söz konusu değildir. Toplam 518 fotoğrafla hürriyet.com.tr süreç içerisinde en fazla fotoğraf kullanan site olmuştur. Bunu 327 fotoğrafla sabah.com.tr takip etmiştir. Devamında ise 249 fotoğrafla milliyet.com.tr, 187 fotoğrafla zaman.com.tr gelmiştir. Yıllara göre fotoğraf kullanımında, birbirini takip eden yıllar arasında dalgalanmalar olmuştur. Haber başına düşen ortalama fotoğraf sayısı yaklaşık olarak, hürriyet.com.tr'de 5, milliyet.com.tr'de 2, sabah.com.tr'de 5, zaman.com.tr'de ise 2 adet olmuştur.

Geleneksel basından farklı olarak İnternet ortamında faaliyet gösteren basın kuruluşları, haberin ve fotoğrafın verilmesi noktasında alan ve miktarla sınırlı değildir. Buna rağmen İnternet ortamında faaliyet gösteren basın kuruluşlarının haber ve fotoğraf sayılarında aynı haber konularına rağmen farklılık olması, editöryel kullanımdan kaynaklandığı söylenebilir.

Sitelerde verilen haberlere yapılan okuyucu yorumlarına bakıldığında ise hürriyet.com.tr ve milliyet.com.tr sitelerinin öne çıktığı görülmekte ve bu sitelerin haberlerine yapılan okuyucu yorumlarının 2014'te en üst seviyeye çıktığı görülmüştür. Toplam 14.921 adet okuyucu yorumu ile hürriyet.com.tr adresi en çok yorum yapılan site olmuş, 1881 adet okuyucu yorumu ile sabah.com.tr, 1781 adet okuyucu yorumu ile milliyet.com.tr sitesi gelmiştir. Hürriyet.com.tr, sitesinin bir haberine düşen ortalama okuyucu yorum sayısı 130, milliyet.com.tr'de 14, sabah.com.tr'de ise 26 olmuştur. Zaman.com.tr sitesinin söz konusu dönemi içinde incelenen haberlerinde herhangi bir okuyucu yorumuna rastlanmaması nedeniyle bu değerlendirmenin dışında tutulmuştur.

Geleneksel basının İnternet ortamına taşınması ve web teknolojisinin getirdiği yenilikleri kullanması ile yeni bir döneme girdiği söylenebilir. Özellikle bu ortamda iletişimin tek yönlü olmaması bu teknolojinin öne çıkan özelliklerindedir. Bu açıdan İnternet ortamında yayımlanan bir habere ilişkin okuyucunun düşüncelerini yazabileceği ortamlar oluşturulmuş, böylece oluşturulan kamuoyunun nasıl, neye ilişkin olduğunun cevabı, anlaşılmaya çalışılmıştır.

Sitelerin süreci isimlendirmelerinde en fazla kullanımla “çözüm süreci” ve sonra “demokratik açılım” isimleri gelmektedir. Haberlerinde “çözüm süreci” ismini en sık kullanan site hürriyet.com.tr iken, “demokratik açılım ” adını en fazla kullanan milliyet.com.tr olmuştur. Sabah.com.tr ve zaman.com.tr ise bu isimleri kullanan diğer sitelerdir.

Sorunun kaynağının belirtilmesinde, her dört sitede en fazla kullanılan sözcükler, “Kürt sorunu” olmuştur. Milliyet.com.tr'de 33, zaman.com.tr'de 26, sabah.com.tr'de 19, hürriyet.com.tr'de ise dokuz kez kullanılmıştır. Sorunun kaynağına ilişkin olarak hürriyet.com.tr, “terör sorunu”, “PKK sorunu”, “Güvenlik sorunu” kelimelerine birer kez yer verirken, milliyet.com.tr “Güneydoğu sorunu” ismine bir kez yer vermiştir. Zaman.com.tr'de ise “terör sorunu” üç defa, “demokrasi sorunu” ve “Güneydoğu

sorunu” isimlendirmesi birer kez kullanılmıştır. Diğer siteler sorunun kaynağına ilişkin birden çok isimlendirme yaparken, sabah.com.tr, yalnızca “Kürt sorunu” isimlendirmesini kullanmıştır.

Sürecin taraflarının belirtilmesinde ise “PKK/Örgüt/KCK” isimlendirmesi, her dört sitede en sık kullanılan taraf olurken, “Recep Tayyip Erdoğan/Başbakan” isimlendirmesi en sık rastlanan ikinci taraf olmuştur. “PKK/Örgüt/KCK” isimlerine en sık yer veren siteler sırasıyla 408 kez milliyet.com.tr, 340 kez hürriyet.com.tr, 317 kez zaman.com.tr ve 146 kullanımla sabah.com.tr olmuştur.

Süreç içerisinde en sık kullanılan sözcükler savaş ve barış temaları altında sıralanmıştır. Buna göre barış temalı sözcüklerin en sık kullanılanı olan “çözüm” milliyet.com.tr’de en fazla olarak 222 kez, hürriyet.com.tr’de 203 kez, sabah.com.tr’de 112 kez ve zaman.com.tr’de ise 110 kez kullanılmıştır. Savaş temalı sözcükler arasında en sık kullanılan ise “terör” ve “güvenlik güçleri” kelimeleridir. Hürriyet.com.tr, milliyet.com.tr ve sabah.com.tr sitelerinde “terör” kelimesi en sık kullanılırken, zaman.com.tr sitesinde “güvenlik güçleri” kelimesi en sık yer almıştır.

Kategori analizinde, çözüm sürecine yönelik sunumlara, haberde işlenen temalara, haberlerde gözlenen amaca, haberin niteliklerine ve haberin kaynaklarına(vesilesi) ilişkin ulaşılan bilgiler verilmektedir.

Çözüm sürecine yönelik sunumlara bakıldığında, her dört sitenin haberlerinin sunumunu büyük oranda nötr verdiği görülmüştür. Sitelerin sırasıyla verilen toplam haberlerinde hürriyet.com.tr %53, sabah.com.tr %52,8, zaman.com.tr %50, milliyet.com.tr ise %39,7 oranında haber sunumunda nötr kalmışlardır. Yani haber verirken ya olum/olumsuz bir görüş belirtilmediği ya da her iki görüşün birlikte verildiği söylenebilir. Pozitif sunumda, %38,9 oranla milliyet.com.tr öne çıkarken, negatif sunumda da milliyet.com.tr sitesi %21,4 oranında öne çıkmıştır. Bu durumda her dört sitenin genel olarak haberleri nötr sunumla verdiği özelde ise milliyet.com.tr sitesinin diğerlerine göre eleştirel olarak öne çıktığı sonucuna ulaşılabılır.

Haberlerde işlenen temaların her dört sitede benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sitelerde en sık görülen tema “sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması” ve “sürecin içerisinde yeni aşamaların anlatılması ve değerlendirilmesi”

olmuştur. “Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatımı” teması %44,5 oranında milliyet.com.tr, %36,2 oranında sabah.com.tr, %36 oranında hürriyet.com.tr ve %29,5 oranında zaman.com.tr sitesinin haberlerinde işlenmiştir. “Süreç içinde yeni aşamaları anlatılması ve değerlendirilmesi” temasının haberlerde işlenme sıklığı yönünden ikinci sırada kalmasından, süreç içerisindeki olumsuzlukların haberleştirilmesine daha fazla yer verildiği değerlendirilmesi sonucu çıkabilir.

Haberlerde gözlenen amaçlarda, “devlet kurumlarının kararlarını yansıtma” ve “değişiklik sürecinin anlatma” en sık gözlenen amaçlardır. Milliyet.com.tr ve hürriyet.com.tr sitelerinde en sık gözlenen amaç, “devlet kurumlarının kararlarının yansıtma” iken, sabah.com.tr ve zaman.com.tr sitelerinde en fazla gözlenen amaç “değişiklik sürecini anlatma” olmuştur. Bu sonuçlara göre hürriyet.com.tr ve milliyet.com.tr siteleri haberleştirme yönünden gelişmelerin resmi nitelik kazanmasını beklemekte ve bunu yansıtmakta iken, sabah.com.tr ve zaman.com.tr siteleri süreç içerisindeki değişimleri resmi ve gayri resmi olsa da yansıtma amacının gözettiği söylenebilir. Öte yandan “ muhalefet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma” amacı hürriyet.com.tr sitesinden en sık gözlenen üçüncü amaçken, sabah.com.tr sitesinde üçüncü sırayı “hükümet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma” amacı almıştır.

Haberin niteliklerinde, her dört sitede genel olarak “açıklama” niteliğindeki haberleri vermiştir. Hürriyet.com.tr haberlerinin %83,5’i, milliyet.com.tr haberlerinin %64,3’ü, sabah.com.tr haberlerinin %88,9’u ve zaman.com.tr haberlerinin %81,6’sı açıklama niteliğine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eleştiri ve iddia niteliğindeki habere en fazla yer veren milliyet.com.tr sitesi olurken, destek niteliğindeki haberler her dört sitede de en az orandadır.

Haberin kaynağı (vesilesi) olarak, her dört sitede ilk olarak “devlet kurumları”, ikinci olarak “AKP” öne çıkmaktadır. Devlet kurumlarını haberlere kaynak gösteren siteler sırasıyla sabah.com.tr %52,8, zaman.com.tr %50, milliyet.com.tr %37,3 ve hürriyet.com.tr %36,5 olmuştur. Ayrıca haberin vesilesi olarak “AKP” sabah.com.tr sitesinde en fazla öne çıkan kaynak oluşmuştur.

Araştırmanın sonuçları çerçevesinde aşağıdaki öneriler sıralanmıştır.

Bir okuyucu olarak medya kuruluşlarının ortaya çıkardığı ürünlerde ideolojik bir tasarım olduğu biliniyorsa ve bunun haberin yapısı bozularak ortaya konduğu biliniyorsa haberi tam olarak anlamak için, bu konuda kamu spotları hazırlanabilir. Ayrıca toplumda medya okur-yazarlığına yönelik farkındalık oluşturularak okuyucunun bu durumun farkında olması sağlanmalıdır.

Medya kuruluşları, ideolojilerini haber taşıma kaygısıyla haberin yapısını bozmamalı, haberin objektiflik, tarafsızlık özelliklerini en üst düzeyde tutmalıdır.

Siyasal açıdan siyasi kişilikler, önderler yaptıkları çalışmaların artısını eksisin görerek, yapılan bu gibi medya analizi çalışmalarını dikkate alarak topluma yön vermeye çalışmalıdır.

Akademisyenler siyaset adamalarının, medya çalışanlarının yaptığı açıklamaları ve çalışmaları, bu süreç içerisinde daha gerçekleştirebilir hale getirmek için çalışmalar ortaya koymalı. Toplumsal bilinçlendirmede farkındalık oluşturmalıdır.

KAYNAKÇA

ABADAN-UNAT, N, “Kitle İletişim ve Kültür, İletişim Teknolojisindeki Gelişmelerin Ulusal Kültürlere ve Basına Etkisi”, İletişim Teknolojisindeki Gelişmelerin Ulusal Kültürlere ve Basına Etkisi Konferansı, İstanbul, 26-28 Eylül 1983.

AKSAKAL, Tuğba (2011) *Kanal D ve Samanyolu’ndaki Ana Haber Bültenlerinde Yer Alan Ergenekon Haberlerinin Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

AKYOL, M. (2013), *Gayri Resmi Yakın Tarih*, (1. Baskı), Etkileşim Yayınları, İstanbul.

AKYOL, M. (2014). *Kürt Sorununu Yeniden Düşünmek-Yanlış Giden Neydi? Bundan Sonra Nereye?*, (1. Baskı), Doğan Kitap, İstanbul.

ALEMDAR, K. ve ERDOĞAN, İ. (2002), *Öteki Kuram- Kitle İletişimine Yaklaşımların Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi*, (1. Baskı), Erk Yayınları, Ankara.

ALTHUSSER, L. (2003) *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, çev. Alp Tümertekin, (1. Baskı), İthaki Yayınları, İstanbul.

ALTUN, S. (2007) *Haber Söylemi Değişkenleri: Cumhuriyet Mitingleri ya da Gelincik Devrimi Örnekleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ARSAN, E., (2005) “Haber ve Habercilik”, *Habercinin El Kitabı* (2. Baskı), ed. Sevdâ Alankuş, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

AYDIN, F. B., (2013) *Haber Söyleminde Siyasal Etki ve İdeoloji: 2002 ve 2011 Genel Seçimleri’nin Karşılaştırmalı Analizi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

AYDIN, N. (2014), *Türkiye’de Kürt Sorununu Çözüm Sürecinde Algının Yeniden İnşası*, (1. Baskı), Gece Kitaplığı, Ankara.

AZİZ, A. (2010), *İletişime Giriş*, (3. Baskı), Hiperlink Yayınları, İstanbul.

BAHAR, H.(2013), *Çözüm Süreci*,(1. Baskı), Ankara Strateji Enstitüsü Yayınları, Ankara.

BEŞLİ, M. (2013) *Türkiye’de Kürt Sorunu ve Barış Süreci*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

BİLGİN, N., (2006), Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar, (2. Baskı), Siyasal Kitabevi ,Ankara.

BÜLBÜL, R.A., (2001), Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar, (1. Baskı), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

BÜYÜKBAYKAL ILGAZ, C., “Kitle İletişim Araçları ve Toplumsal Yaşam”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2005, s. 71-75.

CEMAL, H.,(2014), Kürtler (6. Baskı), Everest Yayınları, İstanbul.

ÇANDAR, C.,(2011), Dağdan İniş- PKK Nasıl Silah Bırakır? Kürt Sorununun Şiddetten Arındırılması, (1. Baskı), TESEV Yayınları, İstanbul.

ÇEÇEN, A. F. (2014) *Amerikan Medyasının Dış Haberlerinde Medya-Politika İlişkisi Bağlamında Bir Değerlendirme: New York Times Gazetesi Örnekleminde 2013 Mısır Askeri Müdahalesi Haber Kapsamının Analizi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÇELİKTÜRK, T., (2011) *1989'dan 2009 Yılına, Kürt Sorununa İlişkin Kamuoyuna Sunulan Raporların ve Açılımların Çokkültürlülük Literatürü kapsamında Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

ÇOBAN, S., (2011) Hegemonya Aracı ve İdeolojik Aygıtlar Olarak Medya,(1. Baskı), Parşömen Yayınları, İstanbul.

DEMİR, M., (2008) *Yazılı Basında Yer Alan Sağlık Haberlerinin Kamuoyuna Etkisi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

DEMİRKENT, N., (2003), Sayfa Sayfa Gazetecilik (2. Baskı), Dünya Yayınevi ,İstanbul.

Dursun, Ç., (2003) “Haber ve Habercilik/ Gazetecilik Üzerine Düşünmek” *Gazetecilik ve Habercilik*, Der. S. Alankuş, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

DURSUN, Ç., (2005) “Haber ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek”, *Habercinin El Kitabı* (2. Baskı),derl.Sevda Alankuş, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

EL, Z. K., (2010) *İnternet Haber Yorumları ve Demokrasi: 2007 Yılı Seçimlerinde Haber Sitelerindeki Okuyucu Yorumları Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Erdoğan, İ. ve Alemdar, K., (2005), Öteki kuram, (1. Baskı), ERK Yayınları, Ankara.
- ERDOĞAN, İ., “Kitle İletişimi Örneğinde Marksist Siyasal Ekonomi Yaklaşımı Üzerine Bir Tartışma”, *Praksis*, 4, 2001, ss.276-313.
- ERDOĞAN, İ., (2005), İletişimi Anlamak, (2. Baskı), Pozitif Matbaacılık ,Ankara.
- ERDOĞAN, M., (2013), Kürtlerin Kapitalizm Öncesi Tarihi'nin Maddesi, (1. Baskı), Doruk Yayıncılık, İstanbul.
- GİRGIN, A.,(2008), Gazeteciliğin Temel İlkeleri, (1. Baskı), DER Yayınları, İstanbul.
- GİRGIN, A., “Tarafsızlık (Nesnellik, Objektiflik)”, *Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları*, 2011, S. 11. ss.247-254.
- GÖKÇE, O., (2006), İçerik Analizi Kuramsal ve Pratik Bilgiler, (1. Baskı), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- GÖKÇE, O., (2006), İletişim Bilimi İnsan İlişkilerinin Anatomisi, (1. Baskı), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- GÖKTEN SARIÖZ, Y., “Piyasa: Adam Smith Versus Karl Polanyi”, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2013, C.6, S. 2,ss. 127-137.
- GÖLCÜ ARSAL, A., (2014) *Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı Bağlamında Yerel Medya Mensuplarının Haber Üretim Sürecini Algılayış Biçimleri: Konya Yerel Basın Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- GÜNER, A., (2013) “Polis-Adliye Haberciliği”, *Haber Türleri*, (1. Baskı), ed. Ali Murat Vural, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- GÜNGÖR, N., (2011), İletişime Giriş, (1. Baskı), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- GÜNGÖRMEZ, B., “Kitle İletişim Araçları, Siyaset ve Propaganda”, *U.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2002, S. 3, ss.1-12.
- GÜRTAŞ, A., (1994) *Haber Metinlerinin Söylemsel Analizi Üzerine Bir Çalışma: Haberin Tarafsızlığı Açısından Türk Basınında Temizlik İşçileri Grevi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- GÜZ, N., (2005), Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları,(1. Baskı), Nobel Yayınevi, Ankara.

HACKETT, A. R. “Bir Paradigmanın Önemini Yitirışı: Haber Medyası Çalışmalarında Yanlılık ve Nesnellik” , çev. Ayşe İnal, 2000, *Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları*, Ankara Üniversitesi Basımevi, ss. 31-72.

HALL, S., (2005) “İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulmanın Geri Dönüşü”, *Medya, İktidar, İdeoloji*, (3. Baskı), ed. ve çev. Mehmet Küçük, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

HARDT, H., (2005) “Eleştirelin Geri Dönüşü ve Radikal Muhalefetin Meydan Okuyuşu: Eleştirel Teori, Kültürel Çalışmalar ve Amerikan Kitle İletişimi Araştırması”, *Medya, İktidar, İdeoloji*, (3. Baskı), ed. ve çev. Mehmet Küçük, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

ILGAZ BÜYÜKBAYKAL, C., “Kitle İletişim Araçları ve Toplumsal Yaşam”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2005, S. 21, 71-75

IŞIK, M., (1998) *Basının Kamuoyu Oluşturma Fonksiyonu (Bir Örnek Olay Olarak 24 Aralık Genel Seçimleri Sonrasında ANAP-RP Koalisyon Görüşmelerine Basının Yaklaşımı)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

IŞIK, M., (2002), *Dünya ve Türkiye Bağlımlarında Kitle İletişim Sistemleri*, (1. Baskı), Eğitim Kitabevi, Konya.

İÇİN AKÇALI, S., (2002), *Türkiye’de Araştırmacı Gazetecilik*, (1.Baskı), Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İzmir.

İMİK TANYILDIZI N., (2011) *Siyasi Partilerin Halkla İlişkiler ve Kamuoyu Bilgilendirme Çalışmaları: Türk Basınında 29 Mart Yerel Seçimleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

İNAL, M. A., (1996), *Haber Okumak*, (1. Baskı), Temuçin Yayınları, İstanbul.

KAPLAN, Y., (1991), *Enformasyon Devrimi Efsanesi: Modernleşme Kuram ve Uygulamaların Eleştirisi*, (1. Baskı), Rey Yayıncılık, İstanbul.

KARAKUŞÇU, G.,(2003) *Özel Televizyon Haberlerinde Terörizm Kanal D ve Show TV Ana Haber Bültenleri İçerik Analizi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KARS, N., (2010), *Haberin Tarihi, Kuramları, Söylemi ve Radyo-Televizyon Haberciliği*, (1. Baskı), Derin Yayınları, İstanbul.

- KAYAALTI Ö., (2006) *Medyanın Kamuoyu Oluşturma Stratejileri: Türk Ceza Kanunu Değişikliği Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KEANE, J., (2010) *Medya ve Demokrasi*, çev. Haluk Şahin, (Dördüncü Baskı), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- KILIÇASLAN, E., (2008) *Siyasal İletişimde İdeolojik Dil*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- KIYMAZ, E., (2010) *Türkiye'nin Kürt Sorununa Yaklaşımında Değişim*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- KOCADAŞ, B., "Kültür ve Medya", *Bilig (Yaz)*, 2005, S. 34, ss. 1-13.
- KORKMAZ, A., "Siyasal İletişim Bağlamında Çözüm Süreci Haberlerinin Analizi", *İletişim ve Diplomasi*, 2014, S.3, ss. 83-105.
- MARAL, T., (2014) *Türkiye 'de Kürt Kimliğinin Kültürel Bağlamda İncelenmesi ve Siyasallaşma Süreci*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- MCQAİL, D. ve WINDAHL S., (2010) *Kitle İletişim Çalışmalarında İletişim Modelleri*, çev. Gonca Yumlu, (3. Baskı), İmge Kitabevi ,İstanbul.
- MİLL, J. S., (2004) *Hürriyet Üstüne*, çev. Mehmet Osman Dostel, (1. Baskı), Liberte Yayınları, İstanbul.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (MEB) (2007). *Gazetecilik Alanı Haberin Nitelikleri- Ankara Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi* MEB Yayınları, Ankara.
- NEZAN, K., (2003) "Kürtler: Şimdiki Durum ve Tarihsel Arka Plan", *Kürt Kimliği ve Kültürü*, eds. Philip Kreyenbroek & Christine Allison çev. Ümit Aydoğmuş (1.Baskı), Avesta Yayınları, İstanbul.
- ORHAN, N., (2004), *Değişim Değeri Açısından Televizyon Haberi- Teknolojik ve İdeolojik Boyutuyla Metalaşan Televizyon Haberleri*, (1.Baskı), İletişim Bilimleri Fakültesi Yayını, Eskişehir.
- ÖZBAY, C., (2007), *Haberden Yayına Gazetecilik*, (1. Baskı), DER Yayınları, İstanbul.

- ÖZER, Ö., (2008) Liberal Basın, (2. Baskı), Literatürk Yayınları, İstanbul.
- ÖZER, A., (2010). Beş Büyük Tarihi Kavşakta Kürtler ve Türkler, (2. Baskı) Hemen Kitap, İstanbul.
- ÖZHAN, T. ve E. HATEM, “Kürt Meselesi: Problemler ve Çözüm Önerileri”, [www. Setav.org.tr /SETA_ ANALİZ_1_Kurt _Meselesi_Problemler_ve_Cozum _Onerileri.pdf](http://www.Setav.org.tr/SETA_ANALİZ_1_Kurt_Meselesi_Problemler_ve_Cozum_Onerileri.pdf), Erişim tarihi: 12 Mayıs 2015.
- ÖZTÜRK, K., (2013) “Politika Haberciliği”, *Haber Türleri*, (1. Baskı), ed. Ali Murat Vural, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- ÖZTÜRK, K. Ve VURAL, A. M. (2013) “Uluslararası Habercilik”, *Haber Türleri*, (1. Baskı), ed. Ali Murat Vural, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- POSTMAN, N., (2004) Televizyon, Öldüren Eğlence, Gösteri Çağında Kamusal Söylem, çev. Osman Akınay,(2. Baskı), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- POYRAZ, B., (2002), Haber ve Haber Programlarında İdeoloji ve Gerçeklik, (1. Baskı), Ütopya Yayınevi, Ankara.
- QUASIMLO, A., (2009). Kürtler ve Kürdistan, (1. Baskı), Avesta Yayınları, İstanbul.
- SEVİM, B. A., “Walter Benjamin’in Kavramlarıyla Kültür Endüstrisi: “Aura”, “Öykü Anlatıcısı” ve “Flâneur”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Volume 3/ 11, Spring 2010, ss. 509-516.
- STEMPEL, G. H., (2003) İletişim Araştırmalarına İçerik Çözümlemesi, çev. Murat S. Çebi (1. Baskı), Alternatif Yayınları, İstanbul.
- STROHMEIER, M. ve HECKMANN YALÇIN, L., (2013) Kürtler- Tarih, Siyaset, Kültür çev. Atilla Dirim, (1. Baskı), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- ŞAN M.K. ve İ. HİRA, Frankfurt Okulu ve Kültür Endüstrisi Eleştirisi, www.politikadergisi.com/.../frankfurt_okulu_ve_kultur_endustrisi_elestirisi_pdf. (15.04.2015).
- TAN, A., (2010), Kürt Sorunu, Ya Tam Kardeşlik Ya Hep Birlikte Kölelik, (6. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul.
- TOKGÖZ, O., (1981), Temel Gazetecilik, (1. Baskı), A.Ü. Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınları, Ankara.

ÜNALAN, D., (2013) *1974, 1984, 1994 ve 2004 Yıllarında Yaygın Gazetelerdeki Haberin Söylem Yapısının Değişimi: Cumhuriyet, Hürriyet ve Milliyet Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

www.haberturk.com.tr. Erişim tarihi: 12 Mayıs 2015.

YAYLAGÜL, L., (2010), *Kitle İletişim Kuramları- Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*, (3. Baskı), Dipnot Yayınları, Ankara.

YAYMAN, H., (2011), *Türkiye'nin Kürt Sorunu Hafızası*, (1. Baskı), Doğan Kitap, İstanbul.

YEĞEN, M., (2013), *Devlet Söyleminde Kürt Sorunu*, (6. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul.

YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H., (2008), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (7. Baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara.

YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H., (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara.

YILDIZ, İ., (2013). *Türkiye'de 2012 Yılında Sağlık Haberlerinin Ulusal Yazılı Basında Yer Alış Biçimleri ve Bilgilendirme Düzeyleri (Habertürk, Hürriyet, Posta, Sabah, Sözcü ve Zaman Gazeteleri Örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

EKLER

EK 1: Yüksek Lisans Tezi İçerik Çözümlemesi Kodlama Formu

<u>Değişkenin Numarası</u>	<u>İçeriği</u>	<u>Kodu</u>
1.	HABERİN YAYIMLANDIĞI SİTE	
Hürriyet.com.tr		1
Milliyet.com.tr		2
Sabah.com.tr		3
Zaman.com.tr		4
2.	HABERİN YAYIMLANDIĞI YIL	
2009		1
2010		2
2011		3
2012		4
2013		5
2014		6
3.	HABERİN YAYIMLANDIĞI AY	
Ocak		1
Şubat		2
Mart		3
Nisan		4
Mayıs		5
Haziran		6
Temmuz		7
Ağustos		8
Eylül		9
Ekim		10
Kasım		11
Aralık		12
4.	HABERİN YAYIMLANDIĞI GÜN	
Pazartesi		1
Salı		2
Çarşamba		3
Perşembe		4
Cuma		5
Cumartesi		6
Pazar		7

<u>Değişkenin Numarası</u>	<u>İçeriği</u>	<u>Kodu</u>
5.	HABERİN VE HABERDEKİ İMGELERİN KULLANIMI	
Haber		1
Metin Haber		2
Fotoğraf Destekli Metin Haber		3
Okuyucu Yorumlu Haber		4
Fotoğraf		5
Okuyucu Yorumu		6
6.	SÜREÇLE İLGİLİ HABERİN KAYNAĞI (VESİLESİ)	
Devlet Kurumları		1
AKP		2
DTP/BDP/HDP		3
CHP		4
Basın Kuruluşları		5
STK		6
Hükümet ve Muhalefet		7
MHP		8
Diğer		9
7.	HABERDE GÖZLENEN AMAÇ	
Devlet kurumlarının kararlarını yansıtma		1
Değişiklik sürecini anlatma		2
Muhalefet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma		3
Hükümet ve/veya üyelerinin görüşlerini yansıtma		4
Diğer görüşleri yansıtma		5
Basının sürece ilişkin görüşlerini yansıtma		6
STK'nın görüşlerini yansıtma		7
Hükümet ve muhalefet üyelerinin görüşlerini yansıtma		8
8.	HABERİN NİTELİĞİ	
Açıklama		1
İddia		2
Eleştiri		3
Destek		4
9.	HABERİN SUNUM ŞEKLİ	
Pozitif Sunum		1
Negatif Sunum		2
Nötr Sunum		3

<u>Değişkenin Numarası</u>	<u>İçeriği</u>	<u>Kodu</u>
10.	HABERDE İŞLENEN TEMALAR	
	Sürecin kesintiye uğraması ve olumsuz gelişmelerin anlatılması	1
	Süreç içerisinde yeni aşamaların anlatılması ve değerlendirilmesi	2
	Süreçte açıklanmayan gizli pazarlıklarla ülkenin bölüneceği iddiası	3
	Terörün sona ermesi için sürecin desteklenmesinin savunulması	4
	Kurulacak kalıcı barışla demokrasinin daha iyi gelişeceğini savunulması	5
	Süreçte sosyal, siyasal ve kültürel gelişmelerin topluma yansımaları teması	6
	Sorununun ortak akıl oluşturulması ile çözülebileceğinin savunulması	7
	CHP-MHP ve sürece karşı olanların eleştirilmesi	8
	Geçmişten günümüze sorundaki gelişmelerin basındaki anlatımı	9
	Kürt halkının hak taleplerinin karşılanmasının savunulması	10
11.	HABERDE SÜRECİN İSİMLERİNİ BELİRTEN KELİMELER	
	Çözüm Süreci	1
	Demokratik Açılım	2
	Kürt Açılımı	3
	Açılım Süreci	4
	Barış Süreci	5
	Demokratik Çözüm	6
	Müzakere Süreci	7
	Demokrasi Süreci	8
	Milli Birlik ve Bütünlük Projesi	9
	Kardeşlik ve Huzur Projesi	10
	Demokratikleşme Açılımı	11
	Pazarlık Süreci	12
	İmralı Süreci	13
12.	HABERDE SORUNUN KAYNAĞINI BELİRTEN KELİMELER	
	Kürt Sorunu	1
	Terör sorunu	2
	PKK Sorunu	3
	Güvenlik Sorunu	4
	Demokrasi Sorunu	5
	Güneydoğu Sorunu	6

13. HABERDE SIK KULLANILAN SAVAŞ TEMALİ KELİMELER	
Terör	1
Güvenlik Güçleri	2
Saldırı	3
Terörist	4
Sınır	5
Şehit	6
Sorun	7
Savaş	8
Risk/Tehdit	9
Kan	10
Ölüm	11
Bölünme	12
Düşman	13
Yabancı	14
Gizli	15
Gözyaşı	16
14. HABERDE SIK KULLANILAN BARIŞ TEMALİ KELİMELER	
Çözüm	1
Mit	2
Barış/Sulh	3
Kardeş	4
Birlik/Berberlik	5
Anayasa	6
Demokrasi	7
ABD	8
Umut	9
Kürdistan	10
Müzakere	11
Pazarlık	12
Başkanlık	13
Dost	14
Dil/Kürtçe	15
Özerklik	16
15. HABERDE SÜRECİN TARAFLARINI BELİRTEN KELİMELER	
PKK/Örgüt/KCK	1
Recep Tayyip Erdoğan/ Başbakan	2
İktidar/Hükümet/AKP	3
A. Öcalan/İmralı/Apo/PKK Elebaşı	4
Türk	5
BDP/DTP/HDP	6
Kandil/M. Karayılan/C. Bayık	7
Devlet/Ankara	8
Kürt	9
Selahattin Demirtaş	10
Muhalefet	11